

સહેવંત સાવળીંગાની વાર્તા.

૧૪૮૬૩

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૮૬૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સદિયંત સાવખાંગાની પાતી

વિષય યે-૩૨ સ

અસલ મહોદી

સદેવંત સાવળિંગા ની આઠ ભવની વાર્તા

છાપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર:-

કાગઢી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ

બુક્સેલર એન્ડ પબ્લીશર.

ટાવર રોડ, અણાયાની વાડી સામે-સુરત.

આવૃત્તી ૧લી

પ્રત ૮૦૦૦

સંવત ૧૯૮૫-સને ૧૯

મુદ્રણસ્થાન:-શ્રી અનોવિંઝ પંથુ પ્રી. પ્રેસ,
ભુરાનપુરી ભાગેળા, બાજીવાળી પોળા-સુરત.

મુદ્રક:-ગોવિંદ ડાહ્યાભાઈ નાયક.

કીંમત રૂ. ૦-૮-૦

સુવંત સાવળી ગાની વાર્તા.

વિધાપદ ગ્રંથા
અમદાવાદ
પાટકો

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી શારદાએ નમઃ ૥ શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ॥
 હોદારો—મમર દેવી શારદાને, વળી ગણપત લાગુ પાય, અતીચળ
 વાળે આપજેરે, મારી જીમવડીએ જશ થાય, ૧ ગુરુ નામસેં ગેવોંદ
 મારે ગુરુ ચરણકી આશ; ગુરુ નામકો સ્મરણ કર. હોવે રોગકો નાશ.
 ૨ ગુરુ નામમે ગોવોંદ મીલે, હોવે કારજ સીધ, ગુરુ નામકો સ્મરણ
 કરજ મળે સીધ નવવંધ. ૩ ગુરુ નામમે ગોવોંદ મીલે, ભુલે કરમ
 સંજોગ; ગુરુ નામકો સ્મરણ કર, મળે સુંદર સુખ ભોગ ૪ ગુરુ નામસે
 ગોવોંદ મીલે વૈકુંઠના લામ ગુરુ નામકો સ્મરણ કર હોવે મહાપળ કામ. ૫
 હોદારો—એક સમે શીવ પારવતી, કષ્ટલાસ વનમાં જાય અસંખ્ય
 જુગમાં જોઇ વાવડી ને વળી તેની જોને માંય.

એક દીવસને સમે મહાદેવ જાને પારવતી કૈલાશને ત્રિશે બેઠાં છે તે
 સમે પારવતીએ શીરને કહ્યું કે હે જોળાનાથ તમે મને પુવ પશ્ચિમ,
 ઉત્તર, દક્ષિણ બધીના સર્વ દેશોનં તમામ વનની પ્રદક્ષિણ કરાવી છે.
 પણ આ ઇશાન ખુણના પર્વત તથા વન જે ધેળાગર કહેવાય છે, તે
 નથી દેખડ્યાં માટે તે મને દેખાડો તે જોવાની મારી બણી પચ્છા છે
 તે સાંભળી શીવ કહે છે હે પારવતી એ વનમાં શું જોવું છે વનમાં તો
 પાણીને પાશાય વિના બીજું કંઈ નથી, માટે હુંતો તપ મુકીને નહિ
 આવું. પારવતીએ કહ્યું જો તમે ના કહેશો તો હું અથોપ થઈ જઈશ
 ત્યારે શીવે કહ્યું જો તું વનમાં આવીને ત્યાં નાનાં પ્રકારનાં ઝાડ પુલ,
 ને જનારનાં ચમત્કાર જોઈ હઠ કરીશ તો! પારવતીએ કહ્યું કે મહા-
 રાજ વગડામાં તે શું જોઈ હઠ કરીશ માટે ચાલો મારે તો કંઈ હઠ
 કરવી નથી એમ કહી મહાદેવ જાને પારવતી એ વન વિષે સાધ્યાં જાય
 છે જ્યાં મધ્ય લાગે ગયાં એટલે નાના પ્રકારની પુલની વાડીઓને

પ્રથમથી ઝરણ પ્રવાહ ખળખળ વહે છે અનેક પ્રકારનાં પક્ષીઓ ઝીણે સ્વરે ગાયન કરે છે અને ત્યાં સુગંધીદાર જે પવન તે પણ મંદમંદ વાય છે તેનું રમણીક વન જોઈ પારવતી અંતર વિષે આનંદ પામી શીવને કહે છે કે, મહારાજ આ જગા ધણી અલૌકિક દેખાય છે, પણ જ્યાંથી આ પવન ધણો ઠંડો આવે છે ત્યાં પાણી દશે ખરું નહિ તો આવી ઠંડી લહેર આવે નહિ તે સાંભળી શિવ કહે છે કે અહીં અસંખ્ય જીવતા નાળીએરી વાવ છે ને તે વાવને ત્રણસેને સાડ તો પગથીયા છે એવી મહા મોટી વાવ છે, તેનું પાણી કંઈ ગંગાના નીર્મળ નીર જેવું છે ત્યાં પારવતી કહે કે મહારાજ મને તે વાવ દેખાડો કે તેની માંહે ઠંડકમાં આપણે જઈ એ ઘડી એસીએ તે સાંભળી મહાદેવ પારવતીને લઈ તે વાવ લણી ચાલ્યા, અને વાવ આવી એટલે કહે છે કે જો વાવ આવી તે વાવ જોઈ પારવતી ધણા ખુશી થઈ તે વાવમાં જઈ બેઠાં અને શીવને કહે છે કે હે મહારાજ આ વાવમાં જઈને તેમાંથી પાણી ભરી લાવી મને પાઓ ત્યારે શીવે કહ્યું કે, હે પારવતી આપણે જળપાત્ર આસન ઉપર બુઝીને આવ્યાં છીએ, માટે તને પાણી શેમાં લાવીને આપું ? પારવતી કહે, ગમે તેમ કરી મને પાણી લાવી આપો પછી શીવે ત્યાં સાગનાં વૃક્ષનાં પત્ર લઈ તેનો પડીઓ કરીને વાવમાં પાણી ભરવા ગયા, ને ભરી લાવી પારવતીના હાથમાં આપ્યું.

દોહરો:—પાત્ર અડધું લાવીઆને, વળી આપ્યું પારવતીને હાથ,
પોતે દુવે જેમ પુમડેરે. તેતો બોજોરે શંભુનાથ. જેમ માતા પેતાના
ખાળકને તરસ્યું જણી પુરા પ્રેમથી પુમડે પાણી દુવે તેનાજ રીતે
મહાદેવે ધણા હેતથી પારવતીને તે પડીયો આપ્યો. પાણીને પડીયો
હાથમાં લઈ જેવું પારવતી પીવા જાય છે તેટલામાં ઉંચેથી તે પાણીમાં
જનવરનું પ્રતીર્ષિય પડ્યું તેથી પાણી પીવું અંધ રાખી પારવતી ઉંચે

વૃક્ષ ઉપર જનાવરને જીવે છે, એટલે શીવે કહ્યું કે હે પારવતી તું જળ પીતી નથી. ને જળમાં, એવું શું દીકું કે તું ઉચું જોઈ રહી છે। માટે નીચું જોઈ જટ પાણી પી લે એટલે આપણે આસન ઉપર જમ્મએ તે સાંભળી પારવતી કહે છે મહારાજ, આ જનાવર કેવાં શાંત થઈને ખેડાં છે શીવ કહે એવાં જનાવર તેં નથી જોયાં શું ? એવાં તો વાંદરા ધણાં ફરે છે. પારવતી કહે મહારાજ વાંદરાના ટોળે ટોળાં ફરે છે પણ આવાં શાંત થઈને બે જણાં ખેડાં છે તેથી મને લાગે છે કે એ કામ ધણાં સમજી છે ને તે હાલ શેયમાં ઉદાસ થઈ એડેલાં દેખાય છે તેતું કારણ શું હશે તે મને કહો. ત્યારે મહાદેવ કહે છે કે હે સ્ત્રી જો હું તને એની બધી ગથાચીત વાત કહું તો છમાસ વીતી જાય અને આપણે આસન ઉપર જવા માટે વાર થાય છે તેથી તું જટ કર એટલે આપણે જમ્મએ ને સાંભળી પારવતીને કરોધ ચડ્યો એટલે પાત્ર હતું તે ફેંકી દઈ માંખનું સ્વરૂપ લઈને પોને શિવની જટામાં ભરાઈ ગયાં શિવે પારવતીને અક્ષોપથેલાં જોઈને પોતે ગાંડાતુર થઈને પોતાની ચોરાશી જોજનની જટા ફેલાવી એક ભુવાની માફક ધુણવા લાગ્યા, ને પારવતીને ખોળવા મચ્યા, જેમ જેમ પારવતી નથી દેખાતાં તેમ તેમ વધારે ભમતા ફરે છે.

દાહરો—પાત્ર અડધ ભરી ફેંકીયું ને વળી વળખાં મારેરે જીગદીશ; પારવતીને કારણેરે, કંઈ ભોળો ધુણાવે શીશ. ૮ પછી છેવટ હારીને પારવતીના કાલાવાલા કરવા લાગ્યા કે હવે તું જે કહીશ તે બધું કરીશ અને તારાથી હું થાક્યો માટે તું મને તારું સ્વરૂપ બતાવ એ સાંભળી પારવતી મહાદેવની જટામાંથી નીકળી પાછું પોતાનું સ્વરૂપ લઈ આવી સામા ઉભા રહ્યાં (શક્તિનું પરિબળ એટલું વધારે કે બ્યારે સંતાઈ જાય ત્યારે શીવથી પણ જડે નહિ.) એટલે શિવે કહ્યું કે તું ક્યાં ગઈ હતી આજે હું તને ખોળી ખોળીને થાડ્યો ત્યારે પારવતી કહે હું તો તારી પાસેને પાસેજ હતી પણ

હવે મને એની વાત કહો, શીવ કહે આવી રીતે એના છ અવતાર થયા છે ને હવે સાતમો અવતાર થવાનો છે પારવતી કહે મને તેની સાતે અવતારની વાત કહો, પછી શિવ સાત અવતાર કહી ખતાવે છે.

દોહરો—કહે ઇશ્વર સુણ પારવતીને, કહું સાત અવતારનો સાર; પ્રથમ વિપ્રને બ્રાહ્મણી ને બીજો હરણો હરણી અવતાર. ॥૯॥

ચોપાઠ-બીજો થયો અવતાર, ત્રીજો ચક્રવે ચકવી જાણવી. મોર સુડાને કપીલ હવે થાશે માનવી ॥ ૧૦ ॥

દોહરો—છએ અવતાર એમના વિજેગ ગયા. અને હવે સંજોગનું છે કામ. કહે ઇશ્વર સુણ પારવતી એમનું અમર રહેશે નામ ॥ ૧૧ ॥

એવી રીતે સદાશિવ પારવતીને અવતાર ગણાવાને કહે છે હવે ચલો આપણે આસન ઉપર જઈએ. ત્યારે પારવતી કહે છે કે મહારાજ આ તમે તો એના છ અવતારનાં નામ કહી ખતાવ્યાં પણ તેનાં અવતાર શી રીતે થયા તે કહો વળી તમો કહો છો કે એમના છ અવતાર વિયોગે ગયા છે તે શાથી વિયોગે ગયા હશે તે વાત કહી ખતાવો નહિ તો પાછી સંતાપ જઈશ. શિવ કહે તું સંતાપ જઈશ નહિ એક વખત સંતાપને તો આખા વનમાં ધુણી મુવો. ને પાછો કયાં ધુણનો ફરે, માટે તને તેડી લાવ્યો છું તેટલા માટે તું કહીશ, નેટલું કરીશ, એમ કહી શિવ સાતે અવતારની વાત કહી ખતાવે છે. ને પારવતી સાંભળે છે શિવ કહે એ પ્રથમ બ્રાહ્મણ થયો, શરમા જોશીની દીકરી સાથે સગાઈ કરી ને જ્યારે તે બ્રાહ્મણ સાત વરસનો થયો, એટલે કાશીએ બળુવા ગયો. ત્યાં બળુ મહા વિદ્વાન થઈ દ્રવ્ય કમાઈ પાછો પોતાના ઘર બળુ આવવાને ત્યાંથી નીકળ્યો આવતાં આવતાં તેના સસરાના ગામ ઉપર આવ્યો ત્યાં તેની સગાઈ કરેલી કન્યા છે. તે ગામથી અર્ધ ગાઉ વગડામાં વડના વૃક્ષ નીચે છાણાં થાય છે ને પોતાને પીવા સાફ તુંબડીમાં પાણી ભરી લાવી છે ને પીતાં પીતાં પાશેર પાણી તુંબડીમાં બાકી

રહ્યું છે એટલામાં પેલો પાણી ત્યાં આવી ગોવાળીયાને પુછે છે કે અહીં કયાંય પાણી મળશે ! ત્યારે ગોવાળીયાએ કહ્યું કે અહીંથી અર્ધ ગાઉ ઉપર ગામ છે ત્યાં તમને પાણી મળશે. નહિ તો પેલા વૃક્ષ નીચે શરમા જોશીની દાકરી છાંજા ચાપે છે, તે પીવાનું પાણી લાવી હોય ને તેની પાસે પીનાં બાકી રહ્યું હોય તો જુઓ, પાણી તે સાંભળી મનમાં વીચાર કરવા લાગ્યે કે એ તો મારો સસરો થાય છે, અને તે મારી સ્ત્રી હશે તેથી જો હું તેને જોળખાણ આપીશ તો શરમાઈ જશે ને પછી મારી સાથે વાતચિત કરશે નહિ માટે બળજબી થઈ પાણી માગું એમ ધારી પોતે તે સ્ત્રીની પાસે આવી ઉભો તે સ્ત્રીનું રૂપ જોઈને મહામોહિત થયો ને સ્ત્રી પણ તેનું રૂપ જોઈ મોહિત થઈ. પછી પાણી તેને કહ્યું કે હે સ્ત્રી જો તારી પાસે પાણી હોય તો મને પા. ત્યારે સ્ત્રી કહે કે મહારાજ પાણી હતું પણ મેં પીધું તેથી થેડું રહ્યું છે અને મને પણ તરસ લાગી છે ને તમને પણ તરસ લાગી છે તેથી તમેજ પીઓ એમ અરસપરસ વાત કરતાં તે બંનેના મન મોહિત થઈ ગયાં છે, ને કોઈથી એ પાણી પીવાનું નથી ને બંનેજ એક એકના ગળામાં હાથનાંખી એકવૃક્ષની નીચે બેઠા એટલામાં પાણી પીધા વીના બંનેના પ્રાણ નીકળી ગયા એવામાં હીરાસેન નામનો રાજા પોતાના મનોરંજન નામના પ્રધાનને લઈ મૃગયા રમવા નીકળ્યો છે તેમને પાણીની તરસ લાગી છે તે જળ જોળતા જોળતા તે જ વડના વૃક્ષ નીચે આગ્યા ને પેલા બંને જણને જ્યાં અરસપરસ ગળામાં હાથ નાંખી રાજાએ બેઠેલાં જોઈ પ્રધાનને કહ્યું કે હે પ્રધાન આ બંને જણ કેવા નીર્લજ આપણી જરા પણ શરમ રાખતાં નથી. પ્રધાને કહ્યું મહારાજ શરમ તે જીવતાને હોય કે મરેલાને એ તો બંને મરી ગયા છે. એ સાંભળી રાજા પ્રધાનને કહે છે કે તું મહાચતુર છે તો મને કહે કે એમના પ્રાણ શી રીતે ગયા હશે.

દોહરો-સાંભળ મારા મનરંજનયે, વળી તું છે ચતુર સુખજી,
અહીંયા પડ્યા બે માનવરે, એમનાં કેવી રીતે ગયા પ્રાણ. ૧૦

દોહરો-નીર થોડાં ને રાજ હેત ઘણાં ને વળી પ્રેમનાં વાગ્યો જોને
ખાણુ; તું પીરે તું પી કરતારે રાજ ખેડના ઉડી ગયા પ્રાણ ૧૩

હે રાજ પાણી વગર એમના જીવ ગયા છે રાજ તે સાંભળી ધણો
પુશા થઇ પ્રધાનને સાંજાસી આપી અને જાને ગામ બણી આલ્યા
પછી એવે સમે મહાદેવ અને પારવતી ત્યાં આવી ચઢ્યાં એવી વાત
મહાદેવ પારવતીને કહે છે એટલામાં પારવતી બોલ્યા કે મહારાજ
આપણે ક્યારે ગયાં હતાં ! અને તો કાંઇ ખબર નથી. મહાદેવ કહે
તને શી ખબર હોય, તારા તો કેટલાક અવતાર થઇ ગયા છે ને
ન માનતી હોય તો જો આ મારી કાટમાં ફંડમાળ છે એમાં જોટલા
મરતક છે એટલા તારા અવતાર થયા, પારવતી કહે ઠીક, પણ શું
થયું ? મહાદેવ કહે તે દહાડે પણ તેં તેમને જોઇ એવી હઠ કરી કે
મહારાજ આને તમે સજીવન કરો. ત્યારે મેં તને કહ્યું કે તું સજીવન
કરાવે છે પછી તેજ આપણને પાછા નડશે ત્યારે તેં કહ્યું કે મહારાજ
જોને આપણે ગુણ કરીએ તે માણસ આપણો અવગુણ કરે નહિ માટે
સજીવન કરો. પછી મેં જટામાંથી ચંદ્ર હોતો તેમાંથી અમૃતનું યુદ લઇ
છાંટ્યું એટલે સજીવન થયાં. ને જો તું બડી ખાત્રી હતી તે અખંડ
જળથી બરાબ ગઇ એટલે આપણે અલોપ થઇ ગયાં પછી જાને જણે
એક એક પ્યાલો પાણી પીધું. પછી ધણી માયા થઇ એટલે તેમને
વિષય થયો તેથી બ્રાહ્મણે તે જોને કહ્યું કે જો આપણે અહીં જંગલમાં
રહીએ અને અંધાર થાય તો જનાવર આવી મારી નાંખે, માટે ક્યાંક
ઝોડે જઇએ એમ ધારી ગામની બાગેળે શિવનું દહેરું હતું તેમાં
જાને પેઠાં લાં પુખ્તરી પ્રજા કરી સાંજરે ઘેર ગયો એટલે દેહેરામાં
કોઇની વરતી રહી નહિ, પણ દહેરું સાંકડું ને વચ્ચે મારી મુર્તિ
તેથી તેઓને ખેસવાની પણ પુરી જગ્યા નહોતી તો સુખ શી રીતે રહે
પછી શિવલીંગ વચ્ચે હતું તે કામીએ અંધ થઇ ઉખેડી નાખવા ધાયું.

છપ્પો-કામીને નવ રહે જાન, કે હું પાપ કરું છું; કામીને નવ રહે જાન. જે હું વશ્યુ મેને મરું છું; કામીનું સરે જો કામ તો પાપને પુન્યજી પુજે; કામીને વાપે કામ તો, દીવસની રાતજી સુજે. તેમ કામી કામે આંધ થઈ, ન મુકે ધરની કે પારકા, મોતી કહે કામને વશ થયો પછી ન જુવે માત્ર એન કે આજકો. ॥ ૧૪ ॥

તેવીજ રીતે બ્રાહ્મણે કામને વશ થઈ શીવલીંગને હાથેવતી ઉખેડી ફેંકી દીધું પછી શિવે પારવતીને કહ્યું જો તું કહેતી હતી કે આપણને નદિ નહે પણ નડયા ખરા, અને એમણે તો મારી મુર્તિ ઉખેડી ફેંકી દીધી, ત્યારે પારવતીને રીસ ચડી તેથી કહે કે તમે તમારું રૂપ બદલી ધમકાવો પછી મહાદેવે જોગીને વેશ લીધો ને જોળી ડાડા લઈ દેહેરામાં આવી તેઓને પ્રિયની તૈયારી હતી તેવામાં શિવ કહે છે કે અરે હરામખોરો! તમે દેરામાંથી નીકળો નહિ તો શ્રાપ હ્રષ્ટ તે સાંભળી પેલા કહે છે કે અલ્યા લંગોટા તારું અહીં શું પાકે છે તારે સાંચા જગ્યા આંધને સજ કરી રાખી હશે. એવી રીતે કામમાં આંધળા થઈ જને જણા શીવને મારવા માંડયા એટલે શિવને મહા કરોધ ચડ્યો અને શ્રાપ દીધો કે તમારા સાત અવતાર વીયોગ જળે અને વિયોગની વાત સાંભળતાંજ અંતે જળ્યા ગાંડાતુર જેવું થઈ ગયાં. ને ત્યાંથી નાઠા તે વનમાં ગયાં ને જતાં નદી તીરે એક ગામ આવ્યું એટલે અંતે જળ્યુ નદી તીરે ખેડાં ને કહે છે કે આપણે કાશીએ જઈ કરવત મુકાવીએ તો આપણો શ્રાપ નિવારણ થાય એવો વિચાર કરે છે એટલે પ્રજાતનો પહેાર થયો પછી પેલી સ્ત્રી કહે છે કે મહારાજ તમે ગામમાં જઈ કંઈ લાવો તો આછએ, પછી બ્રાહ્મણ ધર્યો ધર્યો ગામમાં ગયો ને સ્ત્રી નદીને તીરે ખેડી છે તેવામાં ત્યાં તેજ ગામનો રાજા તેમને વૃક્ષ નીચે મુલેલા હતા તેજ હીરાસેન ને તેમનો પ્રધાન મનરંજન અંતે જળ્યુ શિકાર રમવા નીકળ્યા છે તેવામાં પેલી સ્ત્રીને નદી તીરે જોઈ અને તેને દેખી રાજા ધણો મોહિત

થઈ ગયો પાસે જઈ સ્ત્રીને કહે છે કે તમે અમારા રાજ્યદરબારને યોગ્ય છે તમે મારે ઘેર ચાલો જો તમે આવશો તો સાડ નહિ તો જોરજુલમથી પકડી જઈશ. સ્ત્રીએ વિચાર કર્યો કે જો હું નહિ જઈ તો જોરાવરથી લઈ જશે. તો મારી મેળજી જાડતી. પછી રાજાને કહે કે મહારાજ મારે છ માસનું વરત છે માટે છ માસ પછી તમને વરીશ. રાજાએ કહ્યું સાડ પછી રાજા પોતે રાણીને લઈ નોખા મહેલમાં રાખીને પોતે શીકાર રમવા ગયા એટલે પેલો બ્રાહ્મણ સીધું લઈ નદીએ આવી જીએ તો સ્ત્રીને દીઠી નહિ તેથી શોકવાન થઈ ત્યાં ઘોડાના તથા માણસનાં પગલાં જોઈ તે પગલે રાજ્યદરબારમાં ગયો તો તે રાણી પોતે ઝડપમાં બેઠી છે તે જોઈ બ્રાહ્મણ સ્ત્રીને કહે છે.

દોહરો—શેણે વર્યાં દલ ડુંગરને, વળી અમે નદીઓને તીર હવે રે મળવું કાણ થયું ભુંડી પાઈમે પડ્યો જંજીર. ૧૬

તે સાંભળી સ્ત્રી બહુ આદરથી કહે છે,

દોહરો—પ્રીતમ પ્રિત લગાડીને, ઝો વાલા દુર દેશે મતગવ, રહો અમારા નગરમાંને વળી અમે આપીએ તે તમે ખાવ.

હે પ્રાણનાથ તમે મને મુકીને હવે કંઈ જશો નહિ તમને સીધું પહોંચાડીશ તે તમે ખાઈ મહાદેવની પુજા કરજો, પછી રહેતાં રહેતાં લાગ અવેથી આપણે નહાસી જઈશું. એમ કહી બ્રાહ્મણ ત્યાં રાખ્યો છે હવે બ્રાહ્મણ ત્યાં શિવની પુજા કરે છે તે તેના મેળાપને સાડ રોજ અશ્વિરવાદને બહાને મહેલ નીચે જાય છે એક દીવસ રાજાએ બ્રાહ્મણને જોઈ રાણીને પુછ્યું કે પેલો બ્રાહ્મણ કેમ ફેરા ખાય છે. ત્યારે સ્ત્રીએ કહ્યું મહારાજ તે આપણે અહીંથી સીધું લઈ જાય છે. માટે અશ્વિરવાદ દેવા આવે છે પછી રાજા એક દીવસ વાધના શિકારે જતાં રાણીને કહેતો ગયો કે જો મને આજ વાર લાગે તે હું મોડો આવું તો મારા પછાડી આપણી સવારી મોકલજો એમ કહી રાજા શિકારે

ગયો ને વાઘના શિકારે ચઢ્યો તેથી રાત પડી ગઈ. એટલે રાણીએ તમામ સવારોને હુકમ કર્યો કે રાત્રિ હજી સુધી આવ્યા નથી માટે તમે સૌ રાત્રિના સામા જાઓ તે સાંભળી તમામ સીપાઈ પોતે ઘોડેસ્વાર થઈ રાત્રિના સામા ગયા ને ગામમાં કોઈ સિપાઈ ન રહ્યા પેલો બ્રાહ્મણ આવ્યો એટલે રાણીએ સાન કરીને કહ્યું પેલો અશીષી સ્વાર ઘાડે સામાન માંડી તે ઉઘી ગયો છે તે લઈને અહીં આવ એટલે આપણે જતાં રહીએ આજ કોઈ દરબારમાં નથી પધી પેલો બ્રાહ્મણ ઘોડો લઈને આવે છે એટલામાં તે દિશાએ જવાનો થયો તેથી પોતે પેલા રાવતને કહ્યું કે બાઈ આ પેલો અશીષી અશીષીના જુસ્સામાં પોતે પોતાનો ઘોડો ઝાળખ્યો નહિ, તેથી ત્યાં અંધારામાં ઘોડો ઝાલી ઉભો રહ્યો છે એટલામાં તે રાણી ઉતરી નીચે આવીને તે ઘોડાની પાસે જઈ પોતાના બ્રાહ્મણને બદલે અંધારામાં રાવતને લઈ આવી નીકળી તે રાત્રિની રાતમાં પોતે વીશ ગાઉ ગયાં ત્યાં ત્રણાતનો પહોર થયો ને જીવે છે તો રાવત દીડો પોતે વિચાર કરવા લાગી કે હવે પેલો બ્રાહ્મણ કયાં જશે પણ એને મેં કાશીએ જવાનો વાયદો કર્યો છે માટે ત્યાં જશે ખરો પણ આને સમજાવું તો કામ થાય એમ ધારી પેલા રાવતને કહે છે કે તમે આવ્યા તો ઠીક થયું હવે આપણે શેખ કરીશું, એવું સાંભળી રાવત મનમાં ખુશી થયો કે આવી સ્ત્રી મળી અને પછી રાવતને સ્ત્રીએ કહ્યું કે આપણે જીખ્યા છીએ માટે તમે ગામમાં જઈ સીધું લાવો, એટલે આપણે રસોઈ કરીએ એમ કહી રાવતને ગામમાં સીધું લેવા મોકલ્યા પછી તે સ્ત્રી રાવતને મુઠી પોતે ઘોડો લઈ આલતી થઈ હવે પેલો બ્રાહ્મણ પણ દીશાએ જઈ આવીને જીએ છે તો ત્યાં રાવત ઘોડો કે રાણી એમાંનું કાંઈએ દીડું નહિ પછી પોતે વિચાર કર્યો કે રાવતને કાંઈ પત કરે એમ નથી. જેણે રાજને મુક્યો તો રાવતનો શા આશરો છે તેથી

તેને પણ મુઠી દેશે ને મેં વાયદો કાશીનો કર્યો છે માટે તે કાશી
એ આવશે માટે ચાલ હુંએ પણ કાશીએ જઈએમ ધારી તે કાશીએ
ગયો ને ત્યાં જઈ કરવતવાળાને કહ્યું કે બાપ મને સદાશીવે શ્રાપ
દીધો છે કે તારા સાત અવતાર વિયોગ જન્મે માટે દેહ મુકીને શ્રાપ
નીવારણ કરવો છે. કરવતવાળા કહે કે બાપ સદાશીવનો શ્રાપ છે
માટે સાત અવતાર મીથ્યા નહીં થાય પણ એક અવતારતું ફળ
તું દેહ મુકે છે તેથી મળશે એમ કહી તેને કરવત મુક્યું, એટલામાં
પછવાડેથી સ્ત્રી આવીને ત્યાં આગળ પોતાના ધણીના ખખર પુછી
ત્યારે તે કરવતવાળાએ બધી હધી હકીકત કહી બતાવી એટલે તેણે પણ
તેની પાસેનો ઘોડો તથા ખીજે સામાન જે હતો તે બધો પુન્ય કરી
દમ કરવત મુકાવ્યું પછી તેઓ ત્રીજે અવતાર ચક્રવે ને ચક્રવી થયાં
ને એક ઝાડની ઘટામાં બેઠાં છે એવામાં દવ બળતો આવ્યો ત્યાં ઝાડનાં
પાંદડાં બળીને બોંબ પડવા માંડ્યાં તે જોઈ પોતે પોતાના સોબતીને કહે છે.

દોહરો—પત્ર વણ્ટયાં ડાળથીને, વળી તે કહે સુણો વનરાય.
અબ ક પીછેરે કપરે મીલંગે. ને દૂર દૂર પડેંગેરે જાય, ૧૭.

હે બાંધ હવે આપણે છુટા પડ્યાં તે ક્યારે મળીશું ત્યારે વૃક્ષ
કહે છે કે આપણે તો બચીશું ક્યાંથી કારણ કે આપણો ઉપાય કાંઈ
ચાલે એવું નથી કે અહીંથી બચીને જઈએ પણ આપણા ઉપર આ
પક્ષીઓ બેઠાં છે તેમને કહીએ કે કાંઈ કરતાં ઉડી જાય તો બચે

દોહરો—દવ બળતું જોઈનેરે, કહે તરવર વનરાય, અમે તે બળીએ
પાંખવિનારે, છુટો પાંખીયું ઉડી ક્યું ન જાય. ૧૮

હે પાંખી તમે પાંખવાળા થઈને કેમ ઉડતાં નથી અમારે પાંખો
નથી માટે બળીએ છીએ તે સાંભળી પેલા પાંખી તે વૃક્ષને કહે છે.

દોહરો—ફળ ખાધા ને પાન બગાડીઆને વળી ઘેરી તમારીરે
કાળ; તમે બળો અમે ઉડીએ. તે જીવીએ કેટલા કાળ. ૧૯.

હે તરૂંવર ભેગાં બેઠાં ને તમારી મહોત્તર કરી એટલે તમે બળા ને અમે જીવીએ તે અમારાં બક્ષણ નહીં. બાપ અમે તો આવી તરેહની મીત્રાઈ કરીએ છીએ.

દોહરો—હળદીતો જરદી ન તજે, વળી સુતો ન તજેરે સફેત દોનુરે મીઠ કંકુ બચાને, બલીહારી ઉનકારે હેત. ૨૦

હે બાપ જેમ હળદર પોતાનામાંથી પીળાશ કહેતાં જરદી તે મુઠી દે છે ને સુતો પોતાનામાંથી સફેતાઈ મુઠી દે છે ને એ એ એકઠા મળીને કંકુ જેવો રાતો પદાર્થ બને છે, બાપ તેના હેતને ધન્ય છે વળી જેમકે દૂધને પાણીની મીત્રાઈ થાય છે ત્યારે દુધ પાણીને પોતાના ભેગું મળેલું જેમ પોતે તેને પણ પોતાના જેવું દૂધ કરી દે છે પણ જુદું નથી પાડતું, તેનો દાખલો એ કે જો કાંઈ માણસ દૂધ લેઈ પોતે પાણીને આળવા તાવડામાં નાંખી તજે તાપ કરીને ઉકળે એટલે દુધમાં પાણીનો ભાગ હતો તે આળવા માંડે છે એટલે દુધ વીચાર કરે છે કે મારો સોગતી ને પાણી તે બળે છે તો મારે જીવીને શું કરવું છે એમ જાણી પોતે પણ ઉભરો ચડી દેવતામાં પડવા જાય છે એટલે ઉકાળનાર માણસ ઉભરે જેમ તેમાં પાછું પાણી છાંટે છે એટલે દુધ ઉભરાતું રહી જાય છે. તેનું કારણ એજ કે દુધે જાણ્યું કે મારો સોગતી ને પાણી તે પાછો મારા ભેગો આવ્યો એવી રીતે તેઓ અરસપરસ પ્રીત રાખે છે માટે અમે પણ એવી પ્રીત રાખનારાં છીએ તે કેમ ઉડી જઈએ. એમ કહી પોતે પણ બંને જણ તે દેવમાં બળી સુખાં પછી ચોથો અવતાર સુદા સુડીનો થયો ને તેમની મા તેમને માળામાં મુકી ચારો લેવા ગઈ એટલામાં વાસુકીનાગ આવી તેમને ગળી ગયો તેથી મરણ પામ્યાં.

ચોપાઈ—આદસા વાસુકીનાગ, પપ્પીને ગળી ગયો; પછી મોર મોરડીનો વિઘોગ ને છઠે કપિત્રજ થયો. ૨૧

દોહરો—છએ અવતાર એમના વિયોગે ગયાને, હવે છેવટનોરે
અવતાર. કહે ધ્રુવર સુણુ પારવતીરે. અમર નામ કર્યા કીરતાર.

ચોથો અવતાર સુડાસુડીનો થયો, ને પાંચમો અવતાર મોરને
મારડીનો થયો, છઠો અવતાર એમનો વાંદરા વાંદરીનો થયો ત્યારપછી
સાતમે અવતાર એમને સંજોગ થશે ને પરમેશ્વરના કૃપાથી તેમનાં
નામ અખંડ રહેશે. એમ કહી પારવતીને શીવે છ અવતારની વાત
સંભળાવી એ વાત સાંભળી પારવતી મનને વિશે ધણાક ખુશી થયાં ને
શીવને વિનતી કરી કે મહારાજ હવે તમે એમને સુખ સંજોગ કરો,
ત્યારે મહાદેવ કહે છે તું ધીરજ રાખ.

દોહરો—ધીરા ધીરા વાવતાને, વળી ધીરે સખકુછ હોય.

માળા સીંચે સો ગણુ, પણુ રત આવે ફળ હોય. ૨૩

હે પારવતી ઉતાવળથી કાંઈ કામ થતું નથી પણ ધીરજથી થાય
કેમકે માળી પોતે વગર રને ફળ વાવે ને તે વૃક્ષને ધણું ધણું પાણી પાય
પણુ રત આવે ત્યારેજ ફળ થાય છે માટે જ્યારે એમને મનુષ્યાદેહ
આવશે એટલે તેમનો સંજોગ થશે ત્યારે પારવતી કહે મહાદેવ એમને
મનુષ્યાદેહ આપો હવે એટલું મારું કહ્યું માનો પારવતીનું કહ્યું માનીને
શીવ પછી કહે છે આ વખત અમરત એકાદીયું છે, તે જો આ
દેવતાક વાવમાં જો જણુ હાલ પડશે તો તેમને મનુષ દેહ મળશે.
એમ કહી શીવ પેલાં જનાવરને કહે છે,

દોહરો—ઉઆ તારા ટગમગેને વળી નીચેરી મહાજળ વાવ,

એમ પડે દો જનાવરાં તો, વળી સરજે નરને નાર ૨૪

ચોપાદ—સરજે નર નાર. વળી ધ્રુવર તો એમ, કહે, એ નાળી-
એર વાવ અવતાર તો અમર રહે, ૩૫ આપ્યું સિદ્ધાસન કોય, રાજ
હીધું ચક્રવે, અનેક જુગ જાય, અવતાર તો અમર રહે. ૨૬

એવી રીતે શીવે કહીને પારવતીને લઇ ત્યાંથી નીકળ્યા હવે શીવે કહેલું પેશી વાંદરીએ સાંભળ્યું, ને વાંદરાના સાંભળવામાં નહિ આવ્યું તેથી વાંદરી વાંદરાને કહે છે

દોહરો—સાંભળ લુંડા વાંદરાને, તારૂં હૈયું રાખ નીરધાર; પડીએ અમરત વાવમાં તો વળી આવે મનુષ્ય અવતાર. ૨૭

હે વાંદરા આપણને શીવે કહ્યું માટે પડીએ તો મનુષ્ય થઇએ ત્યારે વાંદરા કહે છે.

દોહરો—દેહી પોતાની આળી કરીને, આવો ચોળે જોને રાખ, વાંદરી ન જાણો ઇશ્વરારે, એવા લંગોટા છે રે જોને લાખ. ૨૮

હે સ્ત્રી એમને ઇશ્વર કેમ કહેવાય એવા તો રાખ ચોળી જટા વધારી લંગોટીવાળા ધણીએ આવા રખડે છે, માટે હું તો નહીં પડું જો એવાનું કહ્યું કરીએ તો જીવ ખોઇ ખેસીએ, પછી વાંદરીએ ધણું કહી સમજાવ્યો. પણ વાંદરાંએ માન્યું નહીં એટલે છેવટ પોતે તે વાવમાં શ્રીરામ કહી પડતું મુક્યું. પડતાંજ સોળ વરસની ઇંદના ધરના જેવી અપ્સરા થઇ રહી તેમાં પોતે નગ્ન સ્ત્રીરે ઉભી છે. પછી વાંદરા સ્ત્રી જેમ મહામોહીત થઇ ગયો ને પોતે તેની પાછળ વાવમાં પડવા માંડ્યું એટલે સ્ત્રી ખોલી.

દોહરો—સુશ્ચુ લુંડા વાંદરાને વળી હવે મા બરતોરે ફાળ. અમરત ચોષડીયું વહી ગયું ને હવે સામો ઉધતો કાળ. ૨૯.

હવે લુંડા વાંદરા હવે તું પડીશ તો મરી જઇશ કારણ કે એ પણ ગઇ જો તું મારી સાથે પડ્યો હોત તો તારૂં કામ થાત એવું સાંભળી વાંદરા મનમાં પસ્તાઇ શેક કરવા લાગ્યો ને સ્ત્રીને કહે છે.

દોહરો—અમે તે વન દેરાં વાંદરાને. અમે ફરીએ તે જોને ડાળો ડાળ; તું રે વાંદરની સુદરીરે, તુને લેઈ જશે કોઇ લુપાળ. ૩૦

હે લુંડી ત્યારે હવે મારા શ્યા હાલ થશે ને તને આવી રૂપવંતી જેમ કોઇ રાજા લેઇ જશે ને મારે તો ડાળે ડાળ બટકવું પડશે. ત્યારે સ્ત્રી ખોલી કે લુંડા તું શીદને ચીંતા કરે છે તને મુકી હું કાઈ

જવાની નથી ને તું પહેલેથી તક ચુક્યો ને હવે વીમાસે થું વળે માટે તું વનમાં જઈને વનફળ લઈ આવે તો આપણે ખાઈએ, પછી વાંદરે વનમાં વનફળ લેવા ગયો. એવામાં હીરાસેન નામે રાજા મનરંજન પ્રધાન ને એક ધાયજી ત્રણે જણ શીઘર રમી પાછા ઘેર જતા હતા તેઓ વાવ ઉપર આવ્યા અને વાવની પાસે એક વૃક્ષ હતું ત્યાં જઈ બેઠા ને રૂપાની ઝારી ધાયજીને આપી કહ્યું કે વાવમાં જઈ પાણી ભરી લાવ. પછી ધાયજી ઝારી લઈ ગયો. વાવમાં એ ને ત્રણ પગથીઆ ઉતર્યો એટલે પેલી સ્ત્રીએ તેને અવાજ સાંભળ્યો કે કોઈ પુરૂષ આવે છે ને હું તો નગ્ન છું; તેથી પોને માંહીથી મોટો ઘાંટો પાડી કહ્યું કે ખબરદાર કાણુ આવે છે? જ્યાં ધાયજી એકાએક ઓચિંતો વાવમાંથી બચકર અવાજ સાંભળ્યો એટલે ખીન્યો ને હાથમાંથી ઝારી પડી ગઈ.

સોહયો-ખડખડ ઝારી હાથથી પડી, ઉડી ગઈ માથેથી પાંખડી જોડો વિસારયો તે ત્યાં રહ્યો. યુમ પાડી રાજા આગળ ગયો.

રાજાએ પુછ્યું પાણી લાવ્યો? ધાયજી કહે મહારાજ બધું તમારું પાણી હું તો કંઈ મારા છોકરાને નસીએ જીવતો આવ્યો છું. હું માંહી ઉતર્યો ને એકાએક મોટો બચકર અવાજ થયો. તે સાંભળીને ખીન્યો ને ઝારી હાથમાંથી વાવમાં પડી ગઈ. ને પાંખડી પણ માથેથી પડી ગઈ. ને મારા જોડા મુકીને નાઠો છું તે હજી સમોએ વળ્યા નથી તે સાંભળી રાજા હાલ તરવાર લઈ વાવ ઉપર આવ્યો, ને વાવમાં જ્યાં એક પગથીયું ને ખીન પગથીએ ઉતર્યા કે માંહેથી ગજુગજાટ કરતો અવાજ થયો તે સાંભળી ત્યાં રાજા ખમચાઈને ઉભા રહ્યા પછી સ્ત્રી માંહેથી બોલી કે કાણુ આવે છે હું નગ્ન છું, રાજાએ કહ્યું કે ડાકણ છે કે ચુડેલ છે, ભારે સ્ત્રીએ કહ્યું કે દુઃખની મારી સ્ત્રી છું ને તમે પુરૂષ છો તેથી તમને ના કહું છું. પછી રાજાએ પોતાને ખબે દોશાલો હતો તે વાવમાં નાખ્યો. એટલે સ્ત્રી તે લેઈ

પહેરી ઉભી રહી પછી તે રાજા ધીરે ધીરે હિમત ચલાવી વાવમાં ઉતર્યો તે જુએ છે તો મહારાજપવંતી ઈંદ્રતી અપ્સરા જેવી ને સુરજના જેવું તેજ માંરવું મુખાર્વીંદ એવી સ્ત્રી દીડી તેને જોઈ રાજા અંજન યગ્યો પછી રાજાએ સ્ત્રીને કહ્યું કે તું આવી જગામાં કેમ રહે છે તું મારી સાથે ચાલ હું રાજા છું તને જે જોઈશો તે મળશે તે તું મહાસુખ ભોગવીશ પછી સ્ત્રી કહે કે મહારાજ હું તો કુંવારી છું રાજા કહે હું તારી સાથે લગ્ન કરીશ ત્યારે સ્ત્રીએ કહ્યું તમે મને વચન આપો કે હું કહું તે કરવું પછી રાજાએ તેને વચન આપ્યું પછી સ્ત્રીએ કહ્યું એક તો મારી સાથે વાંદરો છે તે મારો જીવનપ્રાણ છે તેને સાથે રાખવો ને બીજું કે હું તમારી સાથે છ માસ પછી લગ્ન કરીશ રાજાએ ધ્યાન ને કહ્યું કે તું ગામમાં જઈ એક રથ ને પાંચ સાત સિપાઈ લેઈ આવ પછી ધ્યાન ને રાજાના કહેવા પ્રમાણે ગામમાં જઈ લેઈ આવ્યો એટલે રાજા સ્ત્રીને કહે છે આ રથ મંગાવ્યો છે તેમાં બેસો હવે પેલો વાંદરો વનમાં ગયો છે તે નથી આવ્યો માટે સ્ત્રી વાર કરે છે કે જો તે આવે તો હું તેને સાથે તેડી જઈ ને રાજા ઉતાવળ કરે છે પછી સ્ત્રી હાથ જોડી વાવને અરજ કરે છે કે હવે હું તારાં દરશન ક્યારે કરીશ એમ કહી વાવને કહે છે.

દોહરો-છેડા સંગી વાવડીને, વળી રહી ગઈ દામોદામ, તારારે જળ હવે નહી પીકેને, જો હોત અમારે ગામ. ૩૧ છલ સંગીના વાવડીને, વળી જુગતે અંધાવીરે જોય; સોને જડાવું તારાં પગથીઆને. વળી નગર અમારેરે હોય, ૩૨ હે વાવ માતા તું મારે નગર આવતી હોય તો તારાં પગથીઆં સોને જડાવું; પણ તું તો અહીંને અહી રહી જાય છે હવે તારું પાણી હું નહીં પીકું એટલામાં રાજાએ હાંક મારી પણ પેલો વાંદરો ન આવ્યો એટલે પોતે બહાર નીકળી રથમાં બેઠી સિપાઈઓએ પડદા નાંખી દીધા, ને રાજા થોડેરવાર થઈ સ્ત્રીને લઈ

પોતાના ગામ જાણી ચાલ્યા. એવામાં પેસો વાંદરો ફળ લઈને આવ્યો. ને વાવમાં જઈ જીવે છે તો સ્ત્રી દીડી નહી, એટલે શોકાતુર થઈ ફળ બળ ફેંકી દીધાં ને કુદકો મારી ઝાડની ટોચ ઉપર ચઢી લાંબી સરને જીવ છે તો રથ જતો દીડો તેથી જાણ્યું કે મારી સ્ત્રી જાય છે પછી હોટે ઉતરી રીસ ચઢાવી પુછ્યું કે 'તું' કરી હુકાદુક કરતો દાંત કચડતો થેકડો મારતો ચાલ્યો, ને જ્યાં રથ પાસે આવ્યો ને કોષ કરી રથ ઉપર જાય છે એટલે સિપાઈએ તેને હાંકવા માંડ્યો તો વધારે રીસ કરી સિપાઈ ઉપર દાંત કચડતો સામો ધસવા લાગ્યો. એવામાં સ્ત્રીએ અવાજ સાંભળ્યો કે વાંદરો આવ્યો એટલે રાજાને કહ્યું કે મહારાજ તમારે વચન તે આવું જ ? રાજાએ સિપાઈને વાર્યો કે તમે એને મારશો નહીં સિપાઈ કહે કે ક્યા સાલા રથ ઉપર થેકતા હે એવામાં સ્ત્રીએ પડદો ઉપાડી બહાર મોં કઢાડી જોયું એટલે પેસો વાંદરો થેકડો મારી રથમાં પેસી ગયો ને રાણી પાસે જઈ બેઠો, પછી રાજા ને રાણી ગામમાં આવ્યાં, ત્યાં રાજાએ રાણીને એકદંડા મેહેલમાં ઉતારે આપી તેમાં રાખીને તેની હજુરમાં નોકર, ચાકર તથા દાસીઓ સોંપી રાખી પોતાના વાંદરાને સોનાની સાંકળે પોતાના પલંગે બાંધી રાખે છે રાજા કોઈ વખત રાણી પાસે જાય તો સામી ખુરશી નાંખીને એસે પણ રાણીની પાસે જઈ એસાય નહિ એ રાણીના ચડમાં જવા જાય તો વાંદરો ડોળા કઢાડી સામા દાંત ચાકી કરડવા જાય પણ રાજા ને રાણી પાસેથી જાય તો નીરાંતે વાત થાય નહીં તોએ આપણને જાંપવા દેશે નહીં, એવું જાણી પોતાની માનીતી રાણી પાસે આવ્યા ને કહ્યું કે જો તમે આ સ્ત્રીની પાસેથી વાંદરો આણો કઢાવો તો ઠીક કેમકે મેં તો એને વચન આપ્યું તેથી મારાથી કહેવાય નહીં તમે તો એ વાતો સમજાવીને કહો ત્યારે માનીતી રાણી કહે એમાં તે શું જઈને એક ધડીમાં કઢાવું છું એમ કહી હુગડા પહેરી તે રાણીને મહોલે ગઈ ત્યાં રાણીએ માનીતી રાણીને

ખાન આપી પેતાના પાસે બેસારી પછી માનીતી રાણી કહે આ જના-
વરને આપણા દરબારના પાંજરામાં મોકલો ત્યાં ધણી જાતના જનાવર
પળાય છે તે બેગો રહેશે તમે તેને પાસે રાખી મુકો છો કોઇ જીએ
તોયે કહે કે રાણીને બીજા કોઇ જાનવર ગમતાં નહિ હાય, તે આ
વાંદરો પાળે છે એના વગર દરબારમાંથી મેના, પોપટ એવી તરેહના
જાનવર લાવીને પાંજરામાં રાખો ત્યારે રાણીએ કહ્યું કે એતો મારો
જીવન પ્રાણ છે એને એક ઘડી પણ મારાથી અળગો નહીં કરું ત્યારે
માનીતીને રીસ ચઢી, ને લાંબા દાઢ કરી કહ્યું કે જલ્દી તમારા ઢંગ કે
વળી શું આવુ કદરૂપુ જનાવર પાળતા હઇશું તેવું વાંદરાએ સાંભળ્યું
તેથી રીસ ચઢાવીને પેલી માનીતી રાણી ઉપર હાંગ મારી તેનું
નાક કરડી ખાધું એટલે માનીતી રાણીનો લોહીચુતી જીવ લઇને નાકી,
ને રાજ પાસે આવીને કહ્યું કે, મારું નાક ગયું રાજ મહા કોપાયમાન
થયો કે કોઠ દીવસ આપણો પણ એ ઘાટ થશે. મદારી રમત રમવા
આવ્યો રાજાએ મદારીને કહ્યું. કે તું રાણીને ખુબ ખુશી કર કે તને
રાજ થઇ કંઈ વચન આપે તો વચન લેઈ તું રાણી પાસે જો વાંદરો છે
તે માગી લે એમ કહી રાજાએ મદારીને પચાસ રૂપીઆ આપ્યા મદારી
કહે કે આ વાંદરો છે તે મને આપો રાણીએ વિચાર્યું કે નાં કહું તો
વચન જાય તેથી વાંદરો આપ્યો ને કહ્યું કે આજથી છ મહિને આ વાંદરાને
જરાજર શીખવીને પહેલવહેલો મારી પાસે આવજે હું તને કંઈ ઇનામ આપીશ
હવે મદારી વાંદરો લઇને જાય છે જતાં વાંદરો રાણીને કહે છે

દોહરો—ખાઓ પીઓ ધન વાવરોને, વળી કાપડ પહેરોને
સાર, તમ માટે અમે વેચાવારે, છુંડી મદારીને દરબાર.

હે સ્ત્રી તું ખા પી ને ગળ કર હું તો હવે જઈ છું વાંદરાની
આંખમાંથી આંસુ ચાલ્યાં જાય છે તે જોઈ સ્ત્રી કહે છે.

દોહરો—વચન ચુક્યો વાંદરાને. છુંડા મોક્ષી લજાવે તું તો વેણ,
તુજ ઘટ આંસુ સાથે મોરી પ્રીતડીને, વળી મુજ ઘટ સાથે તારાં નેણ.

હે વાંદરા તું ફાળ ચુક્યો ને હવે બોલે શું થવાનું તને મારી પ્રીતડી સાથે છે ને મને તું રૂવે છે ને તારાં નેણુ સાથે છે પછી મદારી વાંદરાને લઈ ઘેર ગયો છ મહીના થયા એટલે રાખએ પરણવાની તક્યારી કરી લગ્નના બે ત્રણ દિવસ આકી રહ્યા છે એટલામાં પેલો મદારી અઠ્યો રાણીએ પોતાના સોનેરી ચોકમાં રમવા બોલાવ્યો રાખ પણ પ્રધાનને સાથે લેઈ આવ્યો ને મદારીએ રમત ચાલતી કરી તેણે વાંદરાને ખૂબ રમાડ્યો તેથી રાખ થઈ રાણી અને રાખએ શીરપાવ અપ્યો પછી મદારીએ વાંદરાને કહ્યું કે તું રાખને સલામ કર એટલે વાંદરાએ રાખને સલામ કરી ને રાણીને સલામ કરવાનું કહ્યું એટલે પુઠ ફેરવી બેઠો તેથી મદારીને રીસ ચડી એટલે વાંદરાને પાંચ સાત લાકડી ઝપડી દીધી તેથી વાંદરાને આંખમાંથી આંસુ આવ્યાં તે જોઈ રાણી કહે છે.

દોહરો—સુણ સુલક્ષણા વાંદરાને તું તો બરી ન ચુક્યો ફાળ, તારે શરીરે પડે જોને લાકડી તે તો મારે શરીરે ઉડે ઝાળ.

હે વાંદરા તારાથી ફાળ ન બરાબ તેથી તને દુખ પડે છે ને તારા આંસુ જોઈ મારા શરીરે ઝાળ ઉડે છે પછી રાણીએ પોતાનો નવ લાખનો હાર હતો ને તોડી નાખ્યો એટલે મદારી વાંદરાને મારતો છુટો મુકી મોતી વીણવા લાગ્યો વાંદરા છુટો થયો એટલે વીચાર્યું કે રાંડ પોતે સુખ ભોગવે છે ને મને માર ખવરાવે છે માટે લાવ લાગ આવ્યો છે તેથી કુદી રાંડનું ડોકુ મરડી નાખુ એમ ધારીને ઘેકડો માર્યો ને એક ધાણુ ઝાલ્યુ પણ ધાણુ તુડી પડ્યું એટલે તે નીચે પડ્યો ને તરતજ પ્રાણ નીકળી ગયો તે જોઈ રાણીએ મદારીને કહ્યું.

ચોપાઈ—નોડુરે નવસર હાર, છુંડા મોતી વીણવા રહ્યો. હમણું હનો કરમાંથી મદારી વાંદરા ક્યાં ગયો.

મદારી વાંદરા સામુ જીવે છે. તે મરી ગયેલો દોઢો પછી રાણી વાંદરાને મરી ગયેલો જોઈ વિચાર કરે છે.

દોહરો-ઉઠ હમયા કર પાંખડીને, હવે જીવીને શું કરીશ;
જેશું બંધાણી મારી પ્રીતડીને, હું તો તેના બેગી મરીશ.

રાણીએ ધાયું કે મારો જે જન્મ ધણી તે મરી ગયો તો હવે તેની પાછળ મરવું એમ કહી પડ્યા જાય છે એટલે રાજા તેને ઝાલવા ઉઠ્યા પછી તેની સાથે પ્રધાન પણ ઉઠ્યો રાણી પડી એટલે રાજા પડ્યા ને પ્રધાન રાજાને ઝાલવા ગયો તે પણ પડ્યા એવો બનાવ જોઈ મદારી ગભરાયો કે હવે મારી શી વસ્ત્રે થશે માટે હું પણ એકદમ અહીંથી જઈ એવી રીતે ત્યાં આગળ પાંચે મરી ગયાં.

હવે વાંદરો મરીને રાજા શાલીવાહનને પેટે અવતર્યો તેનું નામ સદેવંત પાડ્યું ને રાણી તેજ ગામના નગરશેઠ પદ્મશાને ઘેર અવતરી તેનું નામ સાવલીંગા પાડ્યું અને જે હીરસેન રાજા હતો તેનું મન તો પરણવામાં અને પરણવામાં રહી ગયું તેથી તે પારા નગરમાં માણેકચંદ શેઠને ઘેર અવતર્યા તેનું નામ રુપાશા પાડ્યું ને પ્રધાન જે મનરંજણ અતુર હતો તે લાલાખારોટ થયો ને જે મદારી હતો તે રાણીનું રૂપ જોઈ મોહીત થઈ ગયો હતો તે રાંડીરાંડને ઘેર તેને પેટે છોકરો થઈને અવતર્યો પણ રાંડીરાંડની ક્રોધેલી થાય તે માટે તે છોકરાને જર્મ વગડામાં મુકી આવી તે બાવા ધુધળીમલની નજરે પડ્યો. એટલે પોતે પોતાના મઠ (આશ્રમ)માં લાવી મોટો કર્યો તેનું નામ ગોરખો પાડ્યું હવે સદેવંત જ્યાં બાર વરસનો થયો એટલે તેનું રૂપ અને જોબન કામરૂપ જેવું થઈ રહ્યું પોતે રોજ સાંજ પડે કે પોતાના રેવંતઉપર જવાહીરનું રત્નજડીત પલ્લાણું માંડી પોતે સ્વાર થઈ હવા બાવા નીકળે સાવલીંગા પણ એવી મહા તેજસ્વી છિંદ્રની ધરની અપસરા જેવી બણીગણી અતુર થઈ છે તે પોતે દરરોજ નીશાળે જાય છે ને પોતાના મહેલે તેના પીતાએ સદાવ્રત બાંધ્યું છે કે કોઈ અબ્યાગત માગવા આવે તો તેને આપે પણ પાકો ન કહાડે. સાવલીંગા ધણી શોભીતા

શબ્દગાર પહેરીને પોતાની સોલસે સાહેલીઓને લેઈ રોજ સાંજની વખત નવડેરીએ ગરબ ગાવા જાય છે એવામાં એક દીવસ બાવા ધુંધળીમલના ચેલા ગોરખે કહ્યું કે મહારાજ તમે તમારી જટા કેમ ચોળતા નથી ? ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે બચ્ચા વસ્તીમે મંગતેકુ જના પડતાં હે સો દુરસદ નહી મીલતી ત્યારે ગોરખે કહ્યું કે મેં મંગતેકુ જાઉં ? બચ્ચા જાવતો સખી શીર લાલાખારોટકી પોળમાં મત જના ગોરખો કહે ઠીક મહારાજ પછી ગોરખે માથાના કેશ છુટા મેલી અખંડ બહુત લગારી અંચળો, ઝોળી, ઝંડો, પાત્રપાવડી, ચક્રમક ચીપીઓ, શેલીછીંધ અને કપાળે સીંદુર આરચા કરી હાથમાં ડંડો લઈ કછો બીડી જોગી બની વસ્તીમાં ચાલ્યો એક શેરી અને બીજી શેરી ને ત્રીજી શેરીમાં અલક જગાવતો જાય છે કે એકે બયરી બોલી મહારાજ તમે લાલાખારોટની પોળમાં જાઓ કે ત્યાં પદમશ્ચા શેઠની છોડી સાવળીંગા તમને મુખ માગ્યું આપશે એવું સુશ્ચી ગોરખે ગુરુનું વચન ન માનતા લાલાખારોટની પોળમાં ગયો કમરે ધુધરા કશી દીધા હતા તે સાંભળી કુતરાં બસવા લાગ્યાં એવા ડોળની પદમશ્ચા શેઠની હવેલીના સોનેરી ચોકમાં આવી અલેક જગાવીઓ.

ચોપાઇ—સતકા બાધ્યાં સદાવ્રત, ને કુડા બાધ્યાં કામની;

સતકી સુરત ધરમ, બીક્ષા દોને ભામની,

બાવાએ કહ્યું જો સદાવ્રત સતનાં બાધ્યાં હોય તો બીક્ષા આખ્ય અને જો કપટ કર્યાં હોય તો અમે જઇએ એમ કહી મહેલ નીચે જઇ પછી સાવળીંગા કહે છે

મારા મોહોલુ, હેઠ અમેખ જગાવીયા;

નવરા નોતા મારા હાથ, બાવાજી પાછા ચાલ્યા.

સાવળીંગા કહે કે મને વાર લાગી તેથી બાવાજી પાછા ગયા. એવું સાંભળી બાવો સનમુખ આવી કહે છે.

દેવું હોય

શબ્દ પાળો શામની.

અતીત ઉભો છે તારે દાર, બીક્ષા દોને ભામની.

બાવાને સનમુખ ઉભો જોઈ સાવલીંગા કહે છે. ઉભા રહેને બાવજી
આજ, બીક્ષા તમે લીજીયે; તેમ આવે લીક્ષા હ્રદેર, આશિષ અમને દીજીએ.
એમ કહી સાવલીંગા પોતે સોનાનો થાળ ભરી બાવાને લોટ
આપવા આવી તે જોઈ બાવો કહે છે.

નાખ્યાં નજર ફેરાં બાણ, આટો કેમ લીજીએ;
બાવો માગે જોબન ફેરાં દાન અતીતકુ દીજીએ.
સાંભળી સાવલીંગા બોલી.

તમે પુજ્યા દેવ, કે તમે પુજી દેવીઓ;
તમે થયા જોગીરાજ, તમારે નારી કેવીઓ.

હે બાવા તમે સંસાર મુકી જોગી થયા ને તમારે નારીને
ખપ છે? ત્યારે બાવો કહે છે.

નથી પુજ્યા મેં દેવ, નથી પુજી દેવીઓ;
ગુરૂએ આપ્યા છે શબ્દ, નાખું છું નીત ફેરીઓ.

બાવે કહ્યું હું તો દેવદેવીઓને જોળખતો નથી પણ ગુરૂના વચને
કરીને અહી ફેરા ખાઉ છું સાવલીંગા તેના બોલ સાંભળીને તેનું રૂપ
જોઈ ધણી મોહીત થઈ ચેલાને કહે છે.

કામની રૂપ સ્વરૂપ, રૂદેમાં જાણીયે,

શહેર સમુળા મરજાય, મન ગમતા માગીએ.

સાવલીંગા કહે શહેર બધું ઉધું વળ્યું છે કે કોઈ નારી નથી
માટે નગરમાં જઈ કોઈ સારી જોઈ પરણો તે સાંભળી ચેલો કહે છે.

તુમ રૂપસ્વરૂપ, હાજર રહો તમ ખડી,
દેને જોબન ફેરાં દાન, લગ્ન કરેને અમલડી.

ચેલે કહ્યું તારા જેવી રૂપાળી બીજી કોણ છે એવું સાંભળી
સાવલીંગાને રીસ ચડી ને ચેલાને કહ્યું.

દેહરો—માવારે મારા આવલીઆને, વળી નજરો રાખ્ય તારી
હીક; ફેડીરે નાખીશ તારાં તુમડાં તો વળી શેમરે માગીશ બીખ.

એવું સાંભળી આવો કહે છે—

દેહરો—સુન બે ચંચલ નારીઆને વળી બોલનકું જરા શીખ
વાડેથી લાવું બીજાં તુમડાં ને વળી તેમાં માગીશ બીખ.

હે સાવલીંગા વીચાર કરીને બોલ તુમડાં ફેડીશ તો વાડે ધણું
નીપજે છે તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—ત્રાંકાં કરીને નેચ, બાવાજી તમને મારશું;

ઝોળી પડશે ઉભી બજાર, તુમડાં પુટશે હાથશું.

એ સાંભળી ચેત્રો કહે છે કે તું એવી કામજુગારી છું કે નજર
કરી મારીશ. એમ કહી કહે છે.

સુનબે ચંચલ નાર. કલ ઉડ મરજયગે;

દેને જોખન કેરાં દાન, દુવા દેકે જામગે.

હે સાવલીંગા તુ ગુમાન કરે છે તે શું કેટલા કાળ ઇવવાની
છે, ત્યારે સાવલીંગા કહે છે.

જાતનો અતીત ફાણુ છે તમારી માતડી;

આવવા દે પીતા મુજ આજ, પછે જોતારી વાતડી.

સાવલીંગા કહે મુઆ અતીત થઈને આવી હડ કરે છે, મારા
બાપને કહી વલે કરાસીશ ચેલો કહે છે,

બડો પીતા તારો શેઠ, હુંટાવે પુલવાડીઆં;

તેરે સરખી કલીકા કયાબાર, કાયકું મેણાં મારીયાં.

હે બી તારો બાપ તો મોટો ઉમરાવ છે તેતો પુલની વાડીઓ
હુંટાવી દે છે, તુ તો પુલની કળી જેવી છે, તેમાં આટલો
ગુમાન કરી મેણાં મારે છે તેવાં વચન સાંભળી સાવલીંગાને કોધ
ચડ્યો અને આંખો કહાડી બાવાની સામે જોયું.

આવો માગે લોટ કે, જહેર જાણે આપણે.

સોઘ્યાં નેહ કરાં આણુ, આવો પડ્યો બારણે,

જ્યાં સાવલીંગાએ આવના સામે નજર કરી કે આવો તેતું તેજ
જેમ બોયપર પડ્યો તે પડતાં સાવલીંગાની ભોળય બારીએ આવી તો
બારણા આગળ આવતે પડેલા દીઠો તે જેમ વીચાર કરે છે નણુંદ
નાનાં છે પણ કામણુગારાં નીકળ્યાં, આપડા આવતે જોત જોતામાં
બોય ઉપર પડ્યો એમ વીચારી કહે છે.

નણુંદ નાનેરાં બળ, કામણુ કયાથી શીખ્યાં;

જોગી માર્યો અબધુત, ધરો ધર બીખ્યાં,

હે નણુંદ આ આપડા બીખ માગનારને તમે શું કરવા માર્યો તે
સાંભળી સાવલીંગા પોતાની ભોળયને કહે છે.

દોહરો—મેરે માર્યો હોત તો હું રે રૂઝ, નહીતર મરીજય લાભી
તારો વીર; ડખી આંખને ફરેકડે. ને વળી ફાટી પડ્યોરે ફરીર.

સાવલીંગા કહે છે મેં માર્યો હશે તો હું મરીશ ને તું જીવું કલંક
મુકતી હમશ તો તારો બાપ મરશે. મારી તો આંખ જેમને મુલો છે.
એવામાં એલાનો ગુરૂ આવો ધુંધળીમલ્લ તે જગાએ આવ્યો ને જીએ છે તો
એલો તો બોય પપર ઉધે મેહેડે પડ્યો છે ને મહોમાં ધુળ પેશી ગઈ છે એળી
બોળી ફેંકા દીધી છે. હવે ગુરૂને આવ્યો જેમ ભોળધ સાવલીંગાને કહે છે.

એક માર્યોને બીજે મારશો તો વળી, નમ્રમાં થાશે જોને વાત;

જોગી માર્યો જટાધારીઓ, બાપ જેવા ગોરખનાથ.

હે બાપ આ એક માર્યોને ને બીજને મારશો ધર ધેર વાત
થશે હવે ગુરૂ એલાને કહે છે.

ચોપાપ—એલાને તુટ્યો જોને આબ; તુટીરે જાણે આલસી;

ચંદ્રવદની નારી, કામણુગારી કોણ મળી

હે એલા તને શું થયું તારે માથે આબ તુટ્યા કે તને કોઈએ
કામણુ કર્યા તે સાંભળી એલો કહે છે.

નથીરે તુટ્યો ગુર આલ, નથીરે તુડી આભલી,

કામણગારી નારી સાવર્ણીગા મુજને મળી.

હે ગુર મને સાવર્ણીગા કામણગારી મળી છે બીજું કાંઈ થયું
નથી તે સાંભળી ગુર કહે છે.

મુણુ એ ચંચલ નાર, લડકેકું કયું લડી;

શીર લઉંઘા ઉતાર, અદાસે કયું ખડી.

હે રાંડ તેં મારા ચેલાને કેમ માર્યો? તને શ્રાપ દેખ બાળી
બરમ કરી નાખીશ નહીંતો સાચે સાચું કહે. તે સાંભળી સાવર્ણીગા
નરમ થઇ આવતે નમી પડી કહે છે.

દીઠી જોખનવંતી નાર, જીવડો ચાલ્યો છળીરે;

એમાં શો અમારો વાંક; શું આબ્યા ચેલાની વાર ચઢીને.

હે મહારાજ મારું જોખન ને રૂપ જોઇ તમારા ચેલાનો જીવ ચળી
ગયો તેમાં હું શું કર ત્યાં ગુર કહે કે તું એને ઉઠાડ. પછી
સાવર્ણીગા ચેલા પાસે આવી કહે છે.

ચેલાજી બેઠા થાઓ, આંજી તમારી આંખડી

પહેરવા આપુ પીતાંબર લાલ, ચડવા આપુ આખડી.

હે મહારાજ હવે તો ઉઠો- પશુ ચેલો ઉઠતો નથી તે વારે
સાવર્ણીગા પોતે ચેલા સામું હસીને લલચાવે છે.

ઉડીને મહારાજ, આપણે કરીએ ગોડડી

રંધાવું બગીચ રસોઇ, જમાડુ રસ રોટલી

હે મહારાજ, તમારે જે જમવાની પ્રવ્થા હશે તે તમને જમાડીશ
ને તમે ઉઠો તે સાંભળી ચેલો કહે છે.

બળ્યાં તમારાં પકવાન, બળીરે તમારી રસ રોટલી;

સલામત મહારા મેહેલના કરો ભોટ, બળીરે તારી ગોડડી.

હે બી મારે તો તારું કાંઈ જોઇતું નથી પછી ગુર ચેલા
હાથ ફેરવી ઉઠાડી ચેલાને કહે છે.

એલા નાસવું હોય તો નાથ કે શેહેર નહીં આપણું;

મળશે માહાજન દેરાં લોક, કાષ્ઠ કહે આપણું.

હે એલા હવે તું ઉતાવળો ચાલ નહીંતો તેનાં સગાં વહાલાં જાણશે તો આપણને મારશે એવામાં આરોશી પાડોશી એકઠાં થયાં ને ધણાક લોક ભરાઈ ગયા ને ચાલવાની જગ્યા રહી નહીં, પછી ગુરૂ સરવેના ઉપર રોષ કરી કહે છે.

મળી જે વરસ અઢાર, દુનીયાં સરવે દુઢળી;

શેહેર કરી દઉં હળાહળ, ધમુક્યો આવો ધુધળી.

આવો રીસ કરી લોકને કહે છે તમ સખ લોક ઊધરશે ચલે જાઓ નહીંતો સારા શહેર હળાહળ કરે ડાલુંગા પશુ લોકો માનતા નથી એવામાં સદેવત કુંવર ઘેડે બેશી કરવાની કળ્યા હતા તે ત્યાં આવ્યા ને પોતાની પાસે ચાપકા હતો તે લોકોને ઝાપટવા માંડ્યો. એટલે માણસો દોડાદોડ કરવા લાગ્યા. પછી આવો પોતાના આશ્રમ ઉપર ગયો ગોર-ખાને કુંવરે બોલાવીને પુછ્યું કે ત્યાં શું હતું કે લોકો ભરાયાં હતાં ત્યારે ગોરખો કહે છે કે મહારાજ તમારા નગરમાં જીવતી ડાકણ છે તે મને વળગી હતી પણ મારા ગુરૂ સમર્થ હતા તે મને જીવતો ઉઠાડ્યોને અહીં લાવ્યા નહીં તો ઉગરત નહીં ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે ડાકણ આકણની વાત જવા દો સાચે સાચુ કહો ત્યારે એણે કહે તમારા નગરમાં મેં સ્ત્રી દેખી ને તેના તેજ કરી મુરછા ખાઈ પડ્યો હતો એમ કહી કહે છે.

બરતખંડ રાજા હુંય ક્યો ને વળી બમી આવ્યો સરવે જોષ
એ બદન એ અબીકારે, રાજા નાર ન દીડી બીજ કાષ્ઠ,
એસી નહીં દેવળમાં પુતળી, ને નહિ રાણી રાજ દરબાર,
સાચું માનો કુંવર સુલક્ષણારે, એતો અપ્સરાની અણસાર.
ચોપાઈ—અપ્સરાની અણસાર, શેઠ પદમશાની કુંવરી;

મૃત્યુલોકની માંચ અપ્સરા એ ઉતરી,

છે દ્રીમ ચળ અચળ અલખેલ, ચપળાશી ચમકે બદનમેં
એ મોહીનીકી આંખ, જ્યાં ચઢતા રત્ના ઝલકે નેનમેં.

હે રાજા કે જેની આંખની ઉપમાં કેવી કે જેના મોટા વદનને
શિશે ચપળા કહેતાં વીજળીને ચમકારે. થઇ રહે છે એવા ઝમકારા
મારે છે એ સાંભળી સદેવંતને મોહ થયો, ને કહ્યું કે તુ મને તેનું
નામ કામ બતાવ તે સાંભળી એમો કહે છે.

દોહરો—ઉંચા નાળીએરીનાં ઝાડવાને, સામી સરખવાની ઓળ;
અતર કરતુરી મેંકે ધણીને, એરે સાવલીંગાની પોળ.

ચોપાઇ—એરે સાવલીંગાની પોળ સામાની ઓસરીએ.
બારીએ ઝરખાં ચાર ઝુકી રહ્યાં છે મેઢાંએ.
ખાદલ મોહોલ રંગ મહોલ, ખડક મોહોલ ઝુકી રહ્યાં;
એમાં સાવલીંગા નાર, મારાં મન મોહી ગયાં.

એટલે સદેવંત પોતે લાલાખારોટની પોળમાં આવી જીએ તો એક
ધણી ઉંચી હવેલી દીઠી આમાં સાવલીંગાની હવેલી કેઇ હશે એવો
વીચાર પોતે કરે છે એટલામાં રાજસમામાંથી લાલાખારોટ ઘેર આવ્યા
ને સદેવંત કુંવરને શેરી વચ્ચે ઉભેલો જોયો પછી બોલાવી કહે છે.

દોહરો—શેરી વચ્ચે સદેવંત આવીને, વળી ઉભા રહ્યારે મહારાજ.
સાચું બોલોને કુંવર સુલક્ષણારે, તમે આવ્યા છો કોનેરે કાજ.
હે સદેવંત તમે અહીંયાં શેરી વચ્ચે કોને સારુ આવી ઉભા
છો? ત્યારે સદેવંત બારોટને કહે છે.

લાલાખારોટ મારે મન વસ્યા, ને વળી તમથી વાલેરુ નહી કાય,
તમારી શેરીમાં એક નારી રહે, તેનો મેળાવો કરી કોને કાય.

ચોપાઇ—મેળાવો કરી દોને કાય, આલુ કડાં કંઠી ચોકડા,
લુટાવી દહ ધન માલ, રૂપિયા આલુ રોકડા.
આલુ પ્રાણખીઓ ને સુખપાલ, આલુ હાથી ઘોડલા,
આડું આલુ રાજપાટ, આલુ રથ જોડલા.

સદેવંતે કહ્યું કે હું તમને કહો તે આપું પણ મને એ નારીનો મેળાપ કરાવો. આરોટ કહે એનું નામ કામ કંઈ હશે કે બાંધે બારે નારીજ એવી નારીઓ તો મારી પોળમાં સો છે જો તેનું નામકામ કહો તો વળી બતાવું ત્યારે સદેવંત કહે કે પદમશ્યાની દીકરી સાવલીંગા તેનો મેળાપ કરી આપો તે સાંભળી આરોટ કહે છે.

એતો દામ નથી હરામનાને, એ રાજ લોભે તે નહી જાય,
ધેરધેર મારા માને પિતારે, રાજ મુખથી તે કેમ કહેવાય.

આરોટ કહે છે રાજ એ લોભથી નહી લજ્યાય એને ધેર કંઈ કમી નથી કે તમારી સાથે પછસા સારુ પ્રીત કરે તે માગથી એને મોઢે જઈને ન કહેવાય. મારા મેહેનમાં તો બધે મારે માત પીતા જેવું છે હું એને કહું ને એ જઈને એના પાપને કહે તો મારી ઇજત જતી રહે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે કે હું આરોટ તમે જો મને ન મેળવો તો તમારું વચન જાય ને મારે તો એના પછાડી જીવ કહાડવો પણ એનો મેળાપ કરવો આરોટ કહે એનું તમારે શું કામ છે ત્યારે સદેવંત કહે છે કે આરોટ મને બાવાએ કહ્યું કે મેં નવખંડ સાત દ્વીપ જોયા પણ એવી નારી કામ ઠેકાણે દીડી નથી ને કાને પણ સાંભળી નથી ને ઈંદ્રને ધેર પણ એવી અપ્સરા નહી હોય એવું એનું રુપ છે આરોટ કહે એનો મેળાપ થવો મહા દોયલા છે. સદેવંત કહે જો તમે મેળાપ નહી કરાવો તો પછી બીજાથી થવાનો નથી ને મારે પણ પ્રાણ સુક્યા વિના છુટકો નથી ત્યારે લાલાઆરોટ કહ્યું કે બાકી હમણાં તું ધેર જ ને સાંજના ચાર વાગતાં પાછો અહીં આવજો એટલે એ નિશાળથી આવતી હશે તે તને બતાવીશ એમ કહી આરોટ ધેર ગયા ને સદેવંત કુંવર પણ પોતાને ધેર ગયો હવે ચરમાં સદેવંતને કાંઈ સુઠતું નથી ને સાવલીંગાની મનમાં ઝંખના

લાગેલી છે તેથી કાંઈ એન પડતુ નથી ને વિચાર કરતાં ત્રણ ચાર વાગવા આવ્યા એટલે સદેવંત કુંવર પોતાનો શણગાર પહેરીને જવાની તૈયારી કરે છે.

દોહરો—હીરા માણેક મુગટ જડયો વળી કુંડળ લટકે કાન;
મોતીયાની માળા પહેરીને, તે ઝળકે સુરજ સમાન, કલગી તોરા ફરફરે, ને જરકશી જામો જોને સાર; શાલ દોશાલા એઢીયા માહે ઝાઝા ઝળકે તારા શેલ કશીરે કમર આધીયુ, ને વળી બરગચીનો સુરવાળ તીર તરસને કામઠીને; વળી શીરોઘની તરવાર;

ચોપાઇ—શીરોઘ તરવાર, બાલા જોને હળહળે;
એવા સજી શણગાર; રાજા મહેલમાંથી નીસરે,

આવી તરેહના શણગાર સજી પોને મહા કામરૂપ બની ઘોડેરવાર થઇ લાલાબારોટને ઘેર ચાલ્યા લાલાબારોટ સુતા છે તેમને જગાડ્યા ને કહે ચાર વાગ્યાની વખત થઇ હવે મને એ સ્ત્રી દેખાડો બારોટ અશીષી હતો અને અમલ પાણી ઉતરી ગયેલાં એટલે મીઠાળ ઠેકાણે ન હોવાથી કુંવરને કહે છે કે તમે તો માગ માથાના મુગટ છો પણ જો બીજો હોત ને મને આવી કાચી ઉધમાંથી જગાડ્યા હોત તો હું એને મારી નાખ્યા વગર મુકત નહીં પણ તમને શું કરે હવે મને કસુબો પીવા દો પછી હું તમને બતાવું. બારોટ કસુબો પીવાને હોકા ભરી બેઠા એટલે કુંવર કહે મને બાવાએ કહ્યું તે વાત ખરી છે કે ખોટી એવું રૂપ એનું છે કે નહીં ત્યારે બારોટ સદેવંતને કહે છે.

જેણે પુરવ જન્મ કરોડો પુન્ય કર્યાં તોય તેનેજ એ નારી મળે, નહીં તો મળનાર નહીં જેનું નાક સુડા કહેતાં પોપટની ચાંચના જેવું છે, કાંત દાડમની કળીઓ ને જેની ઝંઘા કહેતાં સાથળ કેળના થંબ જેવા છે ને પગ કોમળ વનની કળી જેવા છે આગળીઓ તો જાણે મગની કળીઓ ને આખોમાં તો જાણે સરવ જગત મોહી રહ્યું છે એવી સ્ત્રી.

પુરવ જન્મના સંસ્કાર વીના મળે નહીં એવું સાંભળતાં સદેવંત કુંવર મહા મોહીત થઈ ગયો ને કહે છે કે વળી એવું બીજું બક્ષણ જતાવો ત્યારે આરોટ કહે છે.

કવીતા—મુખ અન્યો મેહતાપ સરીખો દાંત જડે જળ સોનેરી
પુરવ પાનસો પેટ કહી જે છાતી યની કાચી કેરી. કંઠ કોકોલ જેસો
મદન કંકને તુજ ઘેરી; ચાલ સુણે ગજરાજ સરખી, સો કાઠ આશુક
ફરતે ફેરી. છુટે પસીના બમર આસ છે, લાંબે બલ નાગન કાલી;
પુરવ પુન્ય કાચે જેને કાટીક સે, પાવ એસી નારી,

મીડી જુખાશે જગ ભરમાયા, નેનમે મેહની મારે; લાંપટ બનાકે
હુટ લીએ જ્યું ચમક રહે ગગને તારે. જેસી આકાશ પર નજર
દોડાવે, ને ઘડી પલકમેં ધર મારે, ઉભ માયાસે કાઠ અચ્ચા નહી,
લાંપટ રહે જગ સંસારે; હંસ મોર કીર કપોત કહીએ; જ્યુ કોનીલસે
કીરકારી પુરવ પુન્ય જેને કાટીક; સો પાવે એસી નારી

હે રાજ્ય તેની મીડી જીભે ફરી આપ્પી દુનીયા મોહી રહી છે.
અને તેની આંખમાં તો જાણે વશીકરણ વીણા બરી છે અને તેના
ઉપર નજર કરે તેને પાડ્યોજ છે તેની શીશોટી કાયલના જેવી છે હે રાજ્ય
પુર્વ જન્મના સંસ્કાર વીના એ સ્ત્રી મળે નહીં તેમ તેમ રાજ્ય મહા
ગાંડો ને ઘેસો થઈ જાય. અને આરોટને કહે છે કે આરોટ વળી એવું
વરણન કરો એટલે આરોટ કહે છે.

સોળે શણગાર ખત્રીશ અલંકાર, ચોરાશી આસન જાણે. ખત્રીસ
કળા બક્ષણમાં પ્રેરી, ચીત પદમનીકો નીશાને કવીજન જોગ જુગતશે
કાનો, સમજોજો કાઠ તન સાને, રામકૃપા હરીષમ્ભા બીન મીલે ન
એસી દીલગજને. શાગ પરમગીર કહે સમામે, સુવ સુંદરપર બલીહારી;
પુરવ પુન્ય જેને કાચે કાટીક, શો પાવે એસી નારી.

હે રાજા હરિની ઇચ્છા વિના કે હરી વીના બીજા કામને મળવી કઠણ છે તારા નસીબમાં હોય તો મને એવું રૂપ સાંભળતા સદેવંત રાજા મુરછા ખાઈ ભોંયપરે પડ્યો બારોટ આસનાવાસના કરી બેઠો કરીને કહે છે કે હે રાજા અત્યારથી તમે આમ ભોંયમાં પડો છો તો નજરે જોશો ત્યારે તો શું એ થશે રાજા કહે હું એને નજરે જોઈશ ત્યારે મારો જીવ ટેકાણે આવશે મારે બારોટ મને બતાવો એવામાં ચાર વાગવા આવ્યા એટલે બારોટ અને રાજા અગાશી ઉપર ચડ્યા સાવલીંગ નિશાળમાં ચાર વાગ્યા એટલે પોતાની સોલસે સાહેલીઓ લઈ પોને હંસની ચાલ ચાલતી આવે છે અને તેનું મુખારવીંદ સૂર્યના જેવું પ્રાણ મારો રહ્યું છે તેથી તેને આવતી જોઈ બારોટ કહે છે

દોહરો—સાવલીંગા ચાલી નિશાળથીને, વળી ધણુ બણીરે આવંત;

મજરો કરેરે લાલ કરીરે, એતો ગુણુ રાગે ગાવંત.

સોહલો—ગુણુ રાગે લાલો ગાવંત સમજી મનને સજન

કલીયુગમે આવે ઓ નારી, લુટી જશે નગરી સારી.

બારોટ કહે હે કુંવર તમે કિતવળા બધા ગાંધી શેરીએ કમા રહો ત્યાં તમને તે મળશે. સદેવંતે વેગળેથી આવતી જોઈ હતી એટલે મનમાં ધણુ મોહીત થઈ રહવાયા રહવાયા ઘોડે બેસી ગાંધી શેરીએ ગયો.

ઓપાદ—રડો થકી કામની લાગ્યા નેનમેં, મુજરા ચલે હંસકી ચાલ; ગમેમેં દુલનપ્રા ગજરા, સાવલીંગા રૂપ સ્વરૂપ ધર દીસાએ ચાલીયાં જમ માન સરોવર માંહી હંસગતી હાલીયાં.

સદેવંત રરતો રોહી ઉભો છે એટલામાં સાવલીંગા સોલસેં સાહેલીયો સાથે ચાલી આવે છે અને જે જે સાહેલીનાં ધર રસ્તામાં આવે છે તે ઘેર બધા નવ નવ ડેરીએ ગરબા ગાવાને બવા સાફ શોભીતા ઝણુ માર પેરવા જાય છે જેમ કરતાં સાવલીંગા પોને એકલી ધર બણી

ચાલી આવે છે તે સદેવંતનો ઘોડો ઉભેલો જોઈ અચકામને વીચાર કરવા લાગી કે રાજાને કુંવર ઉભો છે તેથી સાગા જવું નહીં કારણ કે મહા તોફાની છે માટે કાંઈ આડો રસ્તો કાઢી ઘેર ચાલો જાઉં એમ ધારી ગાંધી ઉપર દુહો કહ્યો.

દોહરો—ગાંધી કસ્તુરી જોઈને આપજોને, વળી ખોરી નહીંરે ખવાય,

કોઈ માણસ આડું ઉભું રહ્યુંરે, તેના આડું તે કેમ ઉતરાય.

એવું સાંભળી સદેવંતના મનમાં એવું આવ્યું કે ગાંધીને ઘેરથી કસ્તુરી લઈને આવે છે પણ સાવર્ણીગાની કહેવાની મનભાગ હતી કે રાજા તુ કસ્તુરી ખોળવા આવ્યો છું તે તને રસ્તામાં નહીં મળે એતો કોઈ એકાંત જગેએ મળે એમ કહી આડે રસ્તે થઈ પોતાના મહેલ ભણી ચાલી નીકળી ઘેર જઈ સોજે શણગાર ધારણ કરી વાળે વાળે મોતી પરોવી મહા મુલ્યવાન વસ્ત્ર પહેરી કોઈ રંભાની માફક બની ઠણી નવ ડેરીએ ગરબા ગાવાને ચાલી. સદેવંત ગાંધીશેરીએ ઉભા છે તે લાલા ખારોટ અગાશીમાં ઉભા ઉભા જુએ કે રાજા મુરખ જેવો છે તેતો નવ ડેરીએ ગઈ અને રાજા તેની વાટ જોઈ ત્યાં ઉભો છે તેને પાછો ખોલાવું એમ કહી ખારોટ અગાશીમાં રહી રાજાને કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત ઘોડીસો ખેલાવ, કે આવ મારી શેરીએ,

સોલસેં સાહેલીઓનો સાથ, રમે છે નવ ડેરીએ.

હે રાજા શું ઉભો રહ્યો છે પાછો આવ એ તો નવડેરીએ ગઈ ત્યાંથી રાજા ખારોટના ઘર આગળ આવ્યો અને સાવર્ણીગા નવડેરીએ ગઈ એવી વાત સાંભળી ઘોડો છુટો મુકી ધસ્યો ધસ્યો નવ ડેરીએ જઈ ઉભો અને જુવે છે તો એક એકથી ચડીઆતી સોલસેં સાહેલીઓ દીઠી તેમાં સાતઠીગા કઈ તે જોળખાતી નથી તેથી પાછો નિરાશ થઈ ખારોટની પાસે આવી કહે છે.

દોહરો—જેને સોળસો સાહેલીઓ સાથે ખારોટ કેમ જાણીએ;

કઈ સાવર્ણીગા નાર, અમને તે જોળખાવીએ.

હે બારોટ સોલસેં સાહેલીઓ એક રૂપ ત્યાં તો થઈ રહી છે તેમાં સાવળીંગા કંઈ તે મને ઝાળખાવો ત્યારે બારોટ કહે કે હે રાગ તારા જેવો મુરખ કાણુ કે પૂછ્યા ગાછ્યા વગર ઘોડો છુટો મુકી નાઠો તે મારા ઘોડાની સાથે લડ્યો ને દોરડાં તોડી નાંખ્યાં આવા તું બોધા ચક્રા જેવો કેમ થઈ ગયો છે સાવળીંગા તારી કીમ્મત કરશે કે રાગ મુરખ જેવો છે માટે જરા શાણપણુ આણીને તેની પાસે જ સદેવંત કહે ભાઈ એવું રૂપ એમ ગાંડો થઈ ગયો છું. તેથી મને કંઈ સુઝતું નથી બારોટ કહે તું તારો ઘોડો બાંધી ધીરજ રાખીને જા હું તને એધાણુ ખતવું છું તે યાદ રાખજે.

દોહરો—ધુધરીઆળો જોતો ગોકુણો, ને વળી સાહુડે કસખી દોર;
કંઠે લાલ એક મધૂરી ઝળકે, એના હાડડામાં ટહુકે જોને મોર.

ચોપાઈ—હાડડામાં ટહુકે જોને મોર, હાલેરે જેમ હાયણી;
સાવળીંગા સમતોલ ન આવે, દુજ સાથની; સર્ધ આંખે,
અંજનને મેશ, એની આંખ તો વણુ શરમે ભરી,
જોને શોભીન શચ્યુગાર, એને એક દીલડી

હે સદેવંત એની આંખો તો વણુ શરમે અંજાયેલી છે તે બીજી-
એને અંજન આંજવું પડે છે ને કપાળે દીલડી ચોઢેલી છે અને
બીજીએના સોળ શચ્યુગારોની બરાબર છે એવું એવું રૂપ છે તે
એધાણી લઈ સદેવંત જલદીથી નવ ડેરીએ જઈ જ્યાં સોળસેં સાહે-
લીઓ ગાતી હતી તેની વચ્ચે જમને ઉભો એટલે બધી સાહેલીઓ
શરમાઈને આધુ ઓઢી એકઠી થઈ ગઈ અને સાવળીંગા હતી તે પોતે
આધુ ઓઢી તેના સનમુખ આવી ઉભી રહી અને સદેવંતને કહે છે.

દોહરો—સદેવંત કુંવર સુગણુ ઉભા કેમ શેરીએ, હું નકલંકા
છુ નાર. તેણી કેમ ફેરીએ. દેખશે દુરીબન લોક વિચારમાં કાંઈ
વાતમાં આપણે સરખાં સરખાં દોય, જાઓ સૌ સૌના સાથમાં.

હે રાજ તમે તમારા સાથમાં જાઓ, ને હું મારા સાથમાં જાઉં કાંઈ આપણને દેખશે તો વાત કરશે માટે તમારે આવું કરવું ન થટે આ કાંઈ એકાંત જગા નથી ને પ્રીત તે કાંઈ હાડી થતી હશે? આવા મીઠાશના વચન સાંભળી સદેવંત મહા મોહીત થઈ ગયો, ને કહે છે.

દોહરો— નગરઠઠા મુલતાન, ના દેખી એમી કામની,
ગળે મોતનકા દાર, અંધુકે છે દામની, અતર બીતો છે કેશ,
અખીયાં દોહો લાલહે, જો ધર એસી નાર, સોઈ નર ન્યાસહે.

હે સાવલીંગા તારા જેવી રૂપવંતી આ જે પુરૂષને મળી હશે તે પુરૂષને ધન્ય છે સાવલીંગા સદેવંતનાં મીઠાશનાં વચન સાંભળી ધણી મોહીત થઈ ગઈ ને કહે છે.

દોહરો—કમર કટારી રાજ વાંકડીને વળી તેને જોઈએ
શીરોઈ તલવાર, જે ધર એસા સાજના,
તે વળી ધન ધન નારી અવતાર.

હે રાજ તારા જેવો જે સ્ત્રીને પુરૂષ મળ્યો હશે અને તેને જે નારી મળી હશે તેને ધન છે. અરસપરસ મીઠાશનાં વચન માંમળી સદેવંત કુંવર સાવલીંગાને છેડો ઝાલીને કહે છે મને તું તારું મોહું દેખાડ ત્યારે સાવલીંગા સદેવંતને કહે છે.

દોહરો—સદેવંત છેડો મારો મેલ પાલવ રૂડો ફાટશે.

ચુકાને દેખ્યું ગાળ રાજ લાખેણો લાખશે.

હે રાજ તમે મારો છેડો મેલો કેમકે અમે સ્ત્રી જાત તમને ગાળ દેખ્યું તો તમારી લાખની આખર તે કોડીની થશે તે સાંભળી પાલવ મુકી કાંડુ મુની કાંડી ઝાલ્યું.

દોહરો—સુણ સાવલીંગા સદેવંત કહેને, વળી મેલુ તે મનની લાખ,

શીશ પડે ને મારું ધન લડે' તોએ ચોરી મેલુ ન આખ.

હે સ્ત્રી મારું શીશ હેડું પડે તોએ હું તને મુકવાનો નથી માટે તારો ધુંધટ દૂર કરી તારું મો મને દેખાડ.

દોહરો—ધુંધડ મુખસે દુર કરીદે, તને ધુંધટ નહિરે સોય,
કાચારે કુળતો છે ગોરીયાં ને વળી વાત વેપારી ઘર ગય.

હે રાણી મારાથી મોં છુપાવી શીઃ જાય છે સાવડીંગા મોં દેખાડે પણ
આવા જોવું થાય તેથી મોં દેખાડતી નથી પણ રાજને સમજાવીને કહે છે.

આરે ધુંધટડામાં કપટ ધણીને, રાજ ધુંધટ ખોલ્યો નવ જાય.

જો મેં ખોલુ રાજ ધુંધટો તો વળી મરે કે માંદોરે થાય.

હે સદેવંત તને મારું મોં ખતાવું તો મરે અગર માંદો આય.
ત્યારે સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ—મેને ખામા કેવળીખા બહનાગ, ધંતુરેસેં કયું મરે,
મેને રમાડી કાલી નાગ, બીછુડેસે કયુ ડરે.

હે સ્ત્રી મેં કેવળીખો વહનાગ ખાધો છે તો ધંતુરથી કેમ
ડરીશ અને વળી મેં કાળા નાગ રમાડ્યા છે તો વીછુડાથી કેમ
ડરીશ. સાંભળી સાવડીંગા ખોલી,

ચોપાઈ—ધુંધટડે કાળો નાગ, વીંછી ડંખ મારશે,

ભાગશે નેણું કેરાં બાણુ, તમને કાણુ ઉગારશે.

હે સદેવંત મારાં નેણુતાં બાણુ વાગ્યાં તો કાંઈ ઉગારનાર નથી,
આટે તમે માઈ મોં જોવું મુઝી દો તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દોહરો—સાપના કાટયા સૌ મરેને વળી વીછુડે તનમન દોય,

નારીનાં માર્યા નર મરે તો, તારા કુળમાં ન જીવે બીજું કાચ.

હે સ્ત્રી તું કહે છે કે મારી આંખો જોઈને મરી જશો તો તારાં
કુળમાં કાંઈ જીવે નહીં માટે હે સ્ત્રી હવે રકઝક ન કરતાં મારા તપી
ગયેલા આત્માને તું કંડો પાડ એમ કહી રાજ કહે છે.

દોહરો—મુખથી પાલવ દુર કરો, ગોરી મુખ મુજને ખતલાવ,

રાજને તો રનેહ લાગ્યોરે, ગોરી નેણું નેણુ મીલાવ.

હે સ્ત્રી મને સ્નેહ થયો છે માટે મારા નેણની સાથે તારાં નેણ મીલવ પછી સાવલીંગાએ સદેવંતનો ધણો આમ્રક જોઈ વીચાર્યું કે મોં જોયા વિના મુકતાર નથી મોટે એને સમસ્યામાં કહી સમજાવું એમ વિચારી બોલી કે—

ચોપાદ—દશ આંગળીએ વેઠ, અંગુઠે જાણે આરશી, કયા જાણે દુરીજન લોક, અપન દોનુકી પારસી નીશાળે આવજો રાજ, ચીત મન રૂકે ધરો, ત્યાં મળશે અકાંત, વાસેરા વાતો કરો.

હે રાજા હું નીશાળે જાઉં છું. ત્યાં મળવા આવજો એટલે એકાંતે વાતો કરીશું, સદેવંત કહે હું તો નીશાળેથી ઉડ્યો છું તે હવે ફરીને કેમ અગાય સાવલીંગાએ કહ્યું ગમે તેમ કરીને આવજો ત્યારે સદેવંત કહે એ તો હીક પશુ ફાલ મને તારૂં મોઢું બતાવ નહી તો રાત દીવમ તારી પાછળ ઝુરી ઝુરીને મરીશ, તેવું સાંભળી સાવલીંગા બોલી એમ હોય તો હ્યો મોં બતાવું એમ કહી કહે છે

હે રાજા મને ચાર ડગલાં આધી જવાદો પછી તમને મોં બતાવું પશુ તમે મને ફજેત ન કરશો એમ કહી ચાર ડગલાં આધી જઈ મુખ ઉપરથી પાલવનો ઢોડો ખસેડ્યો અને જ્યાં રાજા સામું જુવે છે એટલે જેમ આપાશ્રમાંથી એકદમ ઝસઝસાટ કરતી વીજળી નીકળે અને એકાએક ધાઈતા જોવામાં આવે અને અંજાઈ જાય તેવીજ રીતે રાજા અંજાઈ મુઠ્ઠા ખાઈ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો સાવલીંગા દૃષ્ટક ડગલાં ગઈ એટલે રાજા આંખ ઉઘાડી જુવે તો સાવલીંગા જતી દીડી એટલે મનમાં ઝુરવા લાગ્યો ને કહ્યું કે હવે મને ક્યાં મળશે તે એનો મેળાપ ક્યાં થશે એવિ શોચનામાં સદેવંત કુંવર ગાંડા જેવો થઈ ગયો છે અને મુખથી સાવલીંગા સાવલીંગા કહેતો જાય છે.

રાજા પોતે વિચાર કરતો રસ્તે ચાલ્યો જાય છે એટલે રસ્તામાં હજમ મલ્યો તેને કહ્યું ગેર મહારાજની હજમત કરવા જાય ત્યારે નીશાળે

જામ સાવલીંગાની ખચર લેતો આવજો એમ કહી ઘેર ગયો ત્યાં રાણી પાટમદે એ દીવસથી રાજા ઘેર નહી આવેલા તેથી ઉદાસ થઈ બેઠેલી છે તે મહે છે.

ચોપાદ—વેરી જગ્યા વિદેશ, સજન થયા શહેરમાં, રાજાજી તમારો જીવ, ફરે છે આજ લેહરમાં, મુખશું મીઠા બોલ, કેમ નથી બેસતા, શાને કાળે શામ ફરે છે ડાસતા.

હે રાજાજી ઉદાસ કેમ જણાવ છો? રાજા કાંઈ ઉત્તર આપતાં નથી અને એક કારે ચુપ બેસી રહ્યા છે, હવે પેલો વાલીયો ધાંચળે નીશાળમાં ગયો તે ત્યાં મહેતાજી ઉંઘી ગયા છે અને એક કારે નીશાળીયા બણે છે ને એક તરફ પડે રહી છોકરીઓ બણે છે તેથી સાવલીંગા જીવામાં આવતી નથી એટલે તાબોટા પાડી નીશાળમાં ગાવા મંડી ગયો (સદેવંત નામ મારા વાલાજીરે, તેનું છે કામ મારા વાલાજીરે) એવી રીતે કુદતો જાય છે ને ગાતો જાય છે તે સાવલીંગાએ સાંભળ્યું એટલે વાલીયાને પડદામાં પાસે બોલાવી કહે છે કે સદેવંતની શી ખચર તે? ત્યારે વાલીઓ કે આઠ તારી ચીંતામાં મરે છે ને ઘેસો ફરે છે સાવલીંગા કહે તું જરા મારા નખ લેતો જ એમ કહી હાથ બહાર કાઢે છે એટલામાં તો વાલીયાની આંખે આંધારાં આવ્યા ને ચક્ર ખાઈ બોંચ ઉપર પડ્યો ને શુદ્ધિ આવી એટલે ઉડીને સાવ-જિંગાના નખ ઉતારી લઈ રાજા પાસે આવ્યો એટલે પાટમદે પડદામાં ગયા પછી વાલીયાને રાજા પુછે છે.

સોહસો—એટલામાં આવ્યો વાલીઓ રાત, કુંવર પુછે છે તેને વાત સુતારે સુખ નથી ને વળી-સોઠાં નથી સુખ વાલીએ આવી દેખાડયા જીવોને નખ.

વાલીઆએ હથેલી ઉઘાડીને રાજાને નખ દેખાડયા એટલે રાજા મોહીત થઈ કહે છે કે આ હીરાકણીઓ ક્યાંથી લાવ્યો અને તેં મનેની દીમન શી આપી? (હવે એ વાત રાણી પાટમદે પડદામાં

બેઠાં બધી સાંભળે છે) એટલે વાલીઓ બોલ્યો મહારાજ આ હીરા-
કણીઓ નથી એતો સાવલિંગાના નખ છે રાજ કહે એના આવા
રૂડાં નખ ? તો હવે મને એ મળે તોજ અન્ન પાણી લેવું નહીં તો
મારે તેની પાછળ પ્રાણત્યાગ કરવા-રાજ કહે છે.

ચોપાદ--જેવી દીડી હોય નાર, તેવી કહી અતાવજે,

કુડને કપટ કાંઈ, હધએ નવ રાખજે.

વાલીઓ કહે છે.

સોહભો--મેં એવી નથી દીડી નારી, એને હું તો ફર નગરી સારી,

તમને કહું છું સાચી વાત, પણ જોએ વાગે મોહનાં બાણ,

દોહરો--દર જાલીન નખ કાપતારે, મારુ હધયું તે ન રહ્યું ઠેર,

જાણે અધુરે રાજ વિજલીને, જેમ કષ્ટ ધટામાં ધનધૈર.

ચોપાદ--ઈંદ ધટામાં ધનધૈર અધુરે વિજલિ,

એક દીડી અલબેલ, મુખરે અતિ ઉજલિ.

નિશાળે દીઠોરે જોને નાર, એ નથી તારા રાજમાં,

ધડી એક બેઠી તારે પાસ, મેં તો દીડી લાજમાં,

હું રાજ મેં તો પડદામાં દીડી હતી પણ એના નખ લેતાં હાથ

જોયા એટલે હું. તો બોંયમાંજ ગોથુ ખાઈ ગયો તે બે ધડીએ શુદ્ધિ

આવી. એવું સાંભલી સદેવંત કુંવર ચીતભરમ થઈને ઘોડાની ઘોડારમાં

આલ્યા, (કહેવત છે કે રાજનાં કુંવર રીસાય ત્યારે ઘોડાની ઘોડારમ

જઈ સુવે) રાજ ઘોડાની ઘોડારમાં ગયા એટલે રાણી પુછે છે કે વાલીયા

હું રાજને ક્યારની બોલાવતી હતી પણ મારી સાથે બોલતા નહોતા

અને તું આવ્યો એટલે તારી સાથે હસી ખુશીને વાતે વળ્યા તેનું

કારણ શું ? વાલીયો કહે બાઈસાહેબ મારું નામ ન દીધો તો હું તમને

કહું પેલી વાણીયણ આપણા રાજએ રાખી છે એ સાંભલી રાણીને

પોતાના મનમાં કરોધ થયો ને નકકી કર્યું કે રાજ બે દીવસથી

ધેર નહતા આવ્યા તે એનાજ વાસ્તે માટે અહીંયાં રહી શું કરવું છે
હુંએ મારે પીએર જમણ. એમ ધારી રાણી રીસાયા, હવે સદેવંત
કુંવર ઘોડાની ઘોડારમાં છે પછી રાજ બાલ્કા આરોટને લેઇ ઘોડારમાં
કુંવર પાસે આવ્યા ત્યાં કુંવર પોતે સુતા છે એટલે રાજએ કહ્યું
કે તું કેમ રીસાયો છે તને કાઠએ આંખ દેખાડી હોય તો તેની આંખ
ફાડું, કાઠએ ગાળ દીધી હોય તો તેની જીભ કાપું. કાઠએ આંગલી
દેખાડી હોય તો તેનો હાથ કાપું, મારા બેઠાં તને કહેનાર કાણુ છે ?
ત્યારે સદેવંત પોતે મનમાં વિચાર કરે છે.

ચોપાઇ—સદેવંત બેઠાં ત્યાં કે મનમાં વિચારજ ધરે;

હુંએ જો મારી પેર, પીતા મારા શું કરે.

મારા પીતાને કહું તો ખરો, એમ ધારી પીતાને કહે છે.

ચોપાઇ—મારે જવું છે આજે, બજવાને કારણે;

માનો ને મારા તાત, નીશાળીયા લાવો આરણે,

હે પીતા મારે બજવા જવું છે માટે નીશાળીયાને ઘોલાવો.

સોહલો—રાજ કહે છે કુંવરને વાત, રાજવળામાં બેઠા કરો તમેકાજ;

વારે વારે કુંવર બજવું ન હોય માટે મનમાં વિચારી જોય.

હે સદેવંત કુંવર હમણાં તો તું બજી ગણી બીસ લક્ષણો થયો
ને પાછો કહે છે કે મારે નીશાળે જવું છે એ તે શું! હવે તો
તારે રાજમાજ કરવાનો વખત છે કે રમવાનો વખત છે એવાં
વચન સંભળી કુંવર કહે છે.

ચોપાઇ—સદેવંત કુંવર સુગણુ આવી ઉભા આરણે,

મનમાં છે મોટી હામ બજવાને કારણે;

ગોરને તેડાવોને આજ, પીતા માનો મારી વાતડી;

નહીં તો જોજો કાલ. કહે દેહની ધાતડી.

હે પીતા તમે બજવા નહીં મોકલો તો હું મારા દેહની ધાત કરીશ
એ સંભળી રાજ મહાર્યોતાવાન થઇ બાલાઆરોટને કહે છે કે આતે હું

શું કરું આ તો કહે છે મારે બધુવું છે ને મારે જોને ગાદીએ બેસાડવો છે, ખારોટ કહે હોય ? સ્ત્રી હઠ, બાળ હઠ, રાજ હઠ, જોગી હઠ, જો હઠ પુરી કરેવી. નહીં તો એ ઝેરખેર ખાઈ મરશે પછી રાજ કુંવરને કહે છે. સોહસો—રાજ કહે છે કુંવરને વાત, ના કરવી તારે દેહની ધાત; માની છે તારી મેં બધી વાત. નિશ્ચે બધુવા જાએ પ્રભાત.

હે કુંવર સુખેથી નીશાળે જાએ કુંવર કહે ના હાલ તમે મેહતાને બોલાવો પછી રાજાએ તરત મેહતાને તેડવા માણસ મોકલ્યું હવે રાજા પોતે કુંવરને જમાડી લાક્ષાખારોટને તેડી રાજ દરબારમાં ગયા એટલે ગોર રાજસભામાં આવ્યા રાજા કહે કુંવરને નીશાળે બધુવા મુકવો છે માટે તમે મુહુર્ત જુઓ ગોરે વીચાર કર્યો કે બધી ગણીને તો હમણાં ઉઠ્યો છે ફરી નીશાળે કેમ આવતો હશે મને લાગે છે કે કાલે ધાંચળે સાવળીંગાના નખ લેઈ ગયો જેથી કાંઈ એમને લટપટ થઈ છે ખરી માટે નીશાળમાં આવે ને સાવળીંગાને આપ જાણે તો જીવવાની આશા રહે નહીં માટે હું એવું મુહુર્ત આપું કે એમને મેળાપ થાય નહીં કેમકે સાવળીંગા હવે પરજીવાની છે માટે એ સાસરે જાય ત્યાર પછી સદેવંતને મુહુર્ત આપું તો પછી મને કાંઈ હરકત થાય નહીં એમ ધારી મેહતાએ કહ્યું મહારાજ હમણાં પાંચ સાત દીવસ મુહુર્ત આવતું નથી કારણ કે વચ્ચે વ્યતીપાતવર્ષક તે પંચક બેસે છે માટે સાત દીવસ પછી બેસાડજો. રાજાએ કહ્યું સાહેબે સારે આવશે પછી ગોર પોતાને ઘેર ગયા હવે સદેવંત કુંવરને રીસ તો ચડી પશુ શું કર ત્યાં સભામાં કાંઈ કહેવાનું નહીં માટે પોતાને મેહલે જઈ જમાલખાં કમાલખાં બે સીપાઈ હતા તેમને કહ્યું કે તુમ અખી જાકે ગોરકુ બદલી બોલાવી લાવ એમ કેહતાજ સીપાઈ ઉઠીને મેહતાને ઘેર ગયા ને કહ્યું કે કુંવર તમને બોલાવે છે માટે અખીને અખી આશે પછી ગોરને તેમની સ્ત્રીએ કહ્યું કે હમણાં તમે ગયા

હતા ને પાછા કુંવરે કેમ તેડાવ્યા ? મેહતાએ કહ્યું એ તો કુંવરનું
તેડું નથી પણ એતો જમડાનું તેડું આવ્યું છે ગોરાણી કહે એમ કેમ
ખોલો છો ? ગોર કહે હું મહુરત મોઢું આપી આવ્યો છું તેમાં
ગોરણી કહે કે જવને હવે ને કહે તેમ ડરજો નહીં તો પાછા ઘેર
જવના આવવા દેશે નહીં. ગોર કહે એ વાત તો ખરી પણ ત્યાં
જતાં મારો પગ ઉપડતો નથી તો શું કરું પછી ગોર જેમ તેમ કરી
લુગડાં પેદરી કુંવરને મોઢલે આવ્યા કુંવર આંખો લાલચોળ કરી કોઢમાં
ખેઠાં છે તેમણે કેડમાંથી કટાર ખેંચીને કહ્યું, કે મહુરત અત્યારે છે
કે નહીં ? નહિ તો પેડમાં કટાર મારું છું કટારને જોઈ ગોર થરથર
ધ્રુજે છે કે આ નકરી મારશે ગોર કહે તે કટાર તમે મીયાનમાં ધોલોને
હું તમારા પીતાને હમણાં જમ કહું છું એમ કહી ગોર રાજ પાસે
જમ કહે છે સાહેબ મને અશીષની લેહરમાં ખબર ન રહી તેથી હું
હું જુલમાં પાછલા વરસનું ટીપણું લાવ્યો હતો પણ ઘેર જમ તપાસ્યું
તો આજનું ચેંદડીયું એવું તો ઠીક છે કે ન પુહો વાત રાજ કહે એમ
હોય તો વરઘોડો ચડાવી અત્યારે નીશાળગરજું કરીએ પછી ગોર
નીશાળે ગયા અને રાજ વરઘોડો ચડાવી ધામધુમથી નીશાળે જાય
છે ચોટામાં લોકની ઠઠ જોવા મળી છે નીશાળમાં રહી સાવળીંગા પણ
વરઘોડો આવતો જુએ છે ને મહેતાને કહે છે.

દોહરો—હલકે મદની જોવા મળીને, વળી જુવે નાનેરાં જાળ;

સોનાં શ્રીફળ હાથે ધરીને, હાજર ચાલ્યા આવેરે નીશાળ,

ઢોલ નગારા વાગીયાને, મેતા સરજોષ પુરે સાદ,

માનેનેરે મેતા તમારી નીશાળે સદેવંત ભણવા આજ.

હું મેહતા તમારી નીશાળે ફાઇ રાજના કુંવર જેવું ભણવા
આવે તેના વગર આટલી ધામધુમ હોય નહીં હવે સદેવંતના
ખાંચે મેતાને કહ્યું.

દોહરો—ગોર તે મારા ગોરજીને તમને લળી લળી લાગુ પાચ,
 સદેવંત કુંવર સુલક્ષણારે તેને બાવે તે વિધા બણાવ,
 હે ગોર હવે કુંવર ભુલી ન જાય તેમ કરજો. મેહતા કહે સારે
 હવે ગોર અશીશ્વની લેહરમાં આવ્યા તેથી સદેવંતને કહે હું સુધરહું
 છું. ને તું સોટી લઈ છોકરાઓને બણાવ. એમ કહી ગોર ઉંધી ગયા
 હવે સદેવંત પોતે પડદાની પાસે જઈ તેને ઓસીકુ દઈ બેઠા છે ને
 છોકરાને બણાવવા માંડ્યા સાવળીંગા સદેવંતને શબ્દ સાંભળી પોતે
 પણ છોડીઓને બણાવતી હતી તેજ પડદા પાસે આવી વીચાર કરે
 છે હવે સદેવંતને બોલાવાય કેમ તેથી પાટી ઉપર ધાવ લખી પડદા
 તળે ખસેડી મુકી એટલે સદેવંત પાટી લઈને ધાવ વાંચે છે.

સરસ્વતી માતાને વિનવું, વળી ગણપત લાગુ પાચ;
 પાટીયું લખીએ પ્રીતશું, વળી વાંચી સંભળાવો તમે રાય.
 તે વાંચી સદેવંત ખુશી થયે અને પોતે પણ તે પાટીયામાં
 ધાવ લખી પડદા તળે પાટી ખસેડી મુકી.

માતા સરસ્વતીને વિનવું, હું તો કથન ન જાણું કેણ,
 પેહલીરે પ્રીત સદેવંત શું જ્યારે મળીયાતાં નેણરે નેણ.
 હે સાવળીંગા હું તો કથન કે કેણ કાંઈ જાણુનો નથી; પણ નવ-
 ડરી જ દીવસે મળી તે દીવસથી પ્રીત જાણું છું તે ધાવ વાંચી
 સાવળીંગા ધણી ખુશી થઈ હવે સદેવંતે વિચાર્યું કે મેહતા જાણશે તો
 દેખશે તેથી હોમો થવા જાય છે એટલામાં સાવળીંગાએ પાટી લખી
 પાછી ખસેડી મૂકી.

સોહલો—યે નેણે નહીં મેલું દાઢી, એસો એસો મારી છાતી ટાઢી;

જેગોર આપણા ઉપર કરશે રીસ, તો સોંપીશું પહેલું વાઢી મારું શીશ
 હે સદેવંત તમે કેમ બીજો છો જરા નીચે નેણ રાખી એસો
 તો દાઢી નહીં મુકું ને જો આપણા ગોર રીસ કરશે તો હું મારું

શીઘ્ર તેને પહેલું વાઢી આપીશ આપું સાંભળી સદેવંતને હીંમત આવી
તેથી પોતે પાછી પાટી લખી.

લાચુતર ગચુતર ન જાણું ભેદ, વાંચુ છું પચુ નથી વિવક,
ગોર આપણો રીસાળવો છે તે રખે મને કડવું તે નજ કહે.

તું મને ખેસારે છે તો ખરી પચુ ગોર ઠપકા દેશે તે સાંભળી
સાવળીંગા પાછી પાટી લખી આપ છે.

સાવળીંગાના અક્ષર ચાર, ગોર વારંવાર;

મનમાં ફૂક લગારે ન ધરો, પાટીયું ભરી તે ઓરી કરો,

તમે લગારે શીકર રાખશો નહીં ત્યારે સદેવંત કહે કે તારો ને
મારો મેળાપ થાય. આતો જેમ સ્વપ્નમાં જોઈ ને જાગીએ એટલે
કાંઈ નહીં એવું છે માટે તું આંખે આંખ મળે એવો ઉપાય કર એટલે
સાવળીંગા કહે આજનો તો દહાડો ગયો. પચુ કાલે તમે ગોરને ચંપા
બાગમાં ઉગ્મણી આપો પછી ગોર શીધા લેવા જશે એટલે તમે
નીશાળીયાને કાઢી મુકજો અને હું છોડીએને કાઢી મુકાશ એટલે આપણે
એકઠાં થઈશું એવું સાંભળી સદેવંતે તેના કલ્યા પ્રમાણે બીજો દહાડો
ગોરને કહ્યું કે અજો ચંપા બાગમાં ઉગ્મણી છે માટે તમે ત્યાં જાઓ
ગોર કહે નીશાળ મુકાને કેથ જવાય ! સદેવંત કહે કોઠારી તમારા
વમર સીધા કાઢને નહીં આપે માટે તમે પડે જશો તો સીધાં મળશે
પછી ગોર સીધા લેવા ગયા પછી સદેવંતે છોકરાને કહાડી મેલ્યા અને
સાવળીંગાએ છોડીએને મારી કાઢી અને પડદા બહાર ફાડીને ઉઘાડું કયું
હવે મહેતા આવશે તો શું જવાબ દઈશું પેલો કાણીઓ ગોરને તેડવા
ગયો છે તે હમણાં બોલાવી લાવશે સદેવંત કહે જેમ થવાતું હશે તેમ
થશે પછી સદેવંતને સાવળીંગા બેઠાણે બેઠા વાતો કરે છે.

દોહરો—નેણુ પદારથ નેણુ રસ, વળી નેણુશું નેણુ મીલંત;

અબળયા શું પ્રીતડીરે, એતો પ્રથમ નેણુરે કરંત.

હે સાવળિંગા અનુભવા માણસથી પેહલી પ્રીત આંખે જોયાથી
થાય છે તે સાંભળી સાવર્ણિંગા કહે છે.

નેણુ પદારથ નેણુ રસ ને વળી જે કરી જાણે કાચ,
જેવો મીઠો મેવો વેણુનેરે, નેણુ તે કદીયે ન હોય.

હે સદેવંત કુંવર એકલી આંખો તો શું કરે પણ સારી રસ ભરેલી
ખોલી આવડતી હોય તો તે કરે એવું નેણુથી થાય નહી તે સાંભળી
સદેવંત કહે છે.

ફટ નેણું ફટ પાપીયા તને હજુએ ધરપત નહી,
નારીને મન નેડો નહીને, પછી લાલચ ત્યાં રહી.

સદેવંત ખોલ્યો નેણુ પાપી ચાંડળ તને હજુ ધરપત વળતી નથી
અને તેના મનને તો કશુંએ નથી તો તું શીદને લાલચાથે છાખેનેર
સાંભળી સાવળિંગા ખોલી.

નેણુ અમારા લાલચુ ને રાજ, બણી આવે ટળી ટળી જાય;
દેખી ચંગા માંડવાને, એતો ફાકટની બીખારીરે થાય.

સાવળિંગા ખોલી હે રાજ અમે તો અમારાં નેણુને ધણાએ
વારીએ છીએ પણ રૂડા માંડવા (જવાન માણસ) ને જોઈને બીખારી
થાય છે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

અમે નેણુને વારીએ, ને વળી રાખીએ ઠીકાઠીક;

દેખી ચંગા મોરીઆરે, જેમ માગી ન મળે બીખ.

હે સ્ત્રી જેમ તું વારી રાખે છે તેમ હું પણ વારી વારી રાખું
છું. પણ સારી સ્ત્રી જોઈ બીખ માગે ન મળે તેવી રીતે લાલચુ થાય
છે તે સાંભળી સાવળિંગા કહે છે.

કાંક નેણુ તમે વારજોને રાજ હયકું તો રાખો જોને કાચ.

ચંચળ નેણુ એતો જ્વાન ગતી, ને રાજ નફટ બીખારીની જાત.

હે રાજ તમારી આંખો કુતરા અને બીખારીની માફક કેમ લટકે
છે? તે સાંભળી રાજને રીસ ચઢી અને કહે છે કે તે મને કુતરા ને
બીખારી માફક ગણ્યો તે સાંભળી સાવળિંગા કહે છે.

૪૫૧

પગ ઉપર પાટી ધારીને રાજા ઉપર જોને મેલ્યું શીશ્વ;
ગોર આપણો આવશે તો રાજા ઉલટી કરશે રીશ્વ.
તમે ઉંઘ માથુ ધાલાને બેઠા છો ને ગોર આવશે તો ખીજશે
સદેવંત બોલ્યો.

કુલ બેઠે કામની તણા, છે વળી ઉંચ નીચ ધર જોને જાય;
અમે નેણાને વારીએ, મારી આંખો અખજ ખાય.
હું તો ધણાએ મારાં નેણાંને વાડે છું પશુ મારી આંખો અખજ
ખાય છે સાવળીંગા પછી આવા રોસ બચેલાં સદેવંતના વચન
સાંભળી નમી જમ્મ રહે છે.

શુણુ સાવળીંગા સદેવંત કેહ, ને વળી મેલી ને મનમાં માન,
ઝેર ખાખને હુંએ મરતછો, મારો પીતા લાજત શાલીવાહન.
હે સ્ત્રી તારા મનમાં તો કશુંએ નથી પશુ હુંતો તારે વારને
મરત તો મારો પીતા લાજત.

નારીને માટે ક્રીયા નર મુવા, ને રાજા તમે કરો છો પેહલ;
પ્રીત કરીને પાછા ખસો, એતો બેલાડુના નહીં બેલ;
ચોપાઈ—બેલાડુના બેલ, નેણાં રસ વોરતા.
મુખશૈ મીઠાં બેલ, રહેજો તમે બોલતાં,

નારીને સાડે એવા કટલા મુઆ છે તે મને કહી બતાવ નહીં તો
તમે મરી રસ્તો કાઢવાનો હતા કે શું! પશુ જે પ્રીત કરી પાછો
હટે એ માણસ ન જણુવા માટે તમે મારી સાથે હશીને બોલો
સદેવંત બોલ્યો.

પદમણી તારાં વેણુ રહેમાં રહે;
બાણાવળીનાં છુટયાં બાણુ તે તો પાછાં કેમ ફરે.
ઓ સાવળીંગા તારાં જે વેણુ તે મારા હૃદયમાં સોસરા ચાલ્યાં
જાય છે. જેમ બાણાવળીનું બાણુ પાછું ન ફરે તેમ તને હું
છોડનાર નથી તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દોહરા—પ્રીત અગોચર કીજીએરે, રાજ માઈંકલું તું તો માન;

કોમને નવ સંભળાવીએરે, રાજ એકથી બીજે દાન,

રાજ પ્રીત કરવી તો છાની કરવી પણ એક દાનથી બીજે દાન જય એમ કરવી નહીં ત્યારે રાજ કેહ મેં માને સંભળાવી એ ખતાવ ત્યારે સાવળીગા કેહ છે કે જીવે એક લાલાગારોટ, બીજી વાલીઆ હજમે તથા ત્રીજી પાટમદે રાણીએ અને થોડી ધણી મેહતા પણ જાણે છે. માટે કાંઈ સમજણ રાખો પછી રાજ ઉભા થાય છે કે સ્ત્રી મહા કામામાતુર થઈ સદેવંતની ઘોતીની પાટલી તાણી ખેંચે છે કે હવે કયાં જાઓ છો એટલે સદેવંત ચરચર ધુન્વા લાગ્યો. કારણ એણે કે.છ દીવસ કે.છ કોમની સાથે પ્રીતિ કરેલી નહીં તથા પેહલ-વહેલી થઈ તેથી દેહસત લાગી, હવે કાણીએ ગોરને શોધી કહાડ્યા પછી કહ્યું કે મહારાજ સદેવંતે તો પડદા બડદા ફાડી નાંખ્યા એવું સાંભળી ગેર ત્યાંથી ધસ્યા ધસ્યા નીશાળે આવ્યા ત્યાં સદેવંતને સાવળીગા ઝાલી રહી છે તે જોઈ કેહ છે.

દોહરા—પકડીયા કામનીએ છેડલારે રાજ થર થર થર થાય,

એવે સમયે ગોરજી આવીઆ, એતો તંજુ તણી માંય

ચોપાઈ—તંજુ તણીરે માંય, સદેવંત શું કરે,

લોકડીઆની લાજ, હમયામાં નવ ધરે.

ગોર ત્યાં આવી સદેવંતને કેહ છે કે તું કોમની શરમ રાખતો નથી મારીને પડદા બડદા ફાડી નાંખ્યા છે છોકરાને મારીને કહાડી મુક્યા માટે હું તો જઇતે તહારા પીતાને કહીશ મારે હવે નીશાળ બણાવવી નથી એવી ધમકીનો અવાજ સાંભળી શરમાઇને નીચું જોઈ નીશાળની બહાર ચાલી નીકળ્યા પછી ગોર સાવળીગાને કહું બધી નીશાળ બગાડી તે સાંજળી સાવળીગા કેહ છે.

દોહરા—ધરેરે ધુમ્પાને છાપરાં વાલીયારે, કંઈ ખોલડાં ખદખદ થાય;

વા ને વટોળીયો આવીયો તે ગોર પડદા ઉડીરે ઉડી જાય.

હે ગોર વા ને વંટોળીએ ચડ્યો ને મારીને છાપરાં નેવાં
ખડખડવા લાગ્યાં પડદા છુટીને એની મેળે ઉડ્યા.

ચોપાઇ-શીખ દોને ગોર ધર દીશ્વાએ ચાલીએ, રૂડાં વધામણાં કાઢ
પીતાળને આપીએ
એમ કહીનાર ધરમણી ચાલીનાં મળીયા સદેવંતરાય સુખેમુખ બાળીયાં.

રત્ન લઈ સાવળીંગા બહાર નીકળી એટલે સદેવંત કહે છે કે
જુઓ આજો દીવસ આપણે અકારત ગયો ને ગોરે જાણ્યું ત્યારે
સદેવંત કહે છે કે મારાથી તો કાલે નિશાળે નહિ અવાય આપણું
કામ પેલા ટાણીઆએ બગાડ્યું હવે કેમ કરીશું ? સાવળીંગા બોલી
ગોરે ડાંગર વાલી છે માટે બધા છોકરાને અને છોકરીઓને એક
દીવસ ટોવા મોકલે છે પણ તમે નથી ગયા ને હુંએ નથી ગઈ
માટે જઈને કહે કે કાલે તમારી વાડીએ અમે હુવા ટોવા જઈશું ને
હું તે બાત આપવા આવીશ તે સાંભળી સદેવંત પાછો ગોર પાસે
આગ્યો ને કહ્યું કે તમારી વાડીએ જવાનો વારો અમને નહીં આપો ?
બધાને આપો છોને, ત્યારે ગોર બોલ્યા તમે રાજા છો ત્યારે સદેવંત
કહે ઘેર રાજા પણ અહીં તો નિશાળીઆ ત્યારે ગોર બોલ્યા કાલે
તમે જામે સદેવંત કહે મારું બાત આપવા સાવળીંગાને મોકલજો. મામ
આવશે તો મોકલીશ પછી સદેવંત ત્યાંથી ઘેર ગયો અને ગોર પો-
તાના ધર ગયા પણ ખાવું પીવું સુષતું નથી ને ઉદાસ થઈને બેઠા છે
ત્યારે ગોરાણીએ કહ્યું કે તમે આજ ઉદાસ કેમ છો ? ગોર કહે રાજાનો
કુંવર વાડીએ જવાનો છે છે ને તેને બાત આપવા સાવળીંગાને મોકલવાની
છે ને એ ન જાય તો પછી જીવવાતું ઠંકણું નથી ગોરાણી કહે એમાં તે
શું ? મારી પાસે મોકલજો એટલે હું સમજાવીને મોકલીશ બીજે દિવસે
સદેવંતે પાટમદેનો પાથરવાનો રત્નજડિત ઝોછાડ હતો તે છાનોમાનો
ફોલે જમકીમાં બાંધ્યો તે પાટમદેએ દોડો એટલે સદેવંતને કહે છે.

દીવસ ચડ્યો પહેર, બચકા ક્યાં ખાંધીઆ;

પાટમદેના ઝોછાડ તે, કાને કાજે ચોરીયા.

સાચું કહોને મારા શામ, પછા ક્યારે ઘેર આવશે.

હે મહારાજ આ વરણીગી આજ તમે કાને દેખાડશે ને તમે ઘેર ક્યારે આવશે. પશુ રાજા કાંઈ કિતર આપ્યા વગર ગોરની વાડીએ ગયા ત્યાં એ ચંપાના ઝાડ નીચે રતનડીન ઝોછાડ પાથરીને સુતા ભોંયમાં કાંકરા હતા તેથી ખૂંચ્યા તેથી પોતાની તલ્લવાર વતે કાચી ડાંગર વાઢી અને તેને ચોતરો કરી તે પર ઝોછાડ પાથરીને સુતા ને સાવણીંગાની વાટ જીવે છે ઝાડ ઉપર તમામ પક્ષીઓ પોતે આમ, જમ, સીતાફળ, લીંબુ નારંગી જોર, ખજૂર, દ્રાક્ષ, પપનસ, એ સર્વે ફળફળાદિ કાચી ખાઈને નીચે નાખે છે પશુ કાંઈ ઉડાડતું નથી સાવણીંગા નીશાળે ગમ્મ ઝેટલે જોરે કહ્યું કે તને ગોરાણી મોલાવે છે સાવણીંગા કહે શું કામ છે જોર કહે કંઈ કામ હશે સાવણીંગાએ કહ્યું હું તો કાંઈ જતી નથી પછી જોરે ધણું કહી ગોરાણી પાસે મોકલી ત્યાં ગોરાણીએ કહ્યું કે આજ રાજના કુંવર વાડીએ ગયા છે અને તું કાંઈ દીવસે વાડીએ ગમ્મ નથી તેથી આજ ભાત લેઈને જ સાવણીંગા કહે મેં તો વાડી દીઠી નથી ને હું તો કાંઈ જતી નથી ગોરાણી કહે ગરજ હોય તો પુછતાં પુછતાં બંકામાં જઈએ સાવણીંગાના મનમાં જવાતું તે હવે ને ગોરાણીએ ધણું કહ્યું ત્યારે કહે લાવો જઈએ પછી ગોરાણીએ બે લાડવા હતા તે રુમાલમાં વીટીને આપ્યા તે લેઈ સાવણીંગા ચાલી તે રસ્તે જતાં વિચાર કરે છે કે મારા રાજા આ લાડવા ખાય ? એમને વાસ્તે તો બત્રીસ ભાતની રસેઈ અને તેત્રીસ ભાતના શાક કરી સોનાના થાળમાં મુકી રૂપાની ઝરીમાં ચોખ્ખું નીર ભરી સોળે શણગાર પહેરી જઈને જમાડીક એમ

કહી એક કુતરો આવ્યો તેને લાડવા ખવરાવી દીધા અને પોતે ત્યાંથી પોતાના રંગ મેહેલમાં એકાંત વાસ ઉપર આવી અને રસોઇ કરવા સાડે નાહી ધોઇ સાવળીંગા બેઠી પોતે નાના પ્રકારનાં પકવાન, શીરો, કંસાર, દુધપાક, આરીયાં ગલકાં, કોળુ, ગવાર, મગ, ચોળાની શીંગો, રતાળુ, સુરણુ, ડોડી, વંતાક, વાલોડ વિગેરે નાના પ્રકારના શાક વધાર્યાં અને વળી કેળાં, અડવી, કોળું, ધત્યાદ ભાતભાતના બજાર્યાં બનાવ્યાં એ રીતે ધણી સુંદર રસોઇ મરી મીઠું વગેરે મશાલો નાખીને તૈયાર કરી પોતે શણુગાર સજવા દાસીને બોલાવી તે દાસીએ એક રાવતની સાથે માયા કરી હતી પણ ચાર દીવસથી તેની પાસે ગઇ નહોતી તેથી હમણાં મારી બાઇ કામમાં છે માટે બધા આવું એમ ધારી તેની પાસે ગઇ ત્યારે પેલા રાવતને ચાર દીવસથી આવી નહોતી નેથી ક્રોધ ચડ્યો ને તેને પાંચસાત ચાખખા લગાવી દીધા ને કહ્યું કે રાંડ ચાર દીવસથી ક્યાં ગઇ હતી દાસી કહે મહારાજ કામમાં બરાબ હતી તેથી અવાયું નથી તે રીસાઇને બેઠો ને દાસી પણ રીસાઇને કારે બેઠી હવે રાવત મનાઇ ત્યારે સાવળીંગા પાસે દાસીથી જવાબ અને સાવળીંગા રસોઇ કરી શણુગાર સજે છે અને દાસીને ધાંટો કહાડે છે પણ ત્યાં કોણ હોય તે બોલે પછી પોતાને હાથે મંજુસ ઉધાડી શણુગાર સજવા માંડ્યો ને મનમાં દાસીને ગાળો બાડે છે હવે તમામ રસોઇ સેનાના થાળમાં ભરી ઉપર રમાલ ઢાંકી થાભ ભરી કારે મુક્યો છે અને પોતે અંગે સોળે શણુગાર સજે છે એવામાં એક લકડાનો કકડો ચુલામાં સળગતો રહી જવાથી તેની ધુણી બેઠ તેની બોળાઇ ચોકમાં બેઠી હશે તે રંગમેહેલમાં આવીને કહે છે.

શેઠ મોહોટા શાહુકાર, કીયા ઘેર પીયારે,
નરવિનાની નાર, તું આવડો બનાવ કેમ કરે.
દેખશે દુરીજન લોક, વીચારે વાતમાં;
આપણે ઉત્તમ જાત, હળવાં પડીએ નાતમાં.

હે બાઇ આપણે મોટાનાં છોડે ચઇને આવાં તોફાન ના કરીએ સાવળીંગા મહા કાપામયાન ચઇને બોળાઇને કહે છે.

મેં માનીતી કોઇ સદા શીવની માનતા.

સજી છું સોળ શણગાર અંગ પર શોભતા.

પ્રથમ પુછ્યું જઈને મારી માતને,

પછી કહી દધ્યું અમારા બ્રાતને.

હે રાંડ હું મારી માને કહી પહેરું છું હવે જો કહીશ તો તારા
માટીને કહીશ તે સાંભળી બોળ્યું કહે નકકી એના બાંધને દહીને માર
અવરાવશે માટે સાવળીંગાને સાફ લગાડવા વાસ્તે સમજાવીને કહે છે.

બાઈ મેં હસીને કીધો ખ્યાલ, એના નવ આશુશો ઓરતા.

તમે સજો સોળ શણગાર, પહેરો અંગ શોભતા.

હે બાપ હુંતો હસ્તાં હસ્તાં કહેતી હતી એટલામાં તમે આટલી
બધી રીસ શું કરવા કરો છો પછી બોળ્યું કહે છે કે હું જ્યારે
નમ્ર છું ત્યારે ઉચે જઈ બેસે છે એના બાંધને કહી શું કરશે.

કહ્યા માટે શું, કહેશે તમારા બ્રાતને;

પુજવાને રૂળ હોય તો તેડાવે રૂડા સાથને.

હે બાઈ માનતા માની હોય તો માહેલીઓને તેડી વાજતે ગાજતે
જાઓ ને એકલાં શું કરવા જાઓ છો એટલું કહી પેાતે નીચે જઈ
બેઠી સાવળીંગાને બાબીનાં વચન બાળુ જેવાં લાગ્યાં હવે બોળ્યું અને
દાસીને ગાળો બાંડતી જાય છે, ને શણગાર પહેરતી જાય છે.

દોહરો—કડાં સાંકળાં અણુવટ વોંછવાં, ને વળી અંઝરનો અમકાર;
બાળુબંધ બેરખી ચીપ ચુડલાને વળી નવસરો મોતીની હાર.

ચોપાઈ—હેમ જડ્યાં હાર, મોતી જણે મેડીયા;

કેસર ચંદન લાટ, હળવે તે તાણીયાં.

સેંથો બરોં અનુપ, ગજ મોતનકી રાખડી.

બોલે ચંગારે વેન, કુલા કેરી પાંખડી.

કાંખીને કડલારે, વોંછવા વાજણે,

અંઝરનો અણુકાર, ધુધરા ગાજશે;

શોભા ઈંદના છોડ, અપસરાંરે ઉતરી.

અંગે કુમકુમકી લોલ, જત્રીસી જેની વીજળી;

દાડમ કળીયાં દંત, બની એક પુતળી.

નાક સુડાની ચાંચ, તેણે પહેરી વેસરી;

દોય નેણુકેરે બીચ, ચોડી એક ટીલડી.

સજ્યા સોળ શણુગાર, બની સુધડ નારીયા;

હાથ લીધો થાળ જળ ભરી ઝારીયાં.

જ્યારે ઉઠીરે અલભેલ, દાસીરે પધારીયા,

બાંધરે દોતુંકી નજર, વારીવારી વારીયાં.

હવે સાવળીંગા શણુગાર સજીને મેહેલમાંથી ઉતરે છે એવામાં દાસીને આવતી જોઇ એટલે રીસ કરી થાળ હેઠો મુકી એક સામે તકતો હતો તેમાં પોતાનું મુખારવીંઃ જુવે છે અને કહે છે કે આ મારો સાળુ બહુ હલકો છે તેથી હું બીજી મલકાપરીની જે સાડી છે તે પહેરું.

દોહરો—આજુ સાળુરે મારે ઓઢણેને, હુંતો પહેરું ચંગારે ચંગ, ચીર

જેના પાલવ રડા સોભતારે, એવાં પહેરું મલકાપરીરે મલહીર

એમ કહી હલકો સાળુ કહાડી નાખ્યો અને ચીર કહાડી પહેર્યું પછી હાથમાં સોટી લઈ દાસીને કહે છે.

બુધ વિનાની દાસડીને રાંડ હૈયામાં કાંઈ નગણ્ય;

એકનો દુરીજન મારી બાબી થઇને તેતો હૈયામાં કરી ગમ્મ હાથ

એમ કહી દાસીને બે ત્રણ સાટીયો જડાવી દીધી કે રાંડ તું જતી રહી ને મારી ભોળાઈ આવી મને મેણાં મારી ગમ્મ તે મારે સાંખવા પડ્યાં.

સોખતડી બાંધ સહુને સરખીને, વગ્ના કાંઈને રાખને કાંઈને રાંક;

પદમણી મનમાં વીલરજેરે, બાંધ ગરીબનો કાઠો ન વાંક.

એ બાઈ ગરીબ તાત્રેવન બધાંને પ્રીત સરખી હોય તમે તો મારા વાંક કહાડો છો પણ મનમાં ત્રિચરો હવે સાવળીંગા મહેલમાંથી જેમ આકાશમાંથી વીજળી ઝબકે એમ તેજ મારતી નીકળી.

પર

કવીત—માનની મૃદંગ ખેડાં કટાશ માન તુજ.

નેન મોયે અંજન બનાયકે

આલુપણ પેરી લીધાં બની હતી અતિ પ્રચારી.

કારી ધનસારી મતચારી લપટાય કે,

અતિ હું ઘટાજ્યુ અંધારી કારી વીજળી,

ચમકે માતુ અટારી ચરી આયકે.

સુંદર સાવળીંગા ચલી જાય,

કવીત—શીરા ફુલ શીરપર, ખેસતો ફાજદાર,

કરણું ફુલ કારકુન, ગજરા તે કીજયે.

નેન તો તમીર જાકે, ચોધરી અધુર ખેન,

બાજબંધ છડીદાર, ઉટાછટી છાજયે,

કાનુકે કુછ જનન, કુંચકી બીરાજમાન,

નમસદકી જોબનની જમારી ઝાઝીયે,

સુંદરી સજે શય્યાગાર, પ્રીતમકુ મીલનેકુ

ઝાઝરકો કોર માતુ, કોટ કીયો ધુંધટકો,

અકેહી ચીત અલી મેરચો હઠાયો ચે.

મારે તો જમશેરે અતી કટારી દીગ અંજનકો,

જીનકો નમારો અગડબંબહી બજાયો હે.

મોતીરથ નેન બને કામની બંદુક માન,

મન હુકી અટક ઝલડો મચાયો હે.

સેજ સુખડા મીસે આલુપણ ખેતપરે,

આવી તરેહથી તેના શય્યાગારની અને તેના બદનની અગણીત શોભા આવતી સાવળીંગા બગરમાં જાય છે.

ચોપાઈ—નારી ઝાઝા નેહ, બગરમાં નીસર્યા.

સારા શેહરના લોક દીવાના હો રહ્યા.

જેમ રાતમાં દીવો સાર, જોવાને નીસરી,

કોરે આબે કાંપ, ઝણુકે છે વિજળી.

સોહલો—સુંદર બનરમાં જાય, લોક કયે રૂપવંતી વાએ વાય.

છેલ જીવે તેને કેમ સુહાય. હૈયુ કુટેને હાય હાય.

સાવળીંગા ચાલી જાય છે એવામાં એક વાણીયો ધી ભાવતો હતો તે હાથમાં કુલ્લુ લેધ તાવડામાં રેડવા જતો હતો તેવામાં તેણે સાવળીંગા જોઇને એમના થઇ બોયમાં ધી રેડી દીધું તે જોઇ એક જીવાન બ્રાહ્મણ વાણીયાને કહે છે.

પડ્યા બાજશું કાજશું, ને ઝટઝટ કુરંગીની ખાય;

ધીરે વેચતાં વાણીયારે, તારાં ધૂન ઢોળાઇ જાય.

યે વાણીયા એમાં શું દીડું કે તેં ધી ઢોળી નાંખ્યું ત્યારે વાણીઓ બ્રાહ્મણને કહે છે.

સાચા દિલથી રમરણ કરીને, વળી ચાલી જાય સુરત નીરધાર
મેરે આપે માગીએ એવી નાની નાજીક નાર

વાણીઓ કહે એના રૂપ ઉપર એક કુલ્લુ તો શું એવાં પાંચ કુલ્લા ઉતારીને ફેંકી દઉં તે કોઇના તરફ જોતી નથી બ્રાહ્મણ કહે તું તો નુકસાન કરી તેના સામુ જીએ છે પણ જો હું એને બોલાવું એમ કહી સાવળીંગાના સામે જઇ ઉભો રહ્યો, પણ સાવળીંગાએ સામું ન જોયું ત્યારે બ્રાહ્મણે એક ધાવ કહ્યો.

નારી તું કાંઇ નથી જણતી, ને વળી જણેરે સ્નેહ ઉપાય;

આ છેલડો તને સામા મળ્યો, ને તું રસની ભારી કેમ જાય.

સાંભળી સાવળીંગાને ધણી રીસ ચડી એટલે આંખ કાતરી બ્રાહ્મણ બધી જોયું એટલામાં ભટને ફેર આવ્યા ને મુરછા ખાઇ એક કીચડનો ભરેલો ખાળ હતો તેમાં પડ્યો ને આંખો તરી ગઇ.

ચોપાઇ—સજ્યા સોળ સણમાર, પીયા કેરે કારણે;

માર્ગે નેહું કરાં બાણ, બ્રાહ્મણ પડ્યો ખાળમાં,

ભટને પડેલો જોઇ વાણીયો કહે છે ભાઇ પાસે જઇ કેવો લાભ કમાયો અમે વેગળે રહ્યા ને નુકસાન છે થયું પણ આખરેમેર તો છીએ

હવે સાવળીંગા ઉભી બજાર ચાલી નીકળી અને તેનું રૂપ મહા તેજસ્વી
કે જેવી આકાશની વીજળી, પુનમને ચંદ્ર, અને હોળીની મુળ
માફક પ્રકાશ પામી રહ્યું છે અને જે જીવો છે તે મોહિત થાય છે એક
સોનારની દુકાન હતી તેમાં તે ઘાટ ઘડતો હતો તે એને જોઈ પોતાને
હથોડો માથામાં મારવા લાગ્યો અને ચોરામાં જે ચારણુ લાટ ખેંઠે
તે અને દુકાનેમાં ખેંઠેલા વાણીઆ તેને જોઈ મોહિત થાય.

ચોરે માથા લાટ, બજારે માથા વાણીયા;

સોનીએ ફાડ્યાં શીશ, લવારે શીર તોડીઆ,

એવી રીતે સાવળીંગા કંપકને છણકો મારતી ચાલી જાય છે
એવામાં ખાળમાં જે બટ પડ્યા છે તેની સ્ત્રી જમવાની વખત થઈ
છે તેથી મહારાજને ખોળવા નીકળી છે એવામાં એક આદમી કહે છે
કે આ બાઈડી જાય છે તેને જોઈ મુરજા ખાઈ પેસો ખાલમાં પડ્યો
છે ત્યારે પેલી સ્ત્રી રીસ ચડાવી સાવળીંગા સાથે લડવા લાગી તું
મારા ધણને મારી ક્યાં જાય છે તે વારે સાવળીંગાએ સામુ જોયુ
ઝોટલે તે પણ આભી થઈ ગઈ પછી બટાણી કહે છે.

દોહરો—ચંદ્રબદન મૃગશ્રેયનને, રાંડ બળ્યો તારારે રંગ,

તને દેખી મારો પીયુ પડી ગયો ને રાંડ કામ ભરીયોરે અંગ
હે રાંડ બળ્યું તારું રૂપ કે મારો ધણી કાલમાં પડ્યો તે
સાંભળીને સાવળીંગા કહે છે.

મુને દેખીને તરવર ડગેને; વળી હસ્તીના તુટે જોને દાંત.

જાઓ સમયર ધેર સાકર વેચો. જીવતો લલ્યો છે તુજ કંથ.

હે રાંડ મને જોઈને તો હાથીના દાંત તુટી પડે છે પણ તારો
ધણી જીવતો રહ્યો મારે ધેર જઈ સાકર વેંચ એવું સાંભળી બટાણી
અંખવાંણી પડી ગઈ અને પોતાના ધણીને ખાળમાંથી ઉઠાડી ધેર
લઈ ગઈ હવે સાવળીંગા બજારમાં થઈને ચાલી દરવાજા આગળ
આતી તારે દરવાજામાં એક જવાન અને એક ધરડો એવા બે સામા
સામા સીપાઈ બેઠા છે પેલા જીવાન છોકરાએ મથુ કે દેખો બડેમીયાં

ક્યાં મળેકી નાજીક નાર આતીહે તારે બુઢો બોલ્યો કે ચુપ રહે એતો
કોઈ જીવતી ચુટેલ)હે તું નાના હોકે ક્યા બોલતા હે અબી બગરમેં
બડા જીલમ કરકે આઘ હે એક શોનીકા ઉસકું દેખકર શીર કુટ
ગયાં એક લુહારકા પાઉ દુટ ગયા ઝોર એક બનયાકા ધીકા કુલ્હા
ઢોળા ગયા એક બમન તો બીચારા ખુરી તરાસે પકા હે ને જો કુછ
તું બોલેગા તો શીરબી તેરી એસી હાલત હોવેગી ને મે ભાગ જીવગા
છોકરો કહે ક્યા અપનેકુ કુછ કરેગી અપન તો હિસી સાથ સીધી
આત કરેગે એમ કહી સાવળીંગાને કહે છે.

નહીરે મારી તેને છુટોરે કટારીને; વળી નહીરે બરછી તલવાર,
દોરે નેનુસે તેને માર દીયેને. ફળી ધાયલ કાધી બગર.

છોકરો બોલ્યો કે હે સ્ત્રી તેરી પાસ કુછ હથીચાર તો હય નહી
ને તુને સારી બગરકુ કતલ કર ડાલી એતો બડી જીલમકી આત
એ સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

ટીલડી ચોડુતો તો મીયાં તીસ મરેને વળી શેથો પૂર તો મરે વીસ
કાજળ આજીતો ફેર કહેને વળી નીતના મરે પાંચ પચીસ,
એ મીયાં હું શશુગાર સજી તો મને દેખે તેટલાં બોય પડે એમ
કહી થાલ લલ દરવાજા બહાર નીકળી એવામાં એની સગપણી સામી
મળી તે બોલી કે—

કંચન થાળ જોને કર ધર્યોને; વળી તારે હઠડે હરખ ન માય.

પગરે પડે ઉતાવળા વળી કોને સધયર ક્યાં જાય,

ચોપાષ--કોને મધયર ક્યાં જાઓ. એકા એક નીસરી.

મુજ સધયરનો માથ, કે તુ કેમ વીસરી,

તારા દીધની વાત મારા આગળ નહી કરે,

સરવે સાહેલીઓની આજી, અહીથી જો તું ડગલુ ભરે.

એ મધયર ઉતાવળી ઉતાવળી ક્યાં જાય છે તે કહ્યા વગર જાય
તો તને બધી સધયરોની આજી છે.

દોહરો—મેં માનીતી શીવની માનતાંને, વળી દીવસ મહતાં જાય

જાવું છે ગોરની વાડીએને, મારા કુલડીયાંએ કરમાય.

હે બેન શીવની માનતા માની છે ને ગોરની વાડીએ જવું છે.
તે સાંભળી સમ્પર કહે છે.

બોલીયું તો સારી લાગેને, વળી વેણનાં નથી તારાં મુલ;

જાઓ છો ગોરની વાડીએ, ત્યાં કંઈ કંઈ જાનનાં કુલ.

એ બેન ગોરની વાડીએ. કંઈ કંઈ જાતનાં કુલ છે તે મને કહે
હવે સાવળીંગાએ ગોરની વાડી જોઈ નથી તો કુલ શી રીતે જતાવે
પણ પોતે મહા ચતુર છે તેથી કહી જતાવે છે.

ચોપાઈ--ચપો સરવોને સોળ, કેવડો મરવોને કેતકી

જામ જાવંતરીને ડોલર ચંબેલીરે બહુ ફળી

વરણ અઢારે ભાત, તેની જુદી જાતડી

છે એક ચંપાનો છોડ તેમાં વળગી મારી વેલડી

કરમ સંજોગે કાય, વધી છે વેલડી

કહું છું સાચી વાત, સાંભળ મારી સાહેલડી

બેનપણી બોલી બેન તારા બોલ ઉપરથી બંધી મતલબ હું સમજી
ગઈ જોજો કંઈ હળવી પડતી.

સોહલો--જો સર વીતીએ સરભાર. કાંક રાખો બોધ્યાનો વિચાર;

વેણ વેણ પાડો છો ભાત, આપણુ ઉત્તમ માજન જાત.

હે બેન ગણી ગણીને બોલ તો આપ છો પણ જોજો હીમથી
વાંકુ ન થાય એણુ કહી ફરીને કહે છે.

દોહરા--સાંભળ મારી સાહેલડીને, વળી કાંક રાખોને વિચાર.

જુગતે કરી જમાડજો, ને વળી એપણ લેજોને ઉમાર.

હે બેન જુગતાધથી રાજને જમાડજો. સાવળીંગા કહે તારા
કરતાં મારામાં અડકલ ધણી છે.

સાંભળ મારી સાહેલડીને વળી પુરણ મેંતો કીધાં કામ;

જુગતેથી રાજને જમાડીશું, ને મારી બાજતો રાખે મારો રામ.

એ બેન લાજ તો પરમેશ્વર રાખનાર છે એમ કહી પોતે વાડી તરફ ચાલી રસ્તામાં બે રસ્તા આવ્યા એટલે ખમચાઇને ઉભી અને એક ગોવાળીયાને પુછે છે.

સોના ઇઠાણી શીર પર ધરીને વળી માથે તે મેલ્યું જોને ભાત;

બાઇ વીરા જોને ગોરાળીયા વીનવું, ને મારી કંઇ કાડીને કંઇ વાટ.

હે બાઇ ગોરની વડીનો રસ્તો કોથો ?

હંચા તે આંખા જોને આંખલીને વળી નીચી તે દાકમ દ્રાક્ષ,

ઉપર સુડા જોને સાટવેરે તારી એ છે વાડીને એરે વાટ.

હે બેન આ આંખા અને આંખલીઓ દેખાય છે અને ઉપર સુડા કસોલ કરે છે એ તમારી વાડી એ સાંભળી સાવળીંગા પોતે હરખમાં ચાલી જાય છે અને જ્યાં પવનના ઝપાટાથી માથા ઉપરનું ચીર ખસીને અંખોડે આવી રહ્યું છે અને મુખારવીંદ ઉઘાડું તેજ મારી રહ્યું છે અને ચોટલીની વેણનાં પાટીયાં કાળા ભમરની માફક ઝમકી રહ્યાં છે અને પોતે મહા મદમાં હંસના માફક કુદતી ચાલી જાય છે તે જોઇને સદેવંત કહે છે.

ચોપાઇ—છૂટે પડે જોને નાર એમનાં એમ આવજો,

સનધટ ફરી આંચ આડી નવ લાવજો.

છૂટે પડે જોને નાર લાગે બહુ સારીયાં;

સાવળીંગા સમતોલ નાવે બીજી નારીયાં;

એ સાંભળતાં સાવળીંગા વીચાર કરે છે કે રાગજો મને લાજ કહાડવાનું કહ્યું તેથી પોતે ધુમટો તાણી ચાલી આવી.

અવળિ ફરીને અલબેલ, આપરે સમારીયાં;

સનધટ છેડા તાણુ, ધુંધડી ભેષ વાલીયા.

માથે સોનાનો થાળ, જળ બરી ઝારીયાં;

અંપા થડે ભાત ઉતારી પોતે આધી ઉભી છે તે જોઇ મહા કોપાયમાન થયા ને કહ્યું કે તું મને જમાડવા આવી છે કે ધુંધટો તાણી રેવા ! એમ કહી રીસાઇ ત્યાંથી પોતે ઊડી આધા ગયા સાવ-

જીગાના મનમાં કે રાજા પીશાળ કરવા ગયા હશે તે હમણાં આવશે પણ રાજા તો આવ્યા નહીં તેથી રાજાને મનાવવા સારૂ ચંપાના ઝાડને કહે છે. દોહરો--ચંપા તુજને ભરત છેડેને, વળી મુજને છેડેને સાજન;

હેતેને પ્રીતે અમે આવિયાં કેમ રીસે ભરાયા રાજન.

સોહરો--રીસે ભરાયા એ રાજન, ગોઠી કરવા મારા સોજા સાજન કહ્યું નથી વલા તમને કેલ્ય, દૂખાણા જેમ દુશ્મનનાં વેણ,

હે રાજા તમને મેં કાંઈ કહ્યું નથી ને તમે રીસાઈ કેમ બેઠા છો તમારા જીવની ખાતર ત્રણ ગાઉ ચાલી આવી ને પગમાં તો ફોલ્લા પડી ગયા છે તોએ તમે બોલતા નથી એતું કારણ શું? રાજાને રીસ ચડી તેથી હુડા ટાવાનો માળો હતો તે ઉપર ચઢી બેઠા પછી સાવળીંગા કહે મહારાજ પગ ધુવો અને કહો તો થાજ અહીં લાવું રાજાએ એક આમલીની સોટી લખને ઝાપટી દીધી તેથી સોલ ઉઠ્યો તેથી નીચે બેસી રાવા માંડ્યું ને પોતે પરતાવો કરે છે કે મેં ધરમાં તો હજી લગણ કાઢ્યો હું શરો ખાધો નથી ને અહીં માર ખાવો પડે છે એ મારા કરમનો વાંક છે એમ કહી રાજા પાસે ગઈ એને કહે છે. દોહરો--તુને વાયો ઝપેટીયોને, કેમ રાજા માળે ચઢીએરે સુગણ્ય ઝરઝર માથે નીર ઝયેરે, તુને કેમ ન આવે કમાણ્ય.

હે રાજા કેમને દયા નથી આવતી કે તમે આમ ગાંડા થઈ ગયા રાજા કહે તને કહ્યું કે તું આવતીતી એમને એમ છુટે પડે આવજો ત્યારે તો ધુમટો તાણીને મારા નામનો છેડો વાળીને આવી એમ કહી બોલે છે.

ચોપાઈ-છેલ જમાડવાને કાંઈ, આવી તું તો ગોરીયાં.

કરોષ થકીરે કામન, પગે ઉપાડીયાં.

તે સાંજળી સાવળીંગા કહે છે કે રાજા અમારો સ્ત્રીનો ધર્મ છે કે લાજ મરજદાથી આવવું પણ પવનથી અંબોડા પર ચીરનો છેડો ગયો તેને ખસેડી જરા નીચે ઉતરી ગયો તેમાં મારો શો વાંક કહાડો છો લાગી પવનની આંચ, પનપટ મારા ઉડીઆ;

આછા સાળુ ટાય, અમર લેઘ ઝોડીયા,

ઝેવું સાંભળતાં રાજા ખુશી થયા ને મનમાં કહે છે આપડીને
વગર વાંકે મારે પછી થાળ પાસે આવીને બેઠા

રોહરો—નથીરે નીરાં નથી સરોવરોવરાંને વળી નથી કુવામાં જોને કાસ
નીર ઢાળ્યાં નહિ મળેને, રાજા દેશો કંઈ અમને ન દોશ.

સોહલો.—દેશો કાં તમે અમને દોષ, અને ચઢ્યો તે ઉતારો રોશ,

સમજા સલજી દ્યો તમે જાણી. પણ ઢાળ્યાં ન પાળે પાણી,

હે રાજા આ પાણી તમે ઢાળી નાંખ્યું તે હું ક્યાંથી લાવીશ

અહીંમાં કાંઈ સરોવર કે કુવામાં કાસ નથી તે સાંભળિ રાજા હસી

પડ્યો ને જીને કહે છે જે જમાડશે તે પાણી નહી પાય ! વારને

પાણી લઈ આવે તો જમીએ નહી તો થાળ લપ્પને પાછાં ઘેર જાઓ

સાવળિંગા બોલી ક્યાંથી લાવું ! ત્યારે રાજા કહે છે.

રોહરો—હસ કુવેને હસ વાવડીને. વલી હંસલી તું સીંચનહાર;

નીર ભરી આવો સુદરી તો. આપણુ બોજન જમીએ સાર

હે જી હસ કુવા ઉપરથી પાણી લઈ આવો હવે સાવળિંગા

કુવા ઉપર સાળુ બાંધી ઝારી કુવામાં ફાંસી પણ કુવો ઉડો તેથી

પહોચી નહિ તેથી કુવા ઉપર ઉભી છે એટલામાં જોવ જિઓ ગાયો

ચરાવે છે તેને કહ્યું બાઈ અહી માફ ચીર પહોચતું નથી ને બીજે કાંઈ

પાણી મળશે ! જોવાળીઓ બોલ્યો ગામમાં જાવ તો મળે નહી તો

અહીથી બે ગાઉ ઉપર નહી છે ત્યાં જાવ તો મળે પછી ચીરને

કછોટો વાળિ હાથમાં ઝારી લઈ પોતે નદી તરફ ચાલી રસ્તામાં

જતાં પગે કાંટા વાગ્યાં અને ચીર પણ કાંટામાં બરાબને ફાટવા

લાગ્યાં એવી રીતે ઉજડ વગડામાં ચાલતી નદીએ જઈ વિચાર કરવા લાગી

કે અહીયાં કાંઈ છે નહિ માટે નાહી બડ પછી લુગડાં ઉતારી નદીમાં

નાહવા પડી નહી તીરે એક શીમળાનું ઝાડ ઉગ્યું હતું તેને કહે છે.

નદી કીનારે શીમળાને, જુડા ક્યાં ન હોયોરે તું દુર,

મારું જોખન તારાં કુલદાસે, તે તો જાય છે વહેને પુર
તે સાંભળીને શીમળાનું ઝાડ કહે છે

હું નહીં કાનારે વસુ શીમળેને વળી સોટો પાંશળો દોર
તાર જોખનને મારા કુલડાળે; છુડી જાએ વાને વટોળ

પછી એક ચંપાનું ઝાડ હતું તે જોઇને કહે છે મારા રાજ
ચંપાની સુગંધ જે છે તેથી મને પણ અહીં મળી માટે એધાણી સાર
જે ચારેય કુલ વીણી લડ નદીને સામી તીર એક કેળવું ઝાડને પેલા
ચંપાને કહે છે કે મારા અમરત જેવાં ફળ ને મારા પાતરામાં સૌ
બોજન જમે છે તેનું તો નામ નથી લેતી અને તારી પાશે બમરો
સરખો પણ નથી આવતો તે તારા કુલ આ કામળ સ્ત્રી હરખથી
વીને છે બાધ તુ તો મહા નશીયવાન એમ કહે છે.

ચંપા તુતો અમાગીઓને વળી શીતળ જોને તારી છાંય.

સાવલીંગા વીણે તારા કુલડાંને એતો લાંબી કરકર આંય.

હું શેનો અમાગીઓ સમાગીઓ રાણીના હાર કે તે રાણીની
ડાયમાં હીચે છે તે સાંભલી હાર કહે છે.

હાર કહે અમે શેના સમાગીયાને વળી સમાગીયાં રાણીના

ચીર કેડે પડે જોને પાટલીને વળિ વીતાઇ વળે શરીર

એ બાધ રાણીજના ચીર આખો દહાડો શરીર ઉપર રહે છે તે
સમાગીયાં છે વળતી ચીર ચડ છે.

ચીર કહે અમે શેના સમાગીયાને વળિ સમાગી નદીઓના નીર
ચીર ઉતારી કાંઠે મુકયાને, નીરને સોંપ્યું શરીર

અમે સમાગીયાં હપ્તએ તો ઉતારી વેગળે મુકે સમાગીયાં નીર
કે જોને આપુ શરીર સોંપી દીધું છે.

નીર કહે અમે શેના સમાગીયાંને વળી ઉલટો ધ્રુવે છે જોનેમેલ
સમાગી સાવલીંગા સુદરી એને રૂડો મળે કોઇ છેલ.

નીર કહે છે સવલીંગા સમાગી કે તેને પરણે તે સમાગી અમે
શેના સમાગી અમારામાં તે મેલ ધ્રુવે છે.

સાવલીંગા કહે હું શેની સમાગણીને. વળી સમાગી સદેવંતરાજ
રૂઠ્યા રાજ માનશે તો ભાષ સુધર્મા અમારાંએ કાજ

ભાષ હું શેની સમાગીયણુ પણ સમાગી મારા રાજકે આટલું
કરતાં રીસધ છેઠાં છે જો હવે મનાય તો સાડું નહીતો મારો ફેરો
સફળ થશે એમ કહી વાડીમાં ચાલી

સાવલીંગા રૂપ સ્વરૂપ વાડીની દીશ્વા ચાલીયાં;
કાળજ કાળી મેખ, નેણુમાં કારીયાં

કે વચનમાં બાંધીયાં ક્રોધ, વાડીએ પધારીયાં.

સાવલીંગાને વેગળેથી ઉતાવળી શ્વાસ ભરી ચાલી આવતી જોઇને
મનમાં વિચાર કરે છે કે એક ડગલું ન બળે તે મારા સાડું બે ગાઉ
નદીએ જઇ પાણી ભરી લાવે છે. મે તેને વગર વાકે મારી એમ કહી
પોતે કહે છે હવે આવે એટલે ઝટ જમવા બેસુ પણ જ્યારે તે પાસે
આવી એટલે વિચાર કરી ગયો કે શું આપણે એને પહેલાં બોલવિએ
ગરજ હશે તો ધણીએ બોલાવતી આવશે હવે સાવલીંગા પાણી લઇ
આવી પાસે ઉભી પણ રાજ બોલતા નથી ત્યારે સાવલીંગા રાજને
બોલાવે છે.

ફોહરા—રૂડી ચંપા ફેરી છાંયડીને વળી વાયરે શીયાળુ વાય.

જમી લોને સાજનાને, વળી બોજન ટાહડું થઇ જાય.

તે મહારાજ જમી લ્યો બોજન ટાહડાં થાય છે.

પીરસ્ત્યા વિના જોને પદમણીરે, એતો કામની કેમ ખવાય.

અવર પુરુષની ઝોળમારે, એતો જુગતે જુગતે જમાય.

હે સાવળીંગા તું કહે છે કે જમી લ્યો જમી લ્યો પણ પીરસ્તી
છે નહી તે સાંભળી સાવળીંગા બોલી હે રાજ હવે સાંજ તો પડવા
આવી છે અને કોઇ જોવા આવશે તો મોટો વરઘોડો થશે પણ મને તો
તેની હરકત નથી તમે જમો તો ખરા હું કોઇની ખીક રાખતી નથી
જેમ મેદની જોવા પળશે, વળી વીવાહમાં ફેરે વરરાય,
તેમ જમાશે રાજના તો, વળી તેમ જમાડું મારા રાય.

૬૨

એ રાજા જે લોકની ઠક જેવા મળે ને મારો વિવાહ થઇ રહ્યો
હોય તેમ જે જમશેા તોએ તેમ જમાડીશ.

સુષ્ણ સાવણીંગા સદેવંત કહે ને વળી વર્તાઇ રહી બડી વાત;
હતે ને પ્રીતે અમે પરણ્યું, ને વળી નહી વટલાવું મારા હાથ
એ સાવળીંગા હહે તો હું તારી સાથે પરણીને વરવહુ જમે
છે તેમ જમીશ તે સાંભળી સાવળીંગા બોલી,

સુષ્ણ સદેવંત સાવળીંગા કહે, ને વળી તનમાં રાખું જેને ટેક.
આજ જમાડું મારા રાજને, વળી વીવા કરતાં વીશેક.
તમારી એવી મરજી હસે તો તમારા વીવા કરતાં વીશેષ રીતે
જમાડીશ. તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

સુષ્ણ સાવળીંગા સદેવંત કહે ને, વળી પાળો કે ન પાળો પ્રીત
હતે ને પ્રિતે અમે આલીએરે, તમને રાજવાળાની રીત,
એ સાવળીંગા હું તને મારા રાજવાળાની રીત આપુ તો ખરો
પણુ તું પાળે કે ન પાળે ત્યારે.

સુષ્ણ સદેવંત સાવળીંગા કહે. ને વક્ષી પાળીશું અમેરે પ્રિત;
હેનેને પ્રિતે અમને આલજોને, તમારી રાણીજની પ્રિત.

એ રાજા અમે તે પાલીશું માટે અમને તો આપજોએ સાંભલી સદેવંત
મનમાં બહુ હરખ પામ્યો તેમ સાવળીંગા પણ ખુશી થઇ પોને કહે છે,
સોહલો—હસી હસી કામની જેને ઝાલો હાથને, સાંભળો રાજ
મારી સાચી વાત.

કાડેથી આજ જમું કંસાર, સહુ મરત લોક જીવે સંસાર

એ રાજા લોક છો જીએ હું આજ કાડેથી જમી ને જમાડીશ
એમ કહી સદેવંતનો હાથ ઝાલે છે.

ચોપાઇ—ચંપા કેરી છાંય, જમાડુ રડા છેલને.

મેલી મરજી કહે, રંગની રેલને.

કરો કરોની વાત. કરાવી હું તો નહીં કર;

આલો માનની મોજ, નહીં તો વખ ખાઈને મર.

હે રાજા હવે હું કોઇની લાજ મરજાઃ ગણવાની નથી મારી સાથે સુખની વાતો કરો અનં મનની મોજ પુરો.

કહો તો કામની તનને હીરા દહને, વળી કહો તો આલુ તમને ગામને ગરાસ મોહ આવે તે માગજોરે, કામ તમને તુકયો છુરે આજ

હે સ્ત્રી હીરા મોતી ગામને ગરાસ જે માગે તે આપું તારે ગમે તે માગ હું તને તુષ્કમાન થયો છું.

કુડી લાલચને શું એ કરેને એ તો ખાધેથી ખુટી ખુટી જાય,

પણ એક વચન આપો અલખેલડા, તે જુગ જુગ નહિ વિસરાય.

હે રાજા એવી હીરામોતીની લાલચ શું કરવા આપો છો ઘેર કાંઈ કમીના નથી પણ હું તો એક તમારી પાસેથી વચન માંગું છું જે જુગ જુગ વીસરીએ નહિ તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

એક તો મારા ધર કેરી ગારિયાને, એક મારા નેણાં કેરી નાર; તુજ ઉપરથી ખીજ સુંદરિને, વારી નાંખુ સોસોરે વાર.

હે સ્ત્રી કહેતો મારા ધરની સ્ત્રીની માફક ગણું અને મારી સધળી રાણીઓ તારા ઉપર વારી નાંખુ સાવળીંગા મનમાં કહે છે કે ધડીમાં રીસાય અને ધડીમાં મળી જાય તેની સાથે પ્રિત કરીએ તે જનમ સુધી નમે તો સાર નહિ તો ફજેતી એમ કહી રાજાને કહે છે.

નફટ આવો નહોતી જાણતીરે, નીકર પગે ઉપાડતી જોય.

ખેરે ધડીને કારણેરે, રાજા ધરના ગુલામરે ન હોય.

રાજા તમારા જેવા નફટ કોઈ નથી, ધરના ગુલામની માફક રાત દિવસ રાખી કાઢી મુકા એમ થવાનું નથી એ સાંભળી રાજાને કરોધ થયો કે મને તેં નફટ કહ્યો પણ તને મુકનાર નથી એમ કહી તરવાર ભઠ ઉભો.

સુણુ સાવળીંગા સદેવંત કહેને વળી મેલુ તે મુનની લાજ.

શીશ પડેને માફ ધડ લડે ને વળી તોયે ન મેલું તને આજ સોહબો-તોએ ન મેલુ તને આજ કમ કરી રહેશે તારી લાજ,

સમજાં સમજીને તું બે, અને કહેવું હોય તે અમને કહે.

૬૪

એવાં વચન સાંભળી વીચાર કરે છે કે રાજ્ય મેલનાર નથી
મરશે કે મારશે પણ હું એની રીસ ઉતાડું.

દોહરો—રીસ સમાવત રાજવીને તમે જુગ જુગ અમર રહો.

અમે ધર દીક્ષાએ ચાલીયાને વળી કહેવું હોય તે કહો.

એ રાજ્ય તમે મારવાને કેમ ઉભા થાઓ છો અમે અમારે ઘેર
જઈશું સદેવંત તરવાર મ્યાન કરી ખોલે છે જઈશ નહીં તને ગયા
કેડે મને ગમશે કેમ તને વળી મારુ પણ મારો જીવ ખોઈશ.
ચોપાઈ—શીશ સલામત રાજ, એવી રીસ નવ રાખીએ.

સેમે પાળે તમારો હાથ સખરસ ચાખીએ.

દયા હોય કીરતાર તો તો આપણે ખાઈએ

આલ્યાં હોય દાન કથીર સોનું કયાથી પામીએ.

સોનું રૂપ સ્વરૂપ તેમાં નહિ વાસના

ન કરતો નાગરવેલ જુદ્યો નવ તાકના.

દોહરો—હમણાં બધ વરતશો, તો વલી વિધાતરા શુ નારી વેર,

અમને એવડુ શુ છે ને વળી કુળમાં કરીશ રાજ કેર.

સોહલો—વીધાતરા શું તારે વેર કહીએ તો લાગે કડવું જેર.

હવે નથી તું મારે હાથ, ને તજ્યો મહારાજની નાત.

રાજ્યએ કહ્યું તારે મને ચીડવીને અહિ લડવુ છે.

ચોપાઈ—પણ આવડી શું કરો છો અલવાણ પ્રિતો જેવા જેવડી

હું રંકને ઘેર રત્ન વીધાત્રા થઈ વેવલી,

એ રાજ તારા જેવા રંકને ઘેર મારા જેવું રત્ન કયાથી મળે
તોએ તમે રીસાઈ જાઓ છો. રાંડ વીધાતરા વેવલી છે આવા લેખ
લખ્યા તે સાંભળી સદેવંત ખોલ્યા

દોહરો—સુજ સાવલીંગા સદેવંત કહેને તું તો જુદ્યો તે બેદ જતાવ,

બોજન કરીએ આપણ એ જણાં ને વળી એમ તુંતો આવ.

એ સી હવ રીસ નહિ કર મારે પાસે આવ આપણે એકઠાં બેસી
જમીએ તારે સાવલીંગાએ કહ્યુ તમારી જોડે બેસીને વટલાઈ મરવું છે.

અમે વેપારી રાજ વાણીઆ, વળી પળીએ વેચતાં તેલ.

તમરે અમ વચ્ચે અંતરે ઘણું ને વળી ક્યારે ચંપાને ક્યાં કેળ
એ રાજ અમે તો તેજના વેચનારા જેટલો કેળ અને ચંપાનો
અંતર છે એટલો તમારા ને મારા વચ્ચે છે.

નવરે વેપારી જેને વાણીયા, ને ગોરી નથીરે વેચતાં તમે તેલ.

તમેરે અમમાં રાણી અંતર નહિ જેમ ચપે વીંટાણી નાગરવેલ.

એ સાવલીંગા જેમ ચંપાને નાગરવેલ વીંટાણી છે તેમ તું મને
વીંટાએલી છું હવે તારા મારા વચ્ચે અંતરો છે વહાલામાં વટાળ
હોય નહિ મારા ભેગી આવીને બેસ.

સોનું જાણીને રાજ સંગ કરે તે વળી નીપજે જાત કથીર,

કાયા વટાળી અને પન ખોધએ, તો વહી સાસાં પડે શરીર.

એ રાજ તમે કહો તો તમને હું હાથવતી જમાડુ પણ તમારા
ભેગી બેસી જમવાની નહિ કેમકે સોનું જાણીને સંગ કરે ને માંદીયા
કથીર નીકળે તો કાયા વટાલી પછી રીમાસવું પડે એવાં વચન
સાંભળી સદેવંતના મનમાં રોજા બરાયો તેથી ચાળને ખસેડી મુકી હાથ
ધોધ વેગળો બેઠો હવે સાવલીંગા વીચાર કરે છે કે આતો વળી ઉલટી
પાછી પીડા થઈ. રાજ પાછા રીજાયા તેથી રાજ પાસે જઈને કહે
કે હું તો મરકરીમાં હસતી હતી. આપણે ભેગાં બેશીને જમીએ. તેમ
તેમ રાજ અવળું જોઈ બેસે છે અને કહી છે કે હવે તો મારે ખાવું
નથી ત્યારે સાવળીંગા મહા રૂદન કરે છે ને રાજના મોઢા આગળ
ખોળા પાથરે છે તેઓ માનતા નથી.

સોહસો—નરની અગાડી નારી ખેળાં ધરે તેમ તેમ અલબેસો અવળો ફરે
નારી બેડી રૂદનજ કરે આંસુડાની ધારા ઝરે.

તોએ રાજ મનમાં કાંઈ દયા કાવતા નથી, સાવળીંગાએ વિચાર કર્યો
કે હવે હું રીમાહ તે વગર એ માનશી નહિ એમ ધારી પોતે રીસાય છે.

ચોપાઈ—આખે આંસુડાની ધાર, અલબેસડી ઉડીયાં;

મરશે રાણીને રાજ જવાવ તે દેખ ગયાં.

પદસણી કહે છે રાજ પ્રાણ અમે પાડશું.

હે રાજ તમે માનતા નથી તેથી હું પ્રાણ મુકીશ એમ કહી
સાળુનો કછોટો વાળી કુવા બણી ચાલી એટલે રાજ કહે છે કે
કુવે પડી મને નામોશી આપશે તેથી રાજ સાવળિંગાને જાણવા
દોડ્યા અને કુવા ઉપર જતાં તેતુ કાંડુ જાલીને પાંછી ખેંચે છે
તોએ માનતી નથી અને કુવા બણી તણાતી જાય છે ત્યારે સદેવંત
તેને નાના પ્રકારના કાલાવાલા કે કરગરે છે તે વખતે સાવળિંગા કહે છે.

પાલવડે મન જીમ ભમરા તું છે વાલમાં;

આંખે હાથ ન વગાડ, આંખા છે રાવળા.

કાચી કલીયાં મત તોડ, તુટેગી કાલીયા.

છેડા હમેરા છોડ. દેહગી તને ગાલીયાં.

હે સદેવંત તું મારો પાલવ મુક અને મારુ કાંડું જાલે છે તેમ
તે જશે તેથી હું તને ગાળો દેખશ.

ગળો દેજે દશવીશ ગાળો તારી જાંખશું;

તુજ સરખી નાર તેને ઘેર લાવશું

શેઠ મોટા શાહુકાર લુટાવે વેઝ વાડીયાં.

તું ઠળા એક ગુલામ કાયકું દેતી ગાલીયાં.

હે સ્ત્રી તું મને ગમે તેમ ગાળોદે. ગમે તેમ કર પણ હું તને
મુઝનાર નથી હું તને કાલાવાલા કરું છું કાટમાં હાથ નાખુ છું.
તોએ તું મન ગાળો બાંડે છે એવી રીતે સાવળિંગાને ધણી રીતે
સમજાવે છે પણ માનતી નથી તે વખતે રાજ સમ ખાય છે કે જો હું
તને દગો દઉં અને તારાથી એકમાન થાઉં તો મારા પીતા શાલીવાહનના
સમ છે એમ કહી રાજ ગદગદ કંઠે જોઈ રહ્યા છે. સાવળિંગાએ
વિચાર કર્યો કે જો હું ધણી રક્ષક કરીશ તો કોપાયમાન થઈ કાં મારું
કે કાં એમનું મથું જીવું કરશે માટે હવે બોલું કહી કહે છે.

દોહરો—પદમણીને તો પ્રીત ધણીને વક્ષી રાજને જાગેરી રીસ;

જારા તેડીને ચોકમાં મારું વાઢી લેશે થીસ;

એ રાજ હું તો પ્રિતમા આમ કરું છું પણ તમે ધણા રીસા-
ળવા છો માટે પાસે બોલાવી માથુ ઢાપી લ્યો તેથી હું ખીઉ છું.

પછી બંને જણ થાળ આગળ આવી જમવા બેઠા અને ત્યાં નાના પ્રકારના હાસ્યવિનોદ કરતાં જાય છે. અને અરસપરસ એક એકનાં મોઢામાં કોળીઆ ધાલતાં જાય છે. રાજા પોતે હેતમાં સાવજિંગાને ધણું ખવરાવે છે ત્યારે સાવજિંગા સદેવંતને કહે છે.

અન્નથી અદકુ કોષ નથી. ને રાજા સજ્જણ રજ્જણ કે સેણ;

જમી દ્યોને ઠાકરા, વલી નેહ ગોર કર જોને નેણ;

એ રાજા અન્નથી કોષ મોટું નથી કાં સજ્જન રજ્જન કરતાં ચાંદથી રાત તે બધા અન્નથી ઓછા હેતવાલી છે. આપણી આંખો નેહ કરે છે માટે એક એકના મોઢામાં ધાલ્યા કરતાં વિશેષ છે, માટે તમે હાથે જમી દ્યો.

ચોપાઈ--ભોજન કરતા જાઓ, નીરખો તમે નેણશું;

અરની રાખુ આજ, સદેવંત સહજશુ.

કોડે જમું કંસાર. પદમણી નિતિ પ્રેમશુ.

પ્રિત અદકરી ઓય, બોલવેને વેણવું.

એ રાજા તમે જમતા જાઓ અને આખે જોતા જાઓ પણ ધડીએ ધડીએ મને કાઠ ગોઠ મારો છો કાંઈ ગળાગા હાથ તો ધાલો છો, આમ સુડીઓ ખણો છો તે શું કરવા કરો છો, હું આજ કહી કંસાર ખાનાર નથી.

જીગતે કરીને કોષ રાજાને જમાડીઆ,

મનગમતા મુખવાસ અલખેલા આપીઆ.

ક્યારની કરે છુ અરજ હાથ મે તો જોજોડીઆ

શિખ દિયોને મારા શામ, જીવ મારો ઉદાસ થયો.

હવે સાવજિંગા હાથ જોડીને કહે છે કે જમતાં જમતાં આંખો દહાડો વંદી ગયો માટે મને રજા આપો તો હું જાઉં કેમકે મને વાર થઈ તેથી હમણે ગોર પેલા કણ્ઠીયાને મોકલશે ને તે અહીં આવશે તો પછી ફરજેતી થશે. મન હસે તો માલવે મલીશુ તે સાંભલી કહે છે.

દોહરો--પદમણી આવ્યાં શુ જાણીને વલી શુ એ ચંપોને શાલ,
સુડા તારી સાખ્યો પુરશે ને વલી પદમણી પાસુતો વાળ

એ સ્ત્રી જરાવાર અહિં બેશ અત્યાર સુધી તો રીસાવા મનાવામાં વખત ગઈ તે વખતે સાવલીંગા કહે કે એ રાજા આવી ઉતાવલમાં મને ખોટી કરવાતું કહેા છેા પણ ઘેર પુછશે તો શુ કહીશ તે વખતે સદેવંત કહે છે કે તું ગમે તે જવાબ દેજે પણ જરાવાર તો બેસ ખરી તે સાંભલી સાવલીંગા કહે છે.

સુષ્ણ સદેવંત સાવલીંગા કહે ને મારા હાથમાં આવે વિચાર.

આરા અમે ન આવીએને તમારા પંડનો નહિ પતીઆર

એ સદેવંત રાજા હુ તમારી પાસે આવુ તો ખરી પણ મારા મનમાં વીચાર આવે છે કે તમે ધણા રીસાલવા છો તેથી તમારા પંડનો પતીયાર પડતો નથી.

સુષ્ણ સાવલીંગા સદેવંત કહે, ને મેંતો મેલી છે મનની માણુ.

પદમણી આરા આવજોને વલી શક લખુ શાલીવાન.

હે સ્ત્રી મારા આપતા સોગન ખાધા તોએ તું માનતી નથી પણ જો હુ તારાથી દગો કર તો મારી સાત પેઢીઓના સમ છે, એમ કહી પછી તરવાર ઉઘાડી કરીને કહે છે કે આ શક્તિ મને પુછે, રાજાનેા ધણે આગ્રહ જોઇ સાવલીંગા બહુ ખુશી થઇને રાજાને કહે છે.

સમ તમારા પાલીએ, ને આ લેલ ધારા સુરત.

અમે વેપારી વાણીઆ રાજા દેખી દેખીને ડરત.

એ રાજા હુ તમારાં સમને માનુ છું પણ આ ધારવાળુ લોહુ શુ કરવાતું છે કે તેને વખતે વખતે ઉઘાડુ કરો છો અમે વાણીઆ તે જોઇને બીએ છીએ તે સાંભલી સદેવંત તલવાર ખ્યાન કરી આધી નાંખી દીધી અને સાવલીંગાનેા હાથ ઝાલી ભોંય ઉપર બેઠી.

સોહલો—અંપાને થડે બેઠાં જોડા જોડ. ઉપર સુડા કરે કલોલ;

નરને નારી બેઠાં ઝોળાઝોળ, ન દીસે ખાંપણુ કે ખોડ.

ઓપાઇ—અંપા કરી છાંચ, સોલ. કરે સાથરો,

રત્ન જડીત ઝોછાડ તે તો સેજે પાથરો

મુખશુ મુખ મીલાવ, મુખન અલબેસો કરે.

અરસપરસ કરતાં મીઠી, વાત મુખમાંથી મોતી કરે.

બન્ને જણા ચંપાની છાયા તળે સાળુના સાથરો ઉપર રત્ન
જડીત ઝોછાડ પાથરી બેઠાં છે અને એક એક અરસપરસ નાના
પ્રકારના હાસ્યવિનોદ કરે છે હવે નિશાળમાં ગોર છોકરાને કહે
છે સાંજ પડીને હજુસુધી વાડીએથી કાંઈ આવ્યું નહિ માટે કાંઈ ખર્ચ
કહાડવા જાઓ. ત્યારે કાંજીઓ કહે સાહેબ કહો તો હું જઈ આવું
ગોર કહે તું એકલો જઈશ તે કુંવર મહા રીસાળવો છે માટે તને
મારી નાંખશે તેથી તું તારી જોડે બીજાને તેડી જ,તેથી કાંજીઆનો
બાઈખંધ બાડીઓ કરીને મહા ખંધે હતો તેને લઈ પોતે બન્નેજણા
વાડી બહુ દોડતા ચાલ્યા ગોરે વિચાર કર્યો કે એ છોકરાં છે માટે
હું પાછળ પાછળ જઈ નહિ તોં એમનો કાંઈ ઘાટ ઘડાઈ જાય એમાં
ધારી ગોર પોતે હાથલાં લાકડી લઈ ધીરે ધીરે પાછળ ચાલ્યા જાય છે.
દોહરો—ગોરે નિશાળીયાને સાવધ કરવાને, વળી વાડીએ મોકલવાને સોય
સદેવંત સાવજીંગા ગયા વાડીએ એને જઈ આવેને જોય.

ચોપાઈ—જઈ આવેને જોય, હજુ લગણ શું કરે,
લોકડીઆના લાજ હમયામાં નવ ધરે.

હવે તો પેલા કાંજીઓ ને બાડીઓ બે વાડીની વાડની બહાર ઉભા
રહીને જુવે છે અને જણા ચંપાના થડ નીચે જોડાજોડ બેઠેલાં છે તે
લાંબો હાથ કરીને કાંજીઓ બાડીઆને બતાવે છે કે જો પેલાં કંવાં
નીરાંતે બેઠેલાં છે તેટલામાં સાવજીંગાએ બાડીઆ તરફ જોયું તો
કાંજીઓ દોડા એટલે ઝડપ ઉઠતી કે લુગડાં સજ કરી હાથમાં થાળ
લઈ સદેવંતને તેમની બહુ લાંબો હાથ કરી કહે છે.

બેઠાં છે જોડા જોડ, ચંપા કરી છાયવ્ય,
શીખ દીયો નેશાન, દહાડો રજા બે ધડી.

એટલે સદેવંતે સ્વર્ગ જીવાને વાડ બહુ નજર કદી તો છોકરા
દીઠા એટલે તરવાર તાણીને તેમની પાછળ થયો એટલે છોકરા પોતે મુડીઓ
વાળાને નાઠા. નાસતાં નાસતાં ગોર સામા મળ્યા એટલે ગોરને કહે છે.
દોહરો—અમને વીતીતી તમને વીતસે ને તમે સંભળો પંડીત પ્રવીણ

સરખે સરખાં મોકલ્યાં, ને ગોર તમે અકલના હીથું.

હે મહારાજ તમે જાઓ છો ખરા પણ અમને વીતી તે તમને વીતશે તમારી અકલગકલ પુટી ગઇ હતી કે આવા ડાહ્યા થઇ ખે સરખે સરખાને મોકલ્યાં છે તે સાંભળી ગોર કહે છે કે ભાઇ ત્યાં એવું થું છે ? ત્યારે કાણીઓ કહે છે કે સાંભળો.

ચીર ઉપર ઝોઢી ચુંદડી, ને વળી પીળા પામરીયાં,
લાલકુંજના, ખેચોરીરે જેમ સજોડે જડીયાં.

હે મહારાજ ચીર ઉપર ચુંદડીને તેના ઉપર પીળા પામરી ઝોઢી છે ને જેમ લાલ કુંજન બપોરીયાં ભેગાં લપાઇને બેસે તેમ બેઠાં છે, ગોર કહે એ તો ઠીક પણ આપણી વાડીની શા ખખર છે ત્યારે કાણીઓ કહે સાંભળો

સાલ વાઢીને કાધો સાથરોને, વલી અડધ સુડા ખાય,
ગોર તમારી વાડીએરે, તેતો બેળાઇ બેળાઇ જાય,
ખાંડા ભરાવ્યા મહેતા ખીટીએને, વલી શરોઇ ઝકારાં ખાય
શાલ દુશાલા પાથરયારે, ત્યાં તો બેઠા સદેવંત રાય.

એ સાંભળી ગોર મહા ઉદાસ થઇ વાડીના ઝાંપા આગળ આવીને ઉભા છે હવે સાવળોંગા મહા ઉદાસ થઇ રાજને કહે છે.

ચોપાઇ--શિલવંતીની શિલ, પ્રીતમા પાળીયાં,

તમે રાજવંશી પુલકપ અમે જાતનાં વાણીયાં.

શિલવંતા રાજ જોઇ, સોજ તમારા સાંભળે,

બવોભવ બરથાર, વાલમ નહી વીસરે.

દોહરો--હું પદે રહેતી પદમણીને, વળી દીવસ ન દીઠો જાને કાય,

સાચુ માનો સદેવંતરે, મારૂ દુશ્મન કોણજ હોય.

અતીતને લોટ આપીઓને, વળી નમ્રએ ઉતરયા નખ,

તે દહાડેથી ચટપટ લાગીરે, મને ધડીએ ન રહેવું જોને સુખ-

નામ્રએ નખ ઉતારીયાને, વલી તે દિવસથી તમે વાટ,

અદક પાંસલી આવીઓને, મારા ધટમાં કરી ગયેલ ધાટ.

હે રાજા તમારું સુખ મને ધણું સાંભરે છે એમ કહી રહન કરે છે તે જોઈ સદેવંત કહે છે કે તું મને રાજા આપ.

આ જીભે જાઓ નહિ કહું, ને વક્તી કહુતો જીભ કપાય,
જતાં તમને જાણીનેરે. મુને વીમાસણ થાય.
વાડી થકી વક્તીયાને વળી ચરચર દાગે મનમાં,
તમને સુકતા સાયબારે, મને વાડી ને ખાવા ધાય.

હવે સાવળીંગા પોતે લુગડાં સજી હાથમાં ચાળ લઈ ધર ભણી જાય છે અને સદેવંત પોતાના વસ્ત્ર હથીયાર સંભાળી ધર ભણી જતાં પોતાના મનમાં કહે છે.

સોહલો—હાયરે સુંદર મારી ચાલી જાય, ને વાડી મને ખાવા ધાય,
કાણીયે જગાડી મારી સારી પેર, ઉદાસ થઈ રાજા ચાલ્યો ઘેર

રાજા પોતે કાણીયાને ગાળો બાંડતા આડે રસ્તે થઈ ધરભણી ચાલ્યા અને મહેલમાં જઈ બેઠા હવે સાવળીંગા વાડીના ઝાંપા આગળ મંદ ત્યાં જોર કહે છે ભાત આપી પાછા આવવું કે અહીં બેસી રહેં મારીને વાડી બેઠાન મેઠાન કરી નાંખી તેવા ધમકીના અવાજ સંભળી સાવળીંગા જોરને કહે છે.

તમે જોર નમસ્કાર, ને વાડીમાંતો મને લાગી વાર,
જવ વાઢીને સાથરો કર્યો, બીજને જગાડ કાંઈ નથી કર્યો.
જોર તમારી વાડીએ પુલ છે તેમાં વાસજ નહિ,
ફાગટ ફેરો અમને થયો રાજા તો કાંઈ વારનો ગયો.

હે મહારાજ રાજા તો ધણીવાર થઈ ગયા છે તેમાં મેં જાણ્યું તે લાવને હું થોડીવાર હુડા હુડાડુ તેથી મને વાર લાગી સંભળી જોર કાણીયાને કહે છે કે તું કહેતો હતો કે બે જણ બેઠાં છે તે ક્યાં છે કાણીઓ કહે છે સાહેબ હમણાં હતાં, ત્યારે સાવળીંગા કાણીયાને કહે મુલા હમણાં હતા તો ક્યાં ગયા થું પાંખો કરીને ઉડી ગયાં તુંજ બડાઈખોરો છે કે જોને તેને જીવું સાચુ ભરાવે છે હવે જોર સાવળીંગાનાં લુગડાંનો ડોળ ફરી ગયેલો જોઈ સાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—ગુણીકા કરી થઈ છોડરીને, તેં તો માંડ્યો ગણીકા ધાટ,
 કાણે તારા ચીર બીજવીઆને, વળી કાણે લગાવ્યા હાથ.
 હે સાવળીંગા તારા ચીર કાણે પલાળ્યાં સાંભળીં સાવળીંગા ગોરને કહે છે.
 નથી ગુણીકાની હું છોડરીને, ઘોર નથી ગુણીકાનો મારો ધાટ,
 ચીર કાણે બીજવશે, ને મને કાણે લગાવેરે હાથ.
 હે ગોર મારા ચીર કાણે પલાળનાર છે તે સાંભળી ગોર કહે છે.
 લીલી અતલસતું તારું કાપડુંતે માંહી જીણા ટાંકેલ મોર,
 મોર તારા કાણે ઉખેડીયાને, એવો કાણે મળ્યો તને ચોર,
 તારી અતલસની કાંચલી ઉપર જે મોર હતા તે પણ ઉખેડી
 નાખ્યા છે । તે સાંભલી સાવળીંગા બોલી.
 સેજ અતલસતું મારું કાપડુંતે, માંહી ટાંકેલ ટઉકેરે મોર,
 ગોર તમારી વાડીએ જમને, મને સદેવંતે કાંધી ઝઝઝાળ.
 એ ગોર તમે મને ક્યારના આળ મુકા છે તારે જવ સદેવંતે
 મારા મોર ઉખેડી નાખ્યા અને ચીર પલાળ્યાં.

ચોપાઇ—શીખ દીયો ગોર, ધર દીશાએ આલીએ,
 રૂડાં વધામણાં રોય, કાષ્ટ પીતાજીને આલીએ.
 -પછી ગોર પાસેથી શીખ લઈ ધર બણી જાય છે.
 સાવલીંગા રૂપ રૂપ. ધર દીશાએ આલીયાં.
 આવે છે મેહેરો માય, પીતાજીએ બાળીયાં.

જેવી સાવળીંગા પોતાના મેહલમાં જાય છે તેવીજ તેના આપે
 દીડી ત્યારે વીચાર કરે છે.

સોહલો—કંઈ જોગ થઈ કુંવરી વીશાળ, ઠાલી માથે બેસે છે ગાળ,
 હવે નહીં રહી આપણે હાથ. માટે નોતરીએ માજન જાત
 મોતીએ મેલ્યા સોને સળે, આલતું નીર સાગરમા મળે,
 કલાનો હવે નથી કાર વાર કર્યાનો હવે નથી વેવાર.
 હવે છોડી પરણના જોગ થઈ તેથી ધડીયાં લગન લઈ પરણાવી
 દેવી. હવે સદેવંતને કાંઈ સુજ પડતી નથી. મધરાતને સમે પલંગ

ઉપર લંબ આવી તેથી ઉંધી ગયા અને ઓચિંતાનું સ્વપ્ન થયું કેજણે હું ને સાવલિંગા બંને જણ થંપા બાગમાં બેઠા છીએ ને હું ગળામાં હાથ નાખવા જાઉં છું એમ પોતે ઉઘમાં લાંબો હાથ કરી નાંખ્યો એટલે જાગી ઉઠ્યો ને જુવે છે તો ચંપા ડાળ નથી ને સાવલિંગા એ નથી ફક્ત પોતાના હીરામથુ પોપટના પાંજરા સીવાય બીજું કંઈ દીઠું નહિ તેથી મહા નિરાશ થઈ કહે છે.

દોહરો—સ્વપ્ના તુતો સુલતાન બયોને વલિરહા મહી સારી જોને રાત,
કામજુગારી વિયોગે ગઈ, ને વલિ પ્રેમરે મેં નાંખ્યો હાથ,
એ સ્વપ્ના તું સારી રાત કેમ ન રહ્યું જો તું સારી રાત રહ્યું
હોત તો મારે સાવલિંગાનો મેલાપ રહેત પશુ આ ઉલટો વીયોગ થયો.
ચોપાઈ—પ્રેમે ગલામાં નાંખ્યો હાથ, ચમકીને ઉઠીયાં.

ઉઠત કહેતા જીવ કલપાય, મજા ન લુંટીયાં.

એ સ્વપ્ના પ્રેમ કરીને હું ગળામાં હાથ નાખવા ગયો પશુ જાગવું પડ્યું ને ઉલટો જીવ કલપવા લાગ્યો.

હઠકામાં મોટી હામ, મનનીરે મનમાં રહી,

કાને કહું વાત, કામન તે વિયોગે ગઈ.

પછી પોતે પલંગ ઉપરથી ઉઠીને મહા નિરાશ થઈ જરૂમે જુવે છે તો સાવલિંગાનો મહેલ સાંભો દેખાય છે તે જોઈ પોતાના હીરામથુ પોપટને કહે છે.

દોહરો—સો સો ફાસ જોને શેડગવસેને, વળી અહીંયાતે ક્યાંથી હોય.

સુણે સોહાગી સુડસાને, વળી તેને કાણુ તે આવે જઈ જોય,

હે પોપટ આ સાવલિંગાનો મહેલ દેખાય છે તે પશુ મારે મન તો સો ફાસ જટલો વેગજો છે ને તેની હવે કાણુ ખજાર લાવે એવું તે સાંભળી પોપટ કહે છે.

આકર છું તમારો ઠાકરાને વળી જ્યાં મોકલો ત્યારે જાંવ;

લખવું હોય તો લખજોને, તમારા મનનાં માન્યા કામ થાય.

હે રાજા તમારો ચાકર છું ને તમે એમ શું બોલ્યા કે તેની કાણુ ખબર લાવે ? આવી રીતે પોપટનાં વચન સાંભળી રાજા ધણો હરખ પામ્યો ને કામળ લખી પોપટની કાઠે બાંધ્યો તે લાંબ પોપટ ચાલ્યો સાવળીંગા મહેલમાં સૂતી છે તેને પણ સદેવંતના જેવું સ્વપ્ન બાવ્યું ને તે ઓર્ચીતી ઝળકીને જાગીતો કાંઈ દીકું નહીં પછી પોતે નીરાશ થઈ પોતાના પલંગ સામે એક મોટા તકતો બાંધ્યો છે તેમાં પોતાની છબી જોઈકહો છે.

પાન ચાવ્યું તે મુખ લાલ છે, ને તારા અમૃત જેવાં જાને વેણુ સ્વપ્નામાં દુઃખ દેઈ ગયાને, વડી લાલ તારાં જોને નેણુ.
ચોપાઇ-જાગી લાગી નેણુકી ચોટ તુને બગી લીધી મારને
તેરે મારનેકી દાદ ફરીયાદ, કાસે મેં જાઉં પોકારને
હકમ મારે હુકમ શું, સજન છેદ દેઈ ગયા.
કહેતાં જીવ કલપાય મનના વિચાર મનમાં રહ્યા.

હે રાજા સ્વપ્નામાં તમારાં નેણુ જોઈ અને તમારાં વેણુ સાંભળી મહા ખુશી થઈ હતી એવું બે ધડી રહ્યું હોત તો મારો જીવ, ખુશીમાં રહેત પણ આતો જાગીને ઉદાસે થવું પડ્યું એવી રીતે પોતે મનની વિષે ચિંતા ધરી ઉદાસ થઈ સાવળીંગા પોતે બારીએ આવી બેઠી છે ને સામા સદેવંતનો મહેલ દેખાય છે તે જોઈ કહો છે.
દોહરો-સામી મેડીએ મારા સજન વસેને, વળી કાણુ લાવે સમાચાર

પ્રથમ લેઈ આપું મારા ઉરમાં, વળી આપું તે માલ અપાર
જો આ વખત કાંઈ મહારાજાની મેડીએથી રાજાના સમાચાર લાવે તેને મોં માગ્યો સરપાવ આપું એવો તુરંગ ચલાવે છે એટલામાં પેલો પોપટ રાજાની ચીઠી લઈ આવતો જોયો તેથી પોતે મનને વીશે ખુશી થઈ રાજાની ખબર પુછે છે ત્યારે પોપટ કહે આ ચીઠી વાંચી જુઓ ચીઠી લઈ મહા આનંદ પામીને કહે છે.

બસે આવ્યો સલામી સુડલા, વળી લાવ્યો સમાચાર,
વારીવારી લેવ યારા વારણુરે તને આપું એકાવન હાર.

હે પોપટ તું બલે આબ્યો, ને રાજના સમાચાર લાબ્યો તને
વધામણીમાં આ હાર આપું છું એમ કહી પોપટની કાટમાં હાર નોખવા
ન્ય એટલે પોપટ સાવળીંગાને કહે છે.

અખંડ રહે ગોરીઆને, પળી અખંડ તારોરે અવતાર;

લખવું હોય તો લખજાને, પંખી શું કરેરે હાર.

હે અી તમે અખંડ રહો ને તમારો અવતાર પણ અખંડ રહો
મારે હારને શું કરવો છે કાંમ લખવું હોય તો લખી આપો તો લખ
રાજ પાસે જઈ પછી સાવળીંગા કાગળ વાંચે છે.

તું સુભાગી સુડલાને વળી કાંમ ઉડી ઉડી ન્ય;

સોને મડાવું તાર પાંજરને, ભુંડા મોતીએ લેકરે જડીય.

સુના મંદિર સુના માળીયા, ને વળી સુતુરે બધું ગામ.

જે દી રાજ વિયોગે તે દી મને નિંદ્રા હરામ.

વારી વારી લેઉ વારણાને વીરા એક ઓરો તું તો આવ.

સંદેશો લાબ્યો મારા સ્થાથનો તે હું વાંચું ને તું વંચાય.

ચોપાટ—અંપા કેરી છાંય, શાળ કેરો સાધરો.

કાડે આબ્યો છે કાંમ, તે તો નથાં વીસર્યો.

હાડાની જે ઝાંઝી હામ તે મનની મનમાં રહી,

કહેતા જીવ કલપાય, કાગની તું વિયોગ ગમ,

હે અી તારી જે પ્રીત તે હું જરાએ વીસર્યો નથી અને તું
વીયોગે ગમ તેથી મારો જીવ ધણી કલપાય છે એ :વાંચી સાવળીંગા
કહે કે રાજાનું મારી ઉપર ધણું હેત છે પછી પોતે કાગળ લખી પોપટની
કાટે બાંધ્યો અને પોપટને કહ્યું બાંધ રોજ એક બે વખત રાજને ત્યાંથી
સમાચાર લેમ મારી પાસે આવજો, પોપટ કહે સાર એમ કહી ચાલતો
થયો હવે પોપટને તો વાર થમ તેથી કુવર મહા ચીંતા કરે છે.

પોપટ પંખીની જાત રાંડે બરમાવીયો.

શુશ્રુવતો ગાગારામ, હજી નવ આવીયો,

રાજ કહે કાણ જાણે રાંડે બરમાવી ને ત્યાં બેસાડી મુક્યો એવામં
પોપટ આબ્યો તે જોમ રૂએ છે.

સોહલો-પોપટ પંખી ચતુર સુઝાય, પઢો પારવતી તમે શ્રી ભગવાન
ગુણવંતો આવ્યો ગંગારામ, તેં કીધા મારાં સરવે કામ,
પોપટ તું આવ્યો એ ઠીક થયું હવે મારે ખુબં કામ સફળ થશે,
પછી સાવળીંગાનો કાગળ રાગ વાંચે છે,

ચોપાદ--સારા સારા સમાચાર લખીને તમે કાવળે,

અને મારે મહેલે તમે આવળે.

એથી મળેરે એકાંત, તો તમે વરુલો આવળે,

રાગ વાંચીને ધણી ખુશી થયા એમ કરતાં પ્રભાતનું પહોર
થયુ એટલે સાવળીંગાના બાપ પદમસા શેઠ પોતાનાં સગાં તેડાવી
વીવાહની તક્યારી કરવા માંડી.

શેઠ મળી શાહુકાર, હડતાલો હાટે દીજીએ,

સાવળીંગા કેરા લગ્ન ઘડીયાં આપણુ લીજીએ,

ગોરને તેડાવ્યા આવ લગન લખાવીયાં,

ઢમ ઢમ વાગ્યાં ઢોલ ગાય છે ગીત સાએલીઆં.

સોહલો--ચોખા કંકાવટીને લગનજ સાર, લગન વધાવો વારંવાર,

સાતમને સોમવાર લગ્ન કએવાએ પધારજો તમે રૂપાંચાય

ચોપાદ--શંકર તેડાવ્યા ચાર લગ્ન લખાવીયાં ગામે ગામથી કોષ

સગાઓને તેડાવીયાં સાતમે સોમવાર, આઠમપેત્રા આવજો,

કોરાવી ગણેક થંભ, મંડપ રોપાવજો,

સાવળીંગાના બાપે લગ્ન નીરધાર્યાં ને ગોરને સાવળીંગાના
સાસરે મોઢવો હવે રૂપાશાએ પોતાનાં સગાં વહાલાંને બોલાવી તૈયારી
કરી પછી સવારના પહોરમાં રૂપાશા શેઠ હાથી ઘોડા, પાલખી રથ તથા
ઉંટ સાથે તમામ જન લગ્ન નીકળ્યા, તે સાથે મુગી પર પાટણુ આવ્યા
અને ગામની બાગોળે તળાવ ઉપર પડવ નાખ્યો ને તોપો તે બંદુકોના
અવાજ કરતા માંડયા એટલે પદમસા શેઠને ખબર થઇ કે જન આવી
માટે આપણે સામા વરઘોડો ચઢાવી સામઘયું કરી જનીવાસે તેડી

લાવીએ પછી શેઠ પોતાનાં સગાં વહાલાને તેડી વરઘોડો ચડાવી તેડવા
ગયા હવે ઘર આગળ સાવળીંગા ને તેની શાહેલીયો બેઠી છે ને પછી
સાવળીંગા વિચાર કરે છે કે હમણા જો હું રાજાને મળુ તો લાગ
હીક છે તેથી સાહેલીનોને ક્યો છે.

સોહલો-સાવળીંગા મનમાં કને વિચાર લગ્ન તો આવ્યું સાતમ સોમ-
વાર ન જોઈ મેં જાંઘી ખજાર, ન જોયાં મેં ચંદનેનાં ઝાડ.
ન જોઈ મેં નગરની વાટ. ન જોયાં મેં ગાંધીના હાટ,
નથી જોયા પનઘટના ઘાટ સાસરે જમ શું કરશું વાટ,

એ સખીયો! હવે મારું લગ્ન આવ્યું ને મેં આપણી જાંઘી
ખજાર ચંદન ખજારનાં ચંદનના ઝાડ જોયાં નથી ને હું સાસરે જમશને
મને ત્યાં કોઈ પુછશે તો હું એને શો ઉત્તર આપીશ માટે તે આપણે
જોવાં જોઈએ તે સાંભળી સાહેલીએ કહે છે કે બાપ એક ગાઉ સુધી
જમ એમાં તે શું જોવું છે સાવળીંગા કહે છે ત્યાં નાના પ્રકારના ફુલ
ફળાદીક ને ખીજા મેવા પથુ ઘણી જાતના પાકે છે તે ખાવાની બહુ
રમુજ પડે છે એવી રીતે લાલચ દેખને સાહેલીએને સમજાવી પથુ
સાવળીંગા મનમાં વિચાર કરે છે રાજાને શી રીતે તેડાવું. —
સોહલો—કરમ મારું એવું અભાગીયું ન બન્યો રાજાનો એક લોક.

સુડાની સાથે સંદેશો કહું, રાજાને તેડાવી લઉં.

સાવળીંગા પોતે કહે છે કે આટ આટલા લાગ તો મારા ફામટ
ગયા ને જતાં જતાં લાગ આવ્યો તો તેમને સંદેશો ફોની જોડે
કહાડું એવો વીચાર કરે છે એટલામાં પોપટ રાજાની ખજાર લેઈ
આવ્યો તે જોઈ સાવળીંગા કહે છે કે બાપ આ ચીઠી લખે છે.

ચંદન તલાવડી રાજા ચંદનખાગ, ઘડીબેઘડી બોલવાનો લાગ,

ત્યારે આવો મારા સુંદર સ્યામ, પુરીશું હયડાની હામ

એ રાજા તમે ચંદન તલાવડી ઉપર ચંદન ખામમાં આવો તો
આપણે ભેગાં ચપડું એવું લખી પોપટની ઠાટે બાંધી તે પોપટ રાજાને

આપી રાજ ચીઠી વાંચી ખુશી થયા હવે સાવળીંગા પોતે સાહેલી-
ઓને લેખ મંઠી બજારમાં થઈ ચાલી જાય છે.

ચોપાઈ—છુટે પટેરે નાર, આવે અલખેલીયાં
વણુજ કરતારે વેપાર, વાણીયા સરવે પામીયા,
અમીરને ઉમરાવ મુરછા સરવે પામીયાં
શેઠ મોટા શાહુકાર, ઠેરોઠેર કરી ગયા.

આવી રીતે બજારમાં પોતે કંઈકને મુછામાં પાડતી ચાલી જાય
છે તે શહેર બહાર નીકળીને જ્યાં ચંદન તલાવડી છે, તે તેની પાસે
નદી વહે છે તેમાં રમવા ગઈ.

દોહરો—ધન ધન નદી બર રામકીને, ધન ધન લીલીરે લીલી તળીયાં
થોડે થોડે દોલારાને, વળી પદમણી પુતળીયાં

ચોપાઈ--પદમણી પુતળીયાં ઝમુકે જેમ વીજળી,
એકથું એક અલખેલ મુખેરે અતી ઉજળી,
નજરો તથુ ન્યાલ, લીએ બહુ તાલીઓ,
કે ધનરે બગેસર બાગ. રમતી સઉ સાહેલીઓ,

નદીમાં સરવે નહાય છે તે તાળીઓ લે છે તે અરસપરસ એક
એક સામા દુહા કહે છે ત્યાં સદેવંત આવ્યાને સાવળીંગાએ સદેવંતના
સામુ જોયુ એટલે સરવે સાહેલીઓએ પણ રાજ સામું જોવા માંડયું,
પછી સદેવંતે વીચાર્યું કે આ બધી જાણી જશે તો પછી સાવળીંગાથી
મારી પાસે આતી શકાશે નહીં માટે હું જાઉં એમ ધારી પોતે નદીના
સામી તીર જઈ પગ ધોવા માંડ્યાં એટલે સાવળીંગાએ કહ્યું.

દોહરો--સખી સરોવર આપણેને, વળી ધશી ધશી ધ્રુવે કોઈ પાંચ
શું દુખેરે થયો રાજ દુખજોરે લીધીરે કરટેર બાંધ,

સાવળીંગાએ પોતાની સાહેલીઓને લાંબો હાથ કરી કહ્યું કે આ
કોઈ આપણા સામે જોસી પગ ધ્રુવે છે ને વળી લાંબો હાથ કરી સમ-
જામાં ચંદનબાગ બતાવ્યો કે તને બાગમાં જાવો હું આમને રમતે વળચા-

ડીને આપું છું પેલી સાહેલીઓ રાજને જોઈને કહે છે કે અમે છોડીઓ
રમીએ છીએ ત્યાં આવી કેમ બેઠો છે તું તારે રસ્તે જ તે સાંભળી
રાજ પોતે ચંદનબાગમાં ગયા અને આસોપાલવના ઝાડ તળે જઈ બેઠા.

એકથી એક અલબેલડી છે, વળી નાવા તે બેઠી જોને નાર,

પાવડે જોને પદમણીરે, વળી પુતળીઓની જોને હાર,

ચોપાઈ—પુતળીની જોને હાર, અણુકે છે દામની

હાથી ઝાકાં ખાય, ધુવે છે દામની,

વળી સાવળીંગાએ વીચારું કે મેં રાજને બાગમાં મોકલ્યા છે
તે હું અહીં રમત કરું છું તેથી આજાશે માટે હવે જાઉં એમ ધારી
પોતે સાહેલીઓને કહે છે,

સોહસો જોવા જેવી ચંદનબાગ છે ને ત્યાં એક આળીંગાજો માળી રહે,
જુદી જુદી સાખ્યો બરેને, દરબારમાં જઈ દંડબ કરે;

હુ બેન બાગ તો જોવા ગયો છે પણ માંદી એક માળી છે તે
દરબારમાં જુદું કહી દંડ કરાવે છે તે હમણાં બાગમાં ગયો છે તે
ધેર જશે એટલે આપણે જઈશું ત્યાં સુધી આપણે આખી મીચામણી
રમીએ પછી બીજી સંતાવા કાળે જુદી જુદી નાઠી અને સાવળીંગા
નાંડી તેવીજ બાગમાં ગઈ,

દોહરા—સોમારે આંખા જોને આંખલીને, વળિ દીઠી છે દાડમ દાસ
આસોપાલવને ઝોળવેરે જોરીએ કેળામાં પાડી છે વાય,

સાવળીંગા પોતે આસોપાલવના ઝાડને એઠે થઈ કેળામાં રસ્તો
પાડી પુલના છોડ ખુંદતી જાય છે કેમકે એને કાંઈ બીક નથી કે મને
કોઈ ખીજવશે બાગના માલીક તો એને તાબે થઈ એના પહેલાં
આવીને બેઠા છે,

શીર છુટી લટીયાંને વળી છુટેરે પટે ચાલી જાય

પદમણીને તો પ્રેમ ધણેને, વળી લાલજ આંખો જોને થાય

સાવળીંગાને સદેવંત મહા કામાતુર થયાં છે ને સાવળીંગાના

માથાના વાળની લટો છુટી ગઈ ને કામના કેદમાં આંખો બાલધુમ

થઈ રહી છે ને પોતાને ઠંડા પવનથી ફુલની સુગંધીથી ઘણો પ્રેમ
ચહે છે પછી સદેવંતનો હાથ ઝાલી પંપાની ઘટામાં જઈ ખેડી ને
સદેવંતને કહે છે.

ચોપાઈ—શા અલખેલા રાજ, બલા તમે આવીયા,
સુડાને સંદેશ, જખીને તેડાવીઆ,
હું વારી મારા રાજ, વારી વારી વારીયા,
વચન બાંધ્યા કોય, જન્મારો અમે હારીયા.
અમે આવ્યા તમારી વાડીએ.

હેલ જખીલ શામ, આવોને મોજો માણીએ,
સાવળીંગાનાં મીઠાં અમૃત જેવાં વચન સાંભળી રાજ મહા
કામાતુર થયો છે ને તેમાં નેણની અદાએ કરીને તેનું કામળ હૃદય
બેદાઈ ગાંડાતુર થઈ રહ્યો છે ને સાવળીંગાના મોડાને હાથેવતી ખુબ
દયાવે છે ને તેના કામળ જે કમળાપત્ર જેવા અધર ઉપર સુખન કરે છે.

અલખેલ કીધાં અલવ, નાખી ગરામાં બાવડી,
ઉભા છે જોડા જોડ, ચંપા કેરી છાંયડી.
દોહરા—મેદોને છખીલા શામ મોહું માર ભાગશે,
અમે સુકી કહીશું વેણુ, કડવા તમને લાગશે,

સાવળીંગા કહે કે મહારાજ તમે મોહાડું દયાવો દો તે દુખવા
આવ્યું ને બાગી જશે ને પછી તમને કહીશું એટલે રીસ ચડતાં વાર
નહિ લાગે માટે મોં સુકી દો, એવું કહેતાંજ સદેવંતને રીસ ચડી કે
રાંડને હું એતમાં પ્યાર દઈ છું ત્યારે એ વળી એની મોઝાઇમાં
જાય છે, તેથી પોતે આધા ખેડા ને સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—જોરે નારી અજણશું, મારે નથી પીતડી;
શેવા આવીઓ કોઈ રાણીજીની રીતડી.
પ્રિતોનાં પરિણામ છે, તે તો અમે જણીયાં
આલો અમારી રીત વહાલા કરો વાણીયા,

એ સ્ત્રી ન જાણીશ કે હું તને વળગતો આવું પણ મેં તારી પ્રીત જાણી માટે મારી રાણીજીની રીત પાછી આપ અને તારા વાણીયા જે આવ્યા છે તેને વહાલા કર મારે તારો અપનથી આવું રાજાનાં રીસનાં વચન સાંભળી સાવળીંગા નરમ થઈ મનમાં કહે છે કે હું તો હસતાં હસતાં કહેતી હતી અને આ તો પાછા રીસાયા, હવે સમજવું છે એમ કહી કહે છે,

રાજા સોળ સાહેલીઓનો સાથ, જીવન જે તેઓ રહ્યા,

નાખ્યા ગળામાં હાથ, અંખોડા રેલે રહ્યા,

હેતે દયાળ્યું મોઢુંલે હાથ મોઢું મારું ભાગશે,

મુજથી કેમ દેવાસે ગાળ, લાખેણી રાજા લાજશે.

એ રાજા તમે તો મારું હસતે મોઢું દયાળ્યું હશે પણ મારું મોઢું મસ દુખ્યું ત્યારે મેં તમને કહ્યું જે તમને આડો જવાબ આપું તો આપની પાસે રીસનું તો વસાણુંજ છે તેથી મેં વિચાર કરીનેજ આ કહ્યું ઠાંઈ તમે મને ઓછાવહાલા છો કે તમને ગાળ દેઉં ! રાજા હમે ધડીમાં હસાવે ને ધડીમાં તરછોડી નાંખે છે ને ધડી પછી તુંતો પરણીને જવાની છું માટે તારી તો પ્રીત કરવા નથી ધડી સારું ક્યાં પાછો તારા પાછળ શૌચના કરે તે સાંભરી સાવળીંગા બોલી.

દોહરા—સુષ્ણ સદેવંત સાવળીંગા કહેને વરી એવું શું બોલો છો આપ,

વર તો સદેવંત કુવરને, ખીજો મારે ભાઈને આપ.

એ રાજા તમે કહો છો કે તું પરણીને સાસરે જઈશ પણ આ મારું વચન છે કે પરણું તો સદેવંત કુવરને, નહીં તો ખીજા બધા મારે ભાઈ અને આપ બરાબર છે.

સુષ્ણ સાવળીંગા સદેવંત કહે ને વરી હમડામાં રાખજો વીચાર કેલ આખ્યા પારજોને, નીકર ધરતી નથી ઢાંકણહાર.

હે સાવળીંગા તું આ કેલ આપે છે પણ વીચાર કરજો જે નહી પાળે તો તારી ને મારી બેની લોથો રઝળશે.

જેવાં બોલ્યાં ગોરની વાડીએ ને, વળી એ વાતો તું અહીં માગ
કુડકપટ તજે સુંદરીને વળી તમે તમારે મેમાન.

ગોરની વાડીએ વચન આપ્યાં હતાં અને અહીંયાં આપે છે તેવાં
પાળજે ને તારા મનમાંથી મશ્કરી અને કપટ કઢાડી નાખજે. આવું
સાંભરી સાવળીંગા ખુશી થઇ રાજનો ધણો આગ્રહ જોઇ પોતે રાજને
બધ ચંપાની ઘટામાં જઇ પોતાનું ચીર પાથરી બેઠા.

ચે. પાઘ—ચોવડ કીધાં ચીર, પીતાંબર પાથરયાં
નાખી મરામાં હાથ, સજ્જનને સારજ કર્યાં.

બેઠાં જોડાજોડ લાગે બહુ સારીયાં
નાની સરખી સાહેલીએ, આવીને પોકારીયાં,

જ્યાં બંને જણ ચંપાની ઘટામાં ચીર પાથરી બેઠાં છે એટલામાં
નાની સરખી સાહેલી હતી તે બીજીએને તેડીને બોળતી બોળતી
બાગમાં આવી સાવળીંગાને બોલાવી એ સાંભળી સાવળીંગા ઝટ ઉડી
અને રાજ ઝાડ આથે સંતાયે! હવે સાવળીંગાને સાહેલી કહે છે કે
તું કાની સાથે વાતો કરતી હતી સાવળીંગા કહે તું આંધરી થઇ હમજ
તારો આપ કાણ છે. અહીં હોય તે: જો હું તો આપણે રમતાં હતાં
તે વખત સંતાઇને બાગમાં દોડી તે દોડતાં મને કર ચઢી એટલે માર
ચીર પાથરી બહીં સુતી સુતી ઉઠ્યા કરતી હતી તેથી તેં જાણ્યું કે
કાંઈની સાથે બોલે છે, તે સાંભળી નાની સાહેલી બોલી.

દોહરા—સુણને મારી સાહેલડીને તમે કોઠ સાથે કરતાં હતાં વાત

તમને જોવાને અમે આવીયાંને વરી શોલ સાહેલીઓ સાથ

હે સાવળીંગા તું વાત કરતી હતી તે અમે નજરે જોયુંને જુહું
કેમ બોલે છે? આવા તેના બોલ સાંભળી સાવળીંગા નાની સાહેલીને
કહે છે.

નાની સરખી સાહેલડીને વળી મરજે તારો જોને વીર

વાલમ મારો વિયોગે ગયો ને હું તો સુખ ન પામી જરીર

હે રાંડ તારાં મુળ વઢાયાં તેં મારી પેર બગાડી એમ કહી સાહેલીએને લઇ ધર બણી રસ્તામાં ચાલતાં વાડીના ઝાંપા આગળ મહાદેવનું દેવળ હતું તેમાં સાવળીંગા દરશન કરવા જઈ ત્યાં મહાદેવને કહે છે.

ચોપાઇ—દેરાં એટલા દેવ, પથરા મેં તો બણીઆ,
સાવળીંગાએ સોનાના છત્ર, સદાશીવને માનીયાં,
અલબેલો મારો રાજ, મીઠી નજરે બાળશું,
સોના કેરાં છત્ર, સદાશીવને ચડાવીશું.

સાવળીંગા સદાશીવને કહે છે કે જ્યારે મારા રાગને હું મળીશ ત્યારે તમને સોનાનું છત્ર ચડાવીશ એવી માનતા માની પોતે ધર બણી ચાલી સદેવંત પેલી નાની સાહેલીને ગાળો દેતી પોતાને મહેલ ગઇ હવે સાવળીંગાના આપ જન તેડી લાવ્યા અને હવેલીમાં ઉતારો આપ્યો પછી શેઠ કુલેકાંતો વરધોડા ચઢાવવાની તક્યારી કરી અને મોટા મોટા શાહુકારોને વરધોડે આવવા તેડાં મોકલ્યાં પછી સાવળીંગાને પીઠી ચોળવા સાર બોલાવે છે તો સાવળીંગા ઘેર નથી શેઠ કહે આ વખત ક્યાં ગઇ હશે ! એમ કહી સિપાઇએને બોળવા મોકલ્યા સાવળીંગા ઘેર આવી એટલે સાહેલીએએ પીઠી ચોળવા માંડી.

સોહલો—કંકુને કેશર ધોળાય પદમણીને પીઠી ચોળાય

સરખી સાહેલી મંગળ ગાય, પદમણી ઉપર રૂઢા પડદા થાવ

સાવળીંગાએ પીઠી ચોળી નવરાત્રી વસ્ત્ર શણગાર પહેરાવી તક્યાર કરી હવે પદમણ શેઠ કહ્યું કે રાગને જમને કહો કે પદમણ શેઠની દીકરી સાવળીંગાનું આજ લગ્ન છે માટે કુલેકાંતો વરધોડામાં આપ સ્વારી લઇ વહેલા પધારજો સીપાઇએ ત્યાંથી રાગ પાસે આવી રાગને કહ્યું એટલે રાગએ સદેવંત કુવરને સાથે લઇ જવા બોલાવ્યો ત્યારે સદેવંતે કહ્યું કે મારા શરીરને સુખ નથી તેથી હું તો નહીં આવું તમે એકલા જાઓ (મનમાં કે રાંડ એકાંતે મળી ત્યાંથી પાછા આવ્યા તો

પછી આ ઘણા લોકમાં વળશું વાનું મુઝો એ ને મુઠ એની છોડી કે
વગર દુખે માદા થવું પડે છે) પછી રાજ પોતે હાથી ઘોડા પાલખીઓ
અને રથ લઈ શેઠને ત્યાં આવ્યા એટલે સરવ લોકો તથ્યાર થયા.
ને પછી કન્યાને ઘોડે બેસાડી એટલે વાજત્ર વાગવા માડ્યાં.

ચોપાઈ—ધીમે ધીમે વાગ્યાં જોને ઢોલ ત્રંખાળુ જોને ગડગડ્યાં

અમીર ને ઉમરાવ, સાથે સર્વે પરવરવા,
ત્રંખક વાગે જોને તુર, શરણાઈએ સાદજ પુરીયા
ધીડ ધીડ વાગે નોખત, ને તાંસા વાગે મુરીયાં.
પાલખીઓને સુંખપાત્ર હાથી ઘોડા હથુ હથુ,
શહેરના સર્વે લોક, કુલેકુ જોવા મળે,
આખા બાધી આલવાન, માટે માંડવ આવીયા,
માંડવ કેરી માંય, આવકાર દમ પધરાવીઆ,
સાથે મારા લોક, વેપારી વાણીઆ,
ધંતો અવસાન, એણી પેરે આણીઆ,
ઘોળાને ધવળા ચાર, ઘેરી જોને જોતરીઆ,
તાતા જે તોખાર સુરવ, બેળા લઈ પાખરીયા.

એવી ધામધુમથી વરઘોડા ચઢી બગ્ગરની વચ્ચે સોનેરીઆ
લોકમાં આવ્યો ને વાજત્રની ધુમ મચી રહી તથા બંદુકોને તમંચા
છુટી રહ્યા છે તેનો અચાજ સદેવંત કુંવર સુતા છે ત્યાં આવ્યો તે
સાંભળી રાજ કહે વરઘોડો તો જોઉં એમ ધારી પોતે અગાશીપર
ચડ્યા ને જીવે છે તો ધ્રુવટા થઈ રહી છે ને તમામ રસ્તો લોકથી
બરાબ ગયો છે તે જોઈ સદેવંત કુંવર ખુશી થઈને કહે છે કે આમાં
મેળાપ તો નહીં થાય પણ જોઉં તો ખરો કે તેણે કેવા શણગાર
પહેર્યા છે એવું ધારી પોતે હેમ મહેલમાં આવી અમુલ્ય શણગાર સજે છે.
ઢોલરા-બરફશી જામે પહેરીઓ, ને વળી માથે તે કસબી મોળ,

રત્ન જડીત શીરપેચ બાધીયો, તે દીસે છે ઝાકમઝોળ.

કલગી તોરા શોભતા, ને વળી ગળે મોતીયન ફેરો હાર;
 કમરે શેલાં લપેટીયાં, ને એમાં ઝુફી રહી તરવાર,
 ચોપાઇ-ઝુફી રહી તરવાર, કામરૂપ સમાં જાણી
 સજ્યાં શોભીતાં હથીયાર, તરકશ લઇ તાણીયા
 તરકશ તીર કમાન, હેમ જડયા હરડા
 સાજ સોનેરી ગરમાત, કટારો છે વાંટડા,
 ગડમેંડાની ઢાલ, બાલા જોને જળહળે.
 એકલડાં રાજકુમાર, સેહલમાંથી ઉતરે
 હવે સદેવંત પોતે બનીઠણી મહેલમાંથી ઉતર્યો ને ઘોડેસ્વાર
 થઇ ચાલ્યા.

એકલડા અસ્વાર, દરબારમાંથી નીસરયા,
 સાજ સોનેરી ગરકાવ, વાગે ઘોડાને ધુધરા.
 આવી તરેહથી ઘોડેસ્વાર થઇ વરઘોડા સાથે જાય છે તો સાજ-
 લોક કુંવરનું રૂપ જોઇ ધણી ખુશી થયા.

મહાજન મોટાલોક, કુંવરને વખાણીયા,
 આવ્યા સોનેરીયા ચોકમાંય, તેજને સેધ તાણીયા,
 જ્યાં સદેવંત કન્યાનો ઘોડો જોયો એટલે રેવંતને જોયો તેની
 ચડમાં જઇ ઘોડાને ધીમે ધીમે ચલાવવા માડ્યો પણ સાવલીંગા
 સદેવંતના સામુ જોતી નથી તેથી રાજ ગુસ્સે થઇને કહે છે કે રાંડ
 મને તો કહેતી હતી કે મારે તમારા વીના બીજા બાઇને બાપ છે ને
 આ તો પરણવામાં સાંડાતુર જેવી થઇ ગઇ છે. તેથી ચાલ પાછા એમ
 ધારી પોતાના રેવંતને ચાલક મારી કહે છે,

હાહરો—એ રેવંત આપણને તરી ન કર પરાઇરે આસ
 કાગળની વાડીઓ, ને એમાં નથી સોરંગીની વાસ,
 એમાં નથી શોરંગીની વાસ ને અમથો જીવ મારો
 ફેરે રે ઉઘાસ.

જ્યેષ્ઠ મારૂ આજેવેશ હવે લખ્યું તે મારો દેશ પરદેશ,

રાજ્ય કહે છે કે ઘોડા ઘેર ચાલ આગળની વાડીમાં શોર—
ગીતી વાસ તેનાથી હોય ને અરવા ઉઘાસ થવું પડે છે આવાં રીસનાં
વાક્ય સાંભળી સાવળીંગા વિચાર કરે છે રાજના સામું ન જોયું
તેથી રીસાયા પણ શું કરું આટલા લોકમાં કેમ બોલાવાય જે ધૂલકુ
સુધી જોઈતી રહીશ તં વખતે સ્ત્રીના રૂપે આવે તો મેળાપ થાય એમ
ધારી પોતે રાજને સાનમા સમજાવે છે.

દોહરા—સુંદર શ્રીફર હાથે ધરીને ગોરી ચુડીઓરે ખખડાવે

અધીરે ઓઠી ચુંદડીને વળી સાનમાં સમજાવે;

સાવળીંગા પોતે એક હાથમાં શ્રીફળ લઈ ખીજો હાથ ઉંઘો
કરી ચુંદડીનો ધુધટનો તાણી ચુડીઓ ખખડાવતી રાજને મોં ખતાવ્યું
કે તમે સ્ત્રી થઈ મારે મહોલે આવો સદેવંત પોતે ચતુર હતો ને સમજી
ગયો કે મને સ્ત્રીના વેશે તેડે છે એમ ધારી પોતાને મહોલે આવ્યો
હવે વરઘોડો ફરતો ફરતો ઘર આગળ આવ્યો ને ઉતર્યો એટલે સાવ-
લીંગા ગણેશ આગળ જઈ બેઠી અને સાહેલીઓ સરવે ગાવા લાગી
હવે સદેવંત કુંવરે રાણી પાટમદેતી પેટીઓ ઉઘાડી તેમાંથી શોળ
સણગાર લઈ પહેર્યા અને જે રાણીની અમુલ્ય સાડી હતી તે પહેરી
હીરા જડીત વારી પણ પહેરવા જાય છે પણ વેહ વીના કાનમાં
રહેતી નથી તેથી વલખાં મારે છે એટલામાં રાણી પાટમદે વરઘોડો
જોવા અગાથી ઉપર ચઢી હતી તે નીચે રંગ મોહોલમાં આવ્યાં તો
સદેવંત સ્ત્રી ખતીને બેઠા છે ને નાકમાં વાળી રહેતી નથી તે દખાવે
છે એટલે આવીને ઝોચીતી કહે છે કે રાજ્ય વેહ ન હોય તો લાવો
આ શોયો લાવી વેહ પાડું સદેવંત પાટમદેને જોઈ મનમાં શરમાય છે.

ચોપાઈ—કમ કરી રહેશે મહારાજ વેએ વીનાતી વાળીયું,

નર બાગી થયા છો નાર તે તો મેં બાળીયું,

પુરૂષ તણો જોને વેશ તમારો લાજશે,

ઢીલી મેલતા ઢાલ તે આ ચુંદડી કેમ છાજશે.

ઢાલ બાંધતા હતા તે ચુંદડી કેમ શોભશે ને આથી તમારો મરદનો વેશ લાજશે તે સાંભળી કહે છે.

કવીત—રાજનકી નિતિ ગમ મીત્રનસે રિત ગમ.

નારીકી પ્રીત ગમ જતાં જીવ બાયોએ.

શેખનકો પ્રભાવ ગયો પંચનકો નાશ ગયો.

સાચકો પ્રભાવ ગયો જુઠ ઢીશો આયોએ.

મેધનકી પ્રશ્નિ ગમ, ભૂમીસે તો અમિ ગમ,

સૃષ્ટિમેં વીપ્રીત ઉઠ ધાયો એ

કીજી સહાય કયા કરત એ કવીરાજ,

કઢીન કરાહલ કાલ, ચલો આયો એ.

હે સ્ત્રી તું મને શીખામણુ દે છે પણુ એમાં મોઢા મોઢા ગરક થઈ ગયા તે સાંજળી રાણીએ કહ્યું તમારા જેવા નહીં થયા હોય કે પરમેશ્વરે મરદનો અવતાર આપ્યો છે ને હાથે કરી સ્ત્રીનો અવતાર ભોગવવા ઇચ્છો છો કે શું માંસ ખાતા હશે તે હાડકાં કાઢે બાંધી ફરતા હશે? રાજાએ કહ્યું રાંડ તું મારી જાંગ હાથે વતી ઉઘાડીને એજ ખુવે છે પછી રાજા ધણું ચીડાય છે માટે છાનાં રહ્યા અને સદેવંત મહેલમાંથી ઉતરી રમજીમ કરતા સાવળીંગા પાસે ગયા ત્યાં બાયડીઓ ગાય છે ને હસાહસ થઈ રહી છે તજે પેશવા જાય છે તો બાયડીઓ ગોદા મારી બહાર કાઢે છે ને રાજા ધકાપાડુ ખાતા થાક્યા પછી નીરાશ થઈ કહે છે રાંડે મારી મશ્કરી કરવાને સાર તેડાવ્યો એમ જાણી પોતે મહેલની સામે જઈ નીરાશ થઈને બેઠા ને આંખમાંથી ઝરઝર આંસુ જરવા માંડ્યા. સાવળીંગા રાજાને જોવા સાર ઝરૂપે આવી જીએ છે તો રાજા વેગજે બેઠા છે ને આંખમાં ઝરઝરીયા આવ્યા છે પછી ત્યાં રહી કહ્યું.

ચોપાદ—ઉતારાની એકાંત રૂઢેમાં જાણીએ,

છેલ છખીલા શામ આવેને મેળ માણીએ.

એ અલખેલા રાજ ભલે તમે આવીઆ

ગોપીયું કેમ વેશ ભલા તમે સળવીઆ.

આવું સાંભળતાં સદેવંતે ઉંચુ જોયું એટલે સાવળીંગાએ ધશારત કરી કહ્યું કે પાછળ થઈ બારીએ આવો સદેવંત ત્યાં થઈ સાવળીંગાના મહેલમા ગયો ત્યાં પલંગ ખુરસી કામ અને પાટથો ઢાળી મુકી છે તેના ઉપર મખમલનાં ઝોશીકાં વીગેરે તરેહ તરેહનાં ઉપર ખીજાના પાયરી દીધાં છે અને રાજને માટે ખાવાનાં દૂધ, સાકર, બદામ, પીસ્તા, ચારોલી, દ્રાક્ષ, અખોડ, કીસમીસ અંજીર અને નારંગીઓ વીગેરે નાના પ્રકારના મેવા મુખ આગળ લાવીને મુક્યા છે અને મુખવાસ માર પાનસોપારી, એલાયચી, જયફળ, જવંત્રી, તજ, લવીંગ અને કસ્તુરી એવા અનેક પ્રકારના ખુશબોદાર તેજના લાવી મુક્યા છે અને તમામ રંગમહેલમાં અત્તરની ખુશબો ઉડી રહી છે તે જોઈ સદેવંત ધણો ખુશી થયો કે આવું મુખ મેં મારી રાણી સાથે નથી બોગવ્યું પછી સાવળીંગા સદેવંતને કહે છે.

જેમ તેમ કરીએઠા જોડાએડ કહે એક વાતડી;

સાવળીંગા તુજ વીણુ કેમ જશે મારી રાતડી.

નાનાં ચાજે નાર, પુરી તમારી પ્રીતડી;

હેતે ને પ્રીતે કાય આલા રાણીજીની રીતડી.

મુખ દીઠે દુખ થાય જ્યારે તેણું બાળીએ;

ચડયો કસુંબી રંગ તે ઘોષને ટાળીએ.

સઉથી હિતમ જાત તમારી નાતડી;

વીણુ સાવળીંગા નાર માનો અમારી વાપડી.

હે સાવળીંગા કાલે તો તું પરધીને ઘેર જઈશ માટે તું મારી રાણીની રીત પાછી આપ એટલે હું મારે ઘેર જઈ તે સાંભળી સાવળીંગા બોલી.

દોહરો—આ જીભથી જાઓ નહીં કહું, ને વળી રહોને આજની રાત
આવી એકાંતો નહીં મળે, ને રાજ વાણેસરી વાત.

ચોપાઈ—સારાં સારાં સુંદરીરે, આપ્યાં બેસવા બીછાવણાં,
જાજમને ગાલેય પાથરણાં પાથર્યાં.
અલબેલા રાગ, અળવું મારી જાણીએ.
છેલ છબીલા શ્યામ, અવોને મોજે માણીએ.

હે રાજ હું તો આ જીભથી જાઓ નહીં કહું ને આતી તમને
એકાંત નહીં મળે માટે બેસો પછી બંને પતંગ પર બેઠાં હવે
સદેવંત કહે છે.

દોય કર જોડી કાંચ કામની તને કરગર,
આપ્ર માલ અપાર સાસરવાસો હું કરે.
સમજી ચાલે નાર, પુગી તમારી પ્રીતડા,
હેતને પ્રીતે આલ, મુને રાણીજની રીતડી.

હે સ્ત્રી હજી સુધી તારેને મારે કંઈ છે નહીં માટે મને મુકી દે
તે સાંભળી સાવળીંગા કહે.

નહીં આલુ રાણીજની રીત, સાંભળો વાતડી,
નથી ગમતી જરાય, માજમીઆતી નાતડી.
કડવા લાગે છે કાંઈ, વેપારી મને વાણીયા,
પહેરાવો પાટમદેના શણગાર કરી લેજો રાણીયાં.

હે મહારાજ હું તે તમારી રાણી થઈ ચુકી છું.
નાના કહેતાં નાર પરાણે ના હોય પ્રીતડી,
મહાજનને ઘેર, ના આલુ મારા રાજવળાની રીતડી,
રાજવળાની મતલબ, તે જાણે અમારી રાણીયાં,
મોજ ક્યાંયાં માણો, વેપારો તમે વાણીઆ.

હે સ્ત્રી તું પરાણે પ્રીત કરી એમાં શું ? તે સાંભળી સાવળીંગા
ચોતે રૂદન કરે છે ને કહે છે.

છળ કરીને કાચ, રાજ તમે મને છેતરી,
આવા નમેરા નાથ, માથે તમે ઢાઝી કરી,
આત્મા પ્રાણ આધાર, જીવું નહીં તે જાણીએ,
સાચું માનજો શ્યામ, પ્રાણ અમે તો પાડીએ.

હે રાજ તમે જ્યારે એમ કહેશે ત્યારે હું મારા પ્રાણ મુકીશ.
આ સાંભળી સદેવંતે કહ્યું.

સમચરોમાં ચેરો થાય, તે તો અમે જાણીએ,
હડથડતી ચાલનો વર, ગમતો નથી વાણીએ.

રાજ દયા લાવી સાવળીંગાનો આગ્રહ જોઈ મહા કામાતુર થઈ
રહ્યા ને સાવળીંગાની કાટમાં હાથ નાખી પલંગ પર જઈ એક પછી
રાજ થઈ સદેવંતે કહે છે.

મુગીપરના રાજ, પધાર્યા મારે ઢોલીએ;
ધન ધન મારો દહાડો, લાખેણો-લાવો લીજીએ.
હમડા કેરા હેત, બેઢરે બતાવીયાં,
લીલાવતી નણુંદે આવી આવીને પોઠારીયાં.

જ્યાં ધણું પ્રેમમાં એક એકના ગળામાં હાથ નાંખી એકા છે
એટલામાં લીલાવતી નણુંદે તેની બીજી સાહેલીએ અને દેવજી વ્યાસ
આવ્યા તેણે હાંક મારી તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે કે કેમ કરીશું ?
રાજ કહે ભોગ તારા મેંતો તને કહ્યું હવું કે તું મને અહીંથી જવા
દે. પણ તને વાતનો રસ ધણો રહી ગયો હતો હવે તારી નજરમાં
આવે તેમ કર તે સાંભળી કે છે.

કંથા તમે દેવજી જાઓ, ત્યાં અમે આવીશું,
વળી સઘળા બોલ ત્યાં પાળશું.
રમશું સારી રાત, મોજ આપશું માણશું,
અમે બણતાંતો એક નીશાળ એ છે રાજની કુંવરી
આવી હતી મુજ પાસ મળવા હરખે ભરી,

જમતાં એકજ થાળ, સુતા એકજ સેજડી.

નથુંદ સાચુ માન. એ સરખી સાહેલડી.

હે લીલાવતી રાજની કુંવરીને ને મારે આલપણનાં બેનપણા છે તે મલવા આવી હતી એટલામાં ગોર ચુડો લઇને પહેરાવવા આવ્યા સાવળીંગા કે છે હુંતો ચુડો પાનેતર પેરવાની નથી ને એને પરણવાની પણ નથી માટે તમે મને કાંઈ ઉપાય બતાવો વળી તેણે ગોરને રાજ કરવાની લાલચ બતાવી એટલે ગોરે જણ્યું કે આ રાંડે જે ધાર્યું હશે તે અંતે કરશે ને હું મેલીશ એટલું માઈ જશે માટે વર મરો કે કન્યા મરો એમાં મારે શું એવું ધારી ગોર કહે છે.

કાંઈ સરસ ઉપાય શોધો. શું અમારું જાય.

કશેા તે કરશું અમે કારજ તમારું થાય.

આવું સાંભળી સાવળીંગા ખુશી થઈને ગોરને હજાર રૂપીયાની વીંટી પેરાવી દીધી ને ગોરને કહ્યું કે હું મારી લવિંગીયા દાસીને મારો શણગાર પેરાવીને બેસાડું છું તેને પરણાવી લુંધડો તણાવી જનીવાસે લેધ જજો. આવું સાંભળી ગોરે પેલા તો લપકારા લીધા પણ વીટી બણી નજર કરી એટલે હીમત આવી ને બોલ્યો, બેન કશી શીકર નહી હું કાંઈ ઓછો ચતુર નથી એમ તો મારી ખુધી મોલામ જવી છે. આવું સાંભળી સાવળીંગાએ દાસીને બણાવીને પોતાના શણગાર પેરાવી દીધા, ગોરે પણ લાલચને મારે લાકડે માકડુ જડી દીધું ને વીધી પ્રમાણે પરણાવ્યા.

હવે સાવળીંગા દાસીના શણગાર પહેરીને જનીવાસે ગઇ ને પેલાખતું નામ દઇ ઝોરડામાં એકાંત ખુણે દાસીને લઇ ગઇ ત્યાં પોતાના પેલાક અદલ અદલ કરી લીધા ને દાસીને કહાડી મુકીને પોતે શેઠની પાસે ગઇ જતાજ શેઠની આંખો અંજલિ ગઇ ને તેજ સ્તંભ ત્યાંથી પ્રગટ્યો દીવસ વીજલી તો હોયજ નહિ એમ ધારી

બયબીત થયા પછી તો ધીરે ધીરે જોયું તો સાવળીંગા ઝોળખામ
ઝેટલે રાત્રે આશ્ચર્યથી પોતાના પક્ષગર્ભા બેસાડી વાતચીત કરતાં
શેઠતું મન ત્રિવલ્લભ થઇ ગયું તેથી કે છે રે સ્ત્રી હવે આપણે સુધ
જઈએ કારણ રાત ગઈ તે વખતે સાવળિંગા બેલી.

દોહરો—મેં માનીતી માનતા, મને મલશે રૂપાળા કંથ,
પ્રથમ પુણ્ય મહાદેવને, વલી આવી સ્થળ એકાંત.

આવું સાંભળી રૂપાળા શેઠ તો બહુ ખુશ થયા ને બોલ્યો કે તે
બહુ માથાકુટ કરી દેખાય છે પણ બળ્યું આવી તે બાધા રાખતા
હમથું આટલી રાત્રે એકલા કેમ જવાય બીક ન લાગે સાવળિંગા
મહાદેવના મંદીરમાં જઈને ઉભી રાત અંધેરીઘેર છુ નાનાવીધવીધના
પ્રાણીઓથી ચોપાસ ભય ઉત્પન્ન થાય છે જાણે આમથી આવશે કે
આમથી તેમાં વળી દેરાનાં કનાડ વાસેલા છે માટે સાવળિંગા કહે છે
રેને અંધારી હું એકલી. ખાવા ધાય છે પરવત પહાડ.

દાર ઉઘાડો મારા સાહબા, મારાં વેરી થયાં છે ઝાડ.
એ રાજા આ ઝાડનાં પાંદડા ખડખડ થાય છે ને મને બીક લાગે
છે. હમણે મારું કાળજી ફાડી જશે માટે ઝટપટ કનાડ ઉઘાડો તોય
સદેવનત બોલતો નથી તે વખતે ફરી બેલી.

ચાર દીશાએ હું જોઈ વળી, ને થાકી કરી શેર બકાર.
કાંતો સદેવનત સુધ ગયોને, કાંતો મારી ગયા ચોર.

સાવળિંગાએ બળ્યું કે રાજા જો હોય તો મારા સાદ સાંભળી
બોલ્યા વીના રહેજ નહિ તેમ રાજા વચન આપીને આવ્યા સિવાય
પણ રહે નહિ માટે કછોટો વાળી દેરા ઉપર ચઢી શીખર ઉતારી
માંછ પેઠી ને જીવે છે તો દીવા બળે છે રાજા બર ઉંધમાં સુતા
છે ને પોપટ પણ પાંજરામાં છે સાવળિંગાએ ધણી સાદ દીધાં તથા
બાઝી બાઝીને તેને ધણો હલાવ્યો પણ કોઈ બોલતું નથી ત્યારે માથું
કુટીને કંપાંત કરતી હાથ વડે માથાના વાળ ઉખાડે છે ને છેવટે

મરવાનો વિચાર કર્યો આટલું જોયું ત્યારે પોપટની ખાતરી થઈ કે
એનો પ્યાર સંપૂર્ણ છે તે વખતે પોપટ તેને કહેવા લાગ્યા.

મા કુટ મા કુટ કામની, તારે ઘેને ઘેરાયો ભરથાર,
રાગ્ન ઉઠશે પ્રભાતમાં, માને સાચેસાચું સાવળિંગા નાર.

એ સાવળિંગા તું શીદ મરે છે સદેવંતને કેદ ચડી છે તેથી
જોભતો નથી તે સાંભલિ સાવળીંગાએ કહ્યું.

મુણ્ય સુભાગી પોપટા, તું તો પરભવનો મારો વીર.

સુતા સદેવંત જગશે, તે વખતે કહજે સધળું તું ધીર.

હે પોપટ! સદેવંત જગે તો કહેજે કે એ તો આવીને ગઈ ત્યારે
પોપટે કહ્યું કે તું સદેવંતને હાથે ધાવ લખી જ એટલે તેમને પાકી
પ્રતીત થશે પછી સાવળિંગાએ સદેવંતના હાથમાં ધાવ લખવા માંડ્યા.

નાકવેસરની કીધી લેખણી, વલિ શાહી તખોળની સાર,

ધાવ હથેલિમાં લખીવાને વળી શાહી તખોરની સાર.

પુરુષ લટકતી પાંદડી વળિ કેને આણો થાય,

એની સમજણુ દ્યો સદેવંતારે પગ ન ધરશે બહાર
ડોશી મળે દરબારમાંને વળી બેહારા મળશે બજાર.

એવી સમજણુ દ્યો સદેવંતા પગ ન ધરશે બહાર,
આ ટા કુટાને ધી ધડો રાગ્ન છુટે કેશે જોને નાર,

વણુ ટીલે વીંત્ર મળે તો, રાગ્ન પગ ન દેશે બાર.
ધરડો ભરડોને સાંઢીએને વલી ટપઆકુટ કુંભાર

એની સમજણુ દ્યો સદેવંતારે તો પગ ન દેશે બાર.
કુમ્ભ ધડાને કાંચરારે, વળી આશા ગાંધી નાર,

એની સમજણુ દ્યો સદેવંતા નો પગ ભરજો બહાર.

વાંકડી મુછોને માંજરોને, જોને હમડે મહે વાળ,

એવે શુકને રાગ્ન આવશે તો નિશ્ચે ખૂટ કાળ.

ડાખા જમણી તેતર બોલેને વલિ આડી ઉતરે : મંજર.

એવા શુકને શુભ આવજો રાગ્ન પગ ન ધરજો બહાર.

છાણે પાણે ને ટેકરેને વળી સુને રાજ દરબાર.

સુકે લાકડે સરોવરે તમને ધાતક બોહ નીરધાર.

એ રાજ એવા શુકન જોઇને ન આવજો પછી પોપટે કહ્યું એ
કરતાં સારા શુકન લખ કે તે જોઇને આવ પછી સારાં શુકન લખે છે.

કારા ધડે કુંવારકા, જોને ખોળે અખીયાણું જવ જર.

એવા શુકને તમે આવશો તો મલશે સાવલિંગા નાર.

કુંભ કરણાં નીખરાં, ને વલો હનમંતને હરણાં,

જતાં તો જમણાં બલાં ને વળિ વળતાં ડાખી બણી.

છીંક ડાખી ધા જમણાં ને લિ મડુક ફાટુર જય.

એવા શુકને જોને ચાલીએ, નો સેજે મેલાવો જોને માય,

તરવર ઉપર તેતર લળે વળી તરણુ શખ્દ કરે.

રેવંત ઘેડો હાંકજે, તો સમુદ્ર પાર ઉતાર

ચોષાધ—સારા સારાએ શુકન જોઇ, વાલમ રેલા આવજો.

નાના મોટા સંગાથ, બેલા નવ લાવજો.

મહારાજ આવો તો એકલા આવજો પોપટે કહ્યું લખી રહી સાવ-
ળીંગાએ કહયું હળુ લખવું છે, ને હથેરી તો બરાધ ગધ હવે ક્યાં
લખુ પોપટે કહયું આ કમાડે લખ પછી કમાડે લખે છે.

સોહલો—આંખે આંસુડાની ધાર, રામની ધાવ ધખે કમાડ

જોખન માઈં બાળે વેશ ક્યાં મેલી જવો પરદેશ

ચોષાધ—આંખે આંસુડાની ધાર. અલખેલી ઉડીઆં,

સુણો સદેવન્ટરાય, મધવન લુટીયા.

પ્રિયોના પરિયાણુ તેતો અમે જાણીયાં.

આલી છે રાણીજીની રીત કે કેમ વેઢળે વાણિયા.

સુણ સદેવન્ટ રાય, મલ કરીઆ આપર,

હું છું બાળ કુમાર જાઉં છું સાસરે.

હેહે મહારાજ તમે ખોલતા નથી તો હવે હું કુંવારીને કુંવારી
સાસરે જાઉં છું આવી તરહથી સાવળીંગા ખોલી એટલે મંડપની
બત્રીસ પુતળિઓએ તંત કહાડયા ને સાવળીંગાએ પુતળાઓને કહયું.

દોહરો—સુણુ થંભાને સુણુ થાંભલી સુણુ ખત્રીસ પુતલિયાં,

સદેવન્ત જાગે શાખ પુરજે મારી સગી બેનડીયાં.

પુતલિયો કહે તારો બેન થઇને સદેવંતની શાળી થઈ શાખ

કાણુ પુરે તે વખતે સાવળીંગાએ ગરેની માયા કહ્યું.

સુણુ થંભાને સુણુ થાંભલીને સુણુ ખત્રીસ પુતળીયાં.

સદેવન્ત જાગે શાખ પુરજે મારી સગી નણદલીયાં

સાવળીંગા ધાવ લખી રહીને જતી વખત મનને કહ્યું.

સુતો મેલીને અમે ચાલીયાં. મને ધડી ન લાગી વાર.

પીઠ તમને મત કહું તે માનો નીરધાર

એ વાત માનો નીરધાર

સારા શુકન જોઇ આવજો નીકર પગ ન ધરવો બહાર.

એવી રીતના ધાવ લખીને પોતે ઘેર આવીને સુષ રહી સવા-
રમાં જન વિદાય કરવા માંડી તે વખતે સાવળીંગા વીચાર કરે છે હું
મારી સંધ્યરને મળુ તો ખરી એમ કરતાં વાર ચાત તો રાજ આવી
પોએ એમ ધારી સાહેલીઓને મળવા જાય છે એટલે તેની લીલાવતી
નણદ બોલી કે હવે સાહેલિઓની માયા સુકી હોને હવે ઘેર જઇને મારા
બાપ તમારી બધી હોંશ પુરી કરશે. હવે રાજ તો હજુએ આવ્યો
નહિ, માટે સાવળીંગાએ રથમાં બેસતી વખતે પોતાનો મોતીનો હાર
હતો તે તોડી નાંખીને વિણુવા બેઠી તો પણ રાજ આવ્યા નહિ પછી
નીરાશ થઇને પોતે રથમાં બેઠી એટલે ચાલતે ચાલતે પાંચ ગાઉ આવીને
ભાતુ ખાવા બેઠા એટલામાં એક ગોવાલિયો ત્યાં થઇને જતો હતો તેને
સાવળીંગાએ છાનોમાનો એક દાગીનો આપીને કહ્યું કે તું અહિં બેસજો
ને સદેવન્ત રાજ આવે તો કહેજો કે સાવળીંગા તો ગઇ પણ તમને ધડી
વિસારતી નથી માટે તમે એને મળી આવ્યા પછી સરવે ખાઇને ચાલતાં
થયાં ને ધડી દહાડો રહ્યો તે વખતે જન પારાનગરમાં વાજતે
ગાજતે આવી આ વખતે માલણુ સાવળીંગાને કુલ આપવા ગઇ ત્યાં

સાવળીંગાને ઉદાસ જોઇ પુછવા માંડ્યું કે તમે ઉદાસ કેમ થયાં છો
જે વાત બનેલ તે મને કશો હું તમારી વેચાણ છું મારી સાથે
પડદો રાખશે નહિ સાવળીંગાએ કહ્યું મને વચન આપ એટલે હું
તને બધી વાત કહું એવું સાંભળી માળણે સોગન ખાધા
નગરમાંથી જોને આવતાને મેંતો કીધા ઘણાં ચરિત્ર.

તોએ મા આવ્યો મારો સાલ્યો માલણ મારે નથી બીજાનું પ્રીત
એ માલણ સદેવંત રાજને મલવા મેં ઘણી કલા કરી પણ તે તો
મળ્યા નથી તેના વિના આ જગતમાં બીજાનું મારે કામ નથી એવું
સાંભળીને માલણે કહ્યું બાહ તું કાંઈ એ વિશે શીકર રાખીશ નહિ.
હું તને મેલવિ આપીશ એમ કહી ઘેર ગઈ એ સદેવંત મુતો છે
તે ઉઠ્યો ને જુવે તો કાંઈ માલમે પડ્યું નહિ.

કાંતો વણિકે બોળવીને વર કાંતો ગમ્મ તે સોય.
પરનારીયું પ્રીતડી તમે કદીયે ન કરશે કાંય
ચોપાઈ-ભુલ ન કરશે કાંય, પરનારીયું પ્રિતડી
લઈ ગઈ જોને તેલ, રાણીજીવા રીતડી
પ્રિતના પરમાણુ, તે તો મેં જાણીયા.

કડવા કીધા રાજન વહાલા કીધા વાણીયા.
એવી રીતે કરાઈ કરીને બોલ્યો તેવામાં પોપટ કહે છે કે હે
રાજ તમને કાંઈ ખાતર છે કે નહિ ને ખાલી કરાઈ શીદ કરો છો
એ તો તમારી પાસે આવીને તમને જગાડવા માંડ્યા પણ તમે જાગ્યા
નહી તે વખતે ધાવ નાખીને ગઈ ત્યારે રાજ પોપટને કહે જે તે
મને કેમ ન જગાડ્યો ? મારે તને મારી નાખીશ એવું સાંભળી પોપટ
કહે છે હે રાજ નાહક શીદ મારો છો ને મને છુટો મુકો હું મારે
ગમે ત્યાં જમશ એમ કહેવાથી પોપટને રાજએ છુટો મુક્યો તેથી તે
હડીને જતો રહ્યો પછી ઉદાસ થઈને પોતાને ઘેર આવીને એક ઘોડો
લેવા શારૂ ઘોડારમાં ગયા તે વખતે રાણીએ દીઠા એટલે તે કહેવા
લાગી કે હે રાજ સાવળીંગાએ તમને ગાંડાતુર બનાવી દીધા છે તે.

હું જાણું પણ વિચાર તો કરો કે મારા જેવી રાણી હોવા છતાં તમેએ એક વાણીયાની છોકરીમાં શું વધારે હિંદુ ! તે જીત જેવા બની ગયા છે તે વખતે કહે છે.

વાહ નારી કેરા વેણુ, બમર કેરી પાંખડી

સુંદર ચાલ. મજાક, આંજી જેની આંખડી

બોલે ચંગાચંગા વેણુ, લાગે બહુ પ્યારીયા

સાવલીંગા સમરૂપ રસાલ ન આવે બીજી નારીયા

એ સ્ત્રી સાવલીંગા બરાબર બીજી કોઈ દુનીયામાં નથી ને તું તો એક એની દાસી બરાબર છું એવું સાંભળીને રાણીને રીસ ચઢી કહે છે કે સાવલીંગા ઉપર આટલો અધો મોહ છે તો કેમ પેલા વાણીયાને લઈ જવા દીધી.

અવર પુરુષ લઈ જાય, જાતાં તેને અટકાવીએ

મોહાઈ લેખને સામ, ઝપાટો ઠોકીએ.

તમ કહેતા હતું નથી તે તો છે વાણીયા.

હે રાજા ધીકક છે કે તમારી સાવલીંગા ધણી વહાલી હતી તેમ છતાં તેને લઈ જવા દીધી માટે તમને નાનપ છે એવી રીતના રાણીનાં મર્મના બોલ સાંભળીને સદેવનંતને ધણો કોપ ચડ્યો તેથી રાણીને કહ્યું કે તું શું કરવા બંધનકાર કરે છે બે તો ખરી એને લાવીને પટરાણી કરે તો ખરો માર નામ સદેવનંત એટલું જ કહીને પોતે તેજ વખતે એકલો ધોડાપર સ્વાર થઈને ચાલી નીકળ્યો ને દરવાજો આવ્યો એટલે બહાર સાવલીંગાની વલાવી પાછો આવતો હતો તે સામે મળ્યો તેને સદેવનંતે કહ્યું કે સાવલીંગાની થી ખબર છે આરોટ કહે કે એણે તો તમને મલવાની વધુ વાર કરી પણ તમે આવ્યા નહીં ને હવે તો ફક્ત માફ પોતી હતી એવું સાંભળીને તેણે ધોડો તાકીથી ચલાવ્યો અને પાંચ માફ ગયા એટલે ત્યાં જોવાલિઓ રાજાને દેખી કહે છે. દોહરો-સાબ સોનેરી ધોડો જરહથી, છે વળી અલમેબારે અસ્વાર.

ઉભા રહો મારા કાકરા તો કહુ સાવલીંગાના સમાચાર
 એ રાજા ઘોડો ઉભો ગખો હું તમને સાવલીંગાના સમાચાર આપું
 તે અહીં મને ખેસારીને ગમ છે તે કહ્યું છે કે રાજા આવે તો કહે
 કે સાવલીંગા તમારી વાટ જોઈ જોઈ હમણાં ગમ એવું સાંભળીને
 રાજા ચાલતો થયો એવામાં રાત પડી તેથી રાતમાં એક દેવલમ
 જઈને ઘોડો બાંધીને લુખ્યો તરસ્યો સુષ રહ્યો હવે સાવલીંગા પાસેથી
 માલણુ ગમ ને સાવલીંગા એકલી બેઠી છે એવામાં શેઠ દુકાનેથી
 આવ્યા ને કહે છે કે ચાસો રંગમેલમાં સુષ રહીએ સાવલીંગા કહે હાલ
 મારે નીમ છે મેં પીયરથી આવતા માનતા મળી છે કે ખેમકુશલ
 આસરે પહોંચીશ તો સાત દીવસ સુધી એકાંત સુષ રહીશ એવું સાંભ-
 લીને શેઠ તો ખુશી થયા કે મારી બી મહા ચતુર છે એમ વીચારીને
 પોતે તો જોરડાના બહાર છુટા હોલમાં ભોંય સુતી છે એવામાં
 મધરાતે સાવલીંગા ઉદાસ થઈ કહે છે.

ચોપાઈ—ઉચ્ચારે મહેલ આકાશ, તોરણ જેને જળહળે.

વરસે રતુએ મેઘ, નહી જળ જળભળે,

રાત અંધારી ઘોર, નથી કામ જોડીયાં;

મંથ તમારે કાજ તજી છું દોલીઆં.

એવી રીતે સોય પ્રતાં સવાર થયું એટલે સાવલીંગાની દાસી
 અને ગામના રાજાની કુંવરીની દાસી બંનેને દોરતી હતી તેથી તે રોજ
 નદીએ નહાવા જાય છે હવે એક દીવસે નહાવા ગઈ છે. અહીંઆં
 સદેવંત પણ તેજ નદી ઉપર આવી પાણી પીવા બેઠો પણ પોતાની
 પાસે વામણુ નથી અને જોખેથી પીએ તો હથેળીના લખેલા ધાવ
 ધોવાય જાય માટે તેણે જનાવરની પેટે મોઢોડેથી પાણી પીધું તે જોઈને
 સાવલીંગાની દાસી કનકાવંતી કુંવરીની દાસીને કહે કે હે અહેન આ કોક
 મોઢોડેથી પાણી પીએ છે તે ગાંડા જેવો હશે કે નહીં? તે સાંભળીને
 કુંવરીની દાસી હોંશીયાર છે તે કહેકે એ કાકા કામી પુરુષ છે એના
 હાથે ધાવ લખેલો છે અને કાકા મોટા માણસ છે જેવો તેવો નથી

એમ કહીને બંને જણીએ ઘર બાંધી ચાલીને કનકાવતીની દાસી તો
 શેર જમ બાંધને કહ્યું કે તમે ઇચ્છાવર વરવા ધારો છો માટે મનખો
 સફળ કરવો હોય તો તમારા વર નદી કીનારે આવ્યો છે હવે સાવ-
 લીંગાની દાસીએ પણ નવી વાત સાવલીંગાને કહી તે સાંભલીને
 સાવલીંગા વીચાર કરવા લાગી કે નકી સદેવંત કુંવરે આવ્યા હશે માટે
 માલણ આવે તો ખચર કઢાવું એવો વીચાર કરે છે અને કનકાવતીજ
 પોતાની દાસીને તથા કેટલીક સખીઓને બેઠાને તે નદી ઉપર ગઈ ત્યાં
 સદેવંતને બોલાવીને ખુબચાળા કરે પણ સદેવંત તેના ઉપર કાંઈ
 ધ્યાન રાખતો નથી તો પણ કનકાવતીએ બોલાવવા સાર પોતાનો
 મોતીની હાર તોડીને મોતી લઈને કાગડા ઉડાવવા લાગી ને ચીરખા
 કાંકરાં ભરીને પછાડે છે વધી નખવતે ટીપે ટીપે ધડો ભરવા લાગી
 ૮. પણ સદેવંત તેના સામું જોતો નથી ત્યારે કનકાવતી બોલી.

દોહરો:—નખવતે ધડો મેં બર્યો, ને મોતીએ ઉડાડ્યા જોને કાગ,
 કાંકરે ચીર કુટી પટકયું, ને વળી તોય ન જોસે કાગ.

એ રીતનું તેનું બોલવું સાંભળીને કુંવરે વિચાર્યું કે મને કાગ
 કહ્યા માટે હું ઉત્તર આપું.

નથીરે શેર ગોરી માહરું ને કાંઈ નથીરે બોલયાનો લાગ;

એવી વીમાસથ ના કરે તો, કદી નાવે વિજેગનો ત્યાગ.

હે સ્ત્રી હમણાં મારે બોલવાનો લાગ નથી ને અહીં મારું શહેર
 નથી ને વધી ઝાલવા જાઉ તો મારા વિજેગનો ત્યાગ કદી ના
 આવે એ રીતનું સદેવંતનું બોલવું સાંભળીને કનકાવતી મોહીન થઈને
 ખુબ કામાતુર થઈ તે વખતે નામ લીધેશો કે વરે તો આને ખીજ
 લાઈ આપ સદેવંત કહે કે હે સ્ત્રી એ વાત કરીશ નહીં કેમકે તું
 રાખતી કુંવરી છે તે તને કાંઈ નહીં કંઈ પણ મારું તો માયું જાય,
 એવું સદેવંતનું વચન સાંભળી કનકાવતી કંઈ તમારા સામી કાંઈ
 આંખ ઉઘી કરે તો તેની આંખ દોડવું ને તમને મારે તો હું પણ

જોડે મરું તેવારે કુંવર કહે છે કે તુ કાણુ ને હું કાણુ ને તારી સાથે મારે કાંઈ કામ નથી ત્યારે કનકાવતી કહે રાજા મારા જોડી નહીં મળે માટે હાથમાં આવેલો હીરા ખોશો નહીં એવું સાંભળી સદેવ ત કહે છે તારા જેવી તો મારે ઘેર લુંડીઓ છે એવી રીતે રાજા પણ કહે છે પણ કનકાવતી વારે છે કે એનો ગમે તેમ જોલે પણ મારે તો સારૂ લગાડવું જોઈએ એમ ધારીને કહે છે.

હું છું તમારી નારીયાને, તમે પ્રીતમ મારા સુખજી;
વરવું તો તમને વરવું, નીકર મુકીશ મારા પ્રાણ.

રાજા તમારી સ્ત્રી થઈ ચુકી તે માટે તમે વરશો તો ઠીક છે નીકર હું મરીશ એ રીતે કહીને કનકાવતી પોને પોતાના મહેલમાં ગઈ હવે સાવળીંગા માલજીની વાટ જુએ છે એવામાં માલજી આવી તેને સાવળીંગા કહે કે મારા પ્રાણપ્રીય સદેવ ત રાજા નદી ઉપર આવ્યા છે માટે તેમની પાસે ધોડા છે તે તારે ઘેર ઉતારજો પછી આવનાં વેશ લેવરાવી મારા મહેલે મોકલજો જ્યારે હું તેમને જોઈશ ત્યારે અન્ન પાણી લેઈશ તે વારે માલજી પણ વખત જોઈને જોલી વાત તો ખરી પણ મને ખરમી પાણી તે સાંભળી સાવળીંગાએ શેઠની પેટીમાંથી પચાસ મોહોરો કઢાડીને આપી તે લઈ ખુશ થઈને માલજી કનકાવતીને મહેલે ફૂલ આપવા ગઈ તેને કનકાવતી કહે છે મારા લાંચક જેવો જોઈએ તેવો વર નહીને કિનારે આવ્યો છે તેને તેડી લાવીને મારી સાથે પરણાવીશ તો ગુણુ નાહ લુલુ એમ કહીને એક હજાર રૂપિયાનો દાગીરો માલજીને આપ્યો તે લેઈ કહે કે આજ કાંઈ શીકર રાખશો નહીં આજ હું તેજ કામ કરવાની છું એમ કહી માલજી ઘેર આવી તેનો ધણી કહે રાંડ આટલી બધી વાર કેમ થઈ તે વારે માલજી પેલો આવેજ દુખાડ્યો એટલે માળી બાહ તો રાજા થઈ કહે છે કે હવે હું કદી કાંઈ નહીં કહું ને હવે તારી નજરમાં આવે તો કાંઈ હૈયાનો પુટયો અને ખીરસાનો તર હોય તેના દોરતી કરીને આપજી ઘેર તેડી લાવજો પછી તેને ખાઈને જોખું કરીશું માળીની એવી રજા મળી તેથી માલજી તો

તેજ વખત બેડુ લેઇને નદી ઉપર આવીને સદેવંતને જોઇ ચાળા કરવા લાગી સદેવંત વીચારે છે આ બધું ગામ આવું છે કે શું પણ જેના સારું આપણે અહીંયાં આવ્યા છીએ તેના મેળાપ કેમ થાય જે ઘોડા ના હોતો હું એકત્રે ગામમાં ગમે ત્યાં ફરીને ખચર કહડત અંધી રીતનો વીચાર કરે છે એટલામાં માલણ પાસે આવીને પુછે છે.

કીયારે દેશના તમે રાજવીને, વલી કીયારે તમારા ગામ;

શા કારણ તમે આવીયારે, વલી શું છે તમારે કામ;

હે મહારાજ તમે કયા દેશના રાજ છો ને અહીંયાં શા કામે આવવું પડ્યું છે ? માલણના વચન સાંભળી સદેવંત કહે છે.

નથીરે અમે રાજવીને વળી છેટે અમારાંરે ગામ.

આવ્યા છીએ પરદેશમાં ને, ભુંડી ચાકર રહ્યાતુરે કામ.

એ સ્ત્રી અમે રાજ નથી પણ પરદેશમાં ચાકરી કરવા આવ્યા છીએ તે સાંભળી માલણ કહે છે.

ચાકર જોગ નથી સાહીબાને, વળી સો સો નોખર તમ ઘર હો;

આવ્યા છો કુળવંતીને કારણે વળી અસત્ય વચન શું કહો.

હે મહારાજ તમે ચાકર જોગ નથી ને તમે જે કારણ આવ્યા છો તે હું જાણું છું. આવા માલણના વચન સાંભળી સદેવંતને ખાત્રી થઇ કે નક્કી એણે મોકલેલી પણ એનું નામ એની પાસે કેવરાવું પહેલાં કહીશ તો પછી જો નહી હોય ત્યારે ફજેતિ થશે માટે તેનેજ યુધ્ધ એમ કહી કહે છે.

શાહસો—કોણ નગરમાં રાજ કરે, અને કોની કોની દવાઇ ફરે;

તારા શહેરમાં સુખીયાં કોણ કોણ છે, તે વાત મુજ આગળ કહે.

હે સ્ત્રી આ નગરમાં કોણ રાજ રાજ્ય કરે છે. ને કોની દવાઇ-

ઓ ફરે છે તારા શહેરમાં સુખીયાં દુખીયાં કોણ છે તે મને કહે માલણ સદેવંતનું કહેવું સાંભળીને કહે છે.

રાજ વીરમદે રાજ કરે, પૃથુરાજની દવાઇ ફરે;

એક દુખીયારી રૂપાશાની નાર, તેના તમો લાગો સજ્જમાર.

હે મહારાજ ગામમાં વિરમદે રાજ્ય રાજ્ય કરે છે ને પૃથુરાજની દુવાઇ કરે છે દુખીઆરોમાં એક રૂપાશા શેઠની સ્ત્રી સાવળીંગા છે તેના તમે પરમપ્રિય છો આવાં માલણના વચન સાંભળી સદેવંત હસી પડ્યો ને કહે છે હવે તું મને તારે ઘેર લઇ જા પ્રથમ તો મારા મનમાં એવું આવ્યું હતું કે હમણાં એક આવીતી તેવીજ તું હમણે પણ હવેથી તને મારી બેન ગણીશ.

તુને આજથી મારી બેન ગણું ને તારા સાસરિયામાં વડાપ્રજા કરું, નવું પઝોરાવું દક્ષણનું ચીર કરી લે અને વાલેસરી વીર.

માલણ સદેવંત કહે છે મારે તો ચીર જોઇતું નથી પણ એક વચન આપો ત્યારે સદેવંતે વચન આપ્યું માલણ કહે કે હમણાં સ્ત્રી આવી હતી તેને તમારે પરણવી પડશે સદેવંત કહે એ વાત કરવી નહીં માલણ કહે ત્યારે તમે સાચા બોલા નથી સદેવંત કહે એક વખત મને સાવળીંગા મળે તે પછી એને પરણીશ માલણ કહે તમે ગમે ત્યારે પરણજો પણ એને પરણશો તો તમારું કામ થશે કેમ કે રાજની કુંવરી છે ને તમે તેની એથેજશો તોજ સાવળીંગાની વલે કરશો પછી માલણ સદેવંતને લેઈ પોતે અગાડીને રાજ પછાડી એકા રીતે ઘેર આવે છે ત્યારે પોળના લોકો સદેવંતને પુછે છે બાપ તમે કાણ છો ત્યારે સદેવંત તેમને જવાબ દે છે.

અમે જાતના સોદાગર છીએ, આ બાપના પિયરમાં રહીએ છીએ; મારે એને ફળિયા લગાજ છે, ને તે માટે મને બાપ બાપ કહે.

સદેવંત આવી રીતે તે લોકોને જવાબ આપતો માલણની પાછળ પાછળ તેને ઘેર ગયો માલણે નાહવા સાફ ઉતું પાણી કરી નવરાવ્યો ને રસોઇ તપ્પાર કરાવી કહ્યું કે મહારાજ જમવા આશો ત્યારે સદેવંત કહે કે હું તો તેને નજરે જોઇશ ત્યારે અન્ન પાણી લેઇશ નહીં તો લેનાર નથી માલણ કહે કે મહારાજ તમે જમો તો ખરી એને તો જોગી થશો ત્યારે દેખશો પછી સદેવંત કહે જોગી થઇ એ

જોઈ એવું પછી જગીશ માલશ્ય કહે એમ કરે પછી સદેવંત પોતાના શરીર ઉપર બસુત ચડાવી દીધીને માયાના વાળ છુટા મુકી હાથમાં ઝોળી ઝંડો લેખ અબધુત બની તપયાર થયા પછી માલશ્ય કહે છે કે તમે તેના મહેલ આગળ બે ફીકરથી જાને કોઈ તમને રોકશે નહીં કેમકે તમારે સાશ તો સદાવૃત આપવાનું માંડી બેઠી છે માલશ્યનું વચન સાંભળી પોતે શહેર બહી ચાલ્યા.

ચોપાદ—છુટે કશે કોષ, નગરમાં ચાલીયા;

બસુત ગોળા હાથ, બાળે નાથે જાલીયા.

અછત વાળા અતિત, નગરમાં ચાલીયા.

સારા શહેરના લોક, ચાકરે ચડાવીઆ,

જ્યારે સદેવંત આવા ડોળથી સાવર્ણીગાના મહેલ આગળ સેતેરીયા ચોક્કમાં જપ અલેખ જગાવ્યો ત્યારે સદેવંતનો અવાજ સાંભળી સાવર્ણીગા વિચાર કરે છે.

જોતો મારો શ્યામ તે તો નિશ્ચે કદી જાણીએ

આવો હેતે કરીએ એકાંત, સાડરો વેચીએ.

જ્યાં સાવર્ણીગા ઝરખે આવી જીએ છે તો સદેવંત દીઠા પછી ખુશી થઇ રાજને કહે છે.

પગરે પ્રમાણે પહેરી ચાખડીને, રાજ છુટયારે મેલ્યા જોને કેશ,
સુણ રાય સદેવંતરે, તેં તો ભલો બજાવ્યો વશ.

હે મહારાજ મારા કલા પ્રમણે બરોબર જોગીનો વેશ બજાવ્યો છે પછી સદેવંત સાવર્ણીગાને શણગાર સજેલા જોઇ કહે છે.

મારે રૂપ જોને આંગથીરે, તારા મનમાં નથી જોને ટેક,

સુણ રાણી સાવર્ણીગારે તેં તો ભલો બજાડ્યો મારો ભેખ

ચોપાદ—સચ્ચા છે સેજા શણગાર, વળી પાડ્યાં છે પટીયાં,

જોયાં પ્રિતોનાં પરિવાણ છૂટી હોય લટીયાં.

હે સ્ત્રી તેં તો મારો ભેખને એજ બગાડી કેમકે જો જો મેં જોગીનો વેશ લીધો તો તારે મારી માફક દીક્ષીરીમાં રહેવું નિષ્ઠવું હતું પણ

તેં તો શશુગાર સજીને વળી પટીયાં પાડ્યાં છે માટે જો સાચી પ્રિત હોય તો છુટાં રાખવાં જોઈએ આવા સદેવંતનાં વચન સાંભળીને સાવળીંગા કહે છે.

સમર્યા છે મે લોક બાળને કાળ પાડ્યાં છે પટીયા,
હમયામાં ઝાઝી છે હામ છુટાં છે લટીયાં.

ઓ મહારાજ મેં તો ઉપરથી લોકોને દેખાડવા સાર શશુગાર સરજ્યો છે ને પટીયાં પાડ્યાં છે પણ મારા હમયામાં તો છુટેલાંજ છે એવી વાત કરે છે એટલામાં એનાં નણુંદ લીલાવતી આવીને કહે છે કે જમવાની વખત થઇ છે ને તમે કેમ બેસી રહ્યાં છો સાવળીંગા લીલાવતીને જોઇ મનનાં (વળી આ પાપ ક્યાંથી અવ્યું) હવે રાજ સાથે વાત થશે નહીં ને વરસાદ આવવા માંડ્યો માટે તેને લોટ આપવાનું કહી નીચે જઇ વાત કરી આવું એવું ધારી નણુંદને કહે છે.

મેહુસો વરશે ધાળાધાર બાળો જોગી ઉભો છે દાર,

બાળો જોગી બહારથી બીજે, ને કહો તો બા અમે બીક્ષા દીજે

એ બાઇ આ જોગી બહાર પલળે છે તેને કહો તો બીક્ષા આપી આવું લીલાવતી જોગીનું નામ સાંભળી ઝડપે જીવે છે, તો કોઈ મહા તેજસ્વી રાજ્યહંસ જેવો દીઠો.

કવીત—તારેકી જાતમાં ચંદ્રમાં છુપે નહીં રવી છુપે નહીં બાદલ છાયા

રાડ પડે રજપુત છુપે નહીં દાતા છુપે ન ધર મંગન આયા

ચચલ નારીકો નેન છુપે નહિ પ્રિત છુપે નહીં પીઠ દખાયા;

કવિ ગંગ કહે સુણ શાહ અઝગર કર્મ છુપે નહીં મજુત લગાયા.

પછી લીલાવતીએ મનમાં જાળખ્યો કે મને એના પીયરમાં ધકો

માર્યો હતો એવો છે એવું ધારિ રોજ કરી સાવળીંગા કહે છે.

સોહસો—બાળો નથી એ છે બાવનવીર. ને ઉતારો વહુએ તમારા ચીર

જોને અન્યો છે દીલે લાઠ, ને એવા લગોટા ફરે શૈત સાઠ.

એ બાબી તમે તો જાણતા હશે કે કોક જોગી છે પણ એ તો

કોક ઠગ છે સાવળીંગા કહે આપણે થું ગમે તે હોમ આપણે તો તેને

અચાગત જાણીને આપવું છે આવું સાંભલી લીલાવતીને રીસ ચઢીને
 શીપાઇને બોલાવીને કહ્યું કે આ જોગીને મારી કહાડોને હવેથી કાઠ
 પથ્થુ બીખારીને અંદર આવવા દેશો નહીં પછી શિપાઇએ સદેવંતને
 ધક્કા મારીને કહાડયો હવે સદેવંત સાવલીંગા ઉપર ક્રોધ કરીને કહે છે
 કે રાડ મને ધક્કા મરાવ્યા પછી માલજીની પાસે જઇ બધી હકીકત
 કહી માલજી કહે ભાઇ તું જમી લે ને હું એની પાસે જઇ તને મલે
 એવા બંદોબસ્ત કરી આપીશ પછી સદેવંતે ખાધુ હવે માલજી કુલ
 લેખ સાવલીંગાના મહેલે ગઇ સાવલીંગાએ માલજીને જોઇ એટલે તેનાં
 જોળામાં માથું મુકી ધ્રુસકે રોવા બેઠી અને કહ્યું કે મારી નજીકે
 એમને કાઢી મુકાવ્યા અને સીપાઇને હુકમ કર્યા કે હવેથી કાઠ
 બીખારીને પેસવા દેશો નહીં માલજી કહે તું સીદ ચીંતા કરે છે એવા
 તો સો ઉપાય કરી તારા મોહેલે મોકલશું સાવલીંગા કહે સ્ત્રી વાત
 ખરી પણ મેં મેઠને સાત દીવસનો વાયદો કર્યો હતો તે સાત
 દીવસ આજ પુરા થશે માટે કેમ કરવું હવે તો કાંઈ ઉપાય જોળ
 નહીં તો મરવું પડશે તે સાંભળી માલજી કહે તું એમ કરજે કે શેઠ
 તારી પાસે આવે તે વારે કહેજે કે મેં માત દીવસનો નીયમ લીધો
 હતો પણ હવે મારી આટલી હુશ પુરિ કરો કે આપણે બાગમાં
 ઉજળી જઇએ; ત્યાં સોગટા બાજુ રમી જમીને ઘેર આવ્યા પછી
 તમે કહેશો તેમ કરીશું પછી શેઠને કંઈ ખવરાવીને બાગમાં સુતો
 મુકીને હું અને સદેવંત બાગની પાછળ ખેસીશું તે પછી તું મારી
 પાસે આવજે એટલે સરવે ઉપાય કરીશ હવે માલજીના કલા પ્રમાણે
 સાવલીંગાએ શેઠને કહ્યું પછી શેઠે પણ મોહને લીધે હા કાઢી
 ખીજે દીવસે એક બે ચાકર અને સાવલીંગાને સાથે લેખને
 બાગમાં ગયા છે હવે રસોઇઓ રસોઇ કરે છે ને શેઠ તથા
 સાવલીંગા બાજુ ખેલે છે. તેમાં સાવલીંગા દોહરા બોલતી જ્ય ને
 સદેવંત બાગની પાછળ બેઠો છે તે સાંભળે છે.

દોહરો—સાવધાન થઇને વળી બેઠા બેઠા જોને બહાર,

તમ કારણ અમે આહ્યું ને વળી પડ પાસા પોઆર.
ચોપામ—સાંભળ માફ વેણુ તું મનમાં સાચુ ધાર,

જેમ બને તેમ જલદી કરો પડ પાસા પોઆર.
તે સાંભળી સાંવલીંગા કહે છે.

દોહરો—હવે ઉતાવર મત કરોને વળી જાઝી નથી કાંઈ વાર;
દેવ જોગે મેળો થશે ને વળી પડ પાસા પોઆર.

તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દેહરૂં દીઠું જોને દેવનું ને વળી દરશન કરવાને જાય;
દરશન તો પરશન નહીં ને વળી પડ પાસા પોઆર.

હંસ ગયો સરોવર તીરે ને વરી અમરિત દીઠું સાર;
દીઠું આપ્યું નહીં, ને વરી પડ પાસા પોઆર.

એવી રીતનું બંનેનું સામસામું બોલવું સાંભળીને શેઠ કહે છે.

એ કાણુ જોલે છે? એટલે સાવલીંગા કહે તે ક આ બાગનો દેવ
છે તે અદ્રષ્ટ થઇને જોલે છે પણ આપણને વિધન કરશે પણ તમે
કાંઈ ડરશો નહીં હોયો આ ગોળી મારી પાશે છે તે ખાઓ એટલે
કાંઈ બીક લાગશે નહીં આ ગોળી મારા બાપને ઘેર એક વિધાના
બળવાન પાસેથી મંગાવીને બાવી છું તે ખાય તો કાંઈ ભુત પક્ષીનથી
બીએ નહીં એમ કહીને માલણની આપેલી કેફની ગોળી આપી તે
શેઠ ખાધી એટલે થોડી વારમાં બેભાન થઇ ઉઠવા લાગ્યો પછી
સાવલીંગા દીશાએ જવાનું બાનું કરી સદેવંત પાસે ગઇ ને શેઠ તો
પડી રહ્યો પછી સદેવંત ને સાવલીંગા બંને માલણુ તે રાજની કુવરી
કનકાવતી પાશે તેડી ગઇ રાજને આવતો જેઈ સાવલીંગા અને
રાજને પલગ ઉપર બેસાડ્યા પછી ત્રણે જણે વાતો કરવા લાગ્યા હવે
સદેવંતની હુશીયારી જોવાને કનકાવતી શમશાઓ પુછે છે.

શાધામાં સોંધુ કયું ને રાજ વહાલામાં વાલું શું હોય
દેખતામાં દેખતો કોણે ને રાજ કોયા ગોંધના શુધુ

વૃદ્ધ સુખ શેખા રહ્યું ને વળી સુખે સુવે નહી કુશ્ય
તે સાંભળી સદેવંત કનકાવતીને ઉત્તર આપે છે.
રાજા કહે રાણી સાંભળો વળી પુછ્યો તમેારે પાર
અંકકત નથીરે કાષ્ઠજેવડીરે રાણી રાખજો તમે મારો ભાર
શીધુ જે મફત મળેને વળી જીવથી વહાલુ નહી કાષ્ઠ
જ્ઞાની આખે દેખતો ને વળી અજ્ઞાની અંધજ હોય
હસરી વૃદ્ધની વરણાગી ને વળી ગુણ હરિ ગાયન માંહ
સુખ અતિ સંતોષમાં ને વરિ કંજુસથી સુખે કેમ સુવાય.

હે રાણી તમે પુછ્યું તેનો આ જવાબ તે સાંભળી કનકાવતી
ફરી પુછે છે ને સદેવંત ઉત્તર આપે છે-

ગાય વિયાણી ગાંદરે રાજા વાછરડું વાડારે માંય
દોનારિ જુએ પારણે તેનાં છોડ્યાં લજ્જર માંય
શુરો રણ રણસંભામ ને વરી શસ્ત્ર ને આધિ સાર
અંધુક ગોરી જામગીરીરે રાણી પુછ્યાને તેનો પાર
પડી પડી પણ ભાગી નહી ને કકડા થયા જે ચાર
ભોગી પુરુષને ભાગવતી ને ભુંડી જગત રાત કહી તમ તેહ.
સુખ પછી અંદ્ર ભોગવેરે રાણી રાત કહી તમે તેહ
લંકાલટ્ટણ્ય સીતારણ્ય રાજા નહીરે લંકાપાત રાય
જીમ કારણ્ય કડરવ હણ્યાને તમે સુત્રવી મંગાવો મારા નાવ
સઉથી સરવ વંખણાય છે, રાણી મલકાપર આવ હીર;
રાણી પુછો પ્રેમથીરે, એતો કામની આઠણ્ય ચીર.
અંગ કાળું ને દાંત હિજળા, ને વળી ચાલે ધીમીરે ચાલ,
સાંસ વહુને દાઢરી એમાં ત્રણનો એક ભરથાર.
સોળ સજ્જ કામનીને, તેમાં રૂડીરે એ શણગાર
ગજદંત સુડો દીપતોરે, કામની કર શોભે સાર.
સોપારી જીવકું સારંગડું વળી તણને ત્રીજો ભાગ;

એ સાદંગડે એ રત્ન જડ્યાં; એક ધરતી ને શ્રીજીં આમ,
આંખની કીકી

નગરમાં જોને નાગી ફરે, વળીવનમાં પહેરે જોને ચીર;

તે માંહેનાં ફળ વાવળે, મારી સગીરે નણ્ણલના વીર-સોપારી.

હે રાણી પુછવાની ઇચ્છા હોય તો પુછો કનકાવતી રાજાનું વચન સાંભળી ખુશી થઈ અને વહાણાનું પહોર થયું એટલે પોતાના પીતાની પાસે જઈ કહે છે કે હવે પીતા જે હું જળદેવતાની ઇચ્છાવર વરવાને રાજ ગાગર ખેડીયાં પુજતી હતી તેથી મને મારી મરણ પ્રમાણે વર મળ્યો છે. વીરમદે રાજા કહે છે કે કોણ છે? કનકાવતી કહે રાજા શાશીવાહનનો કુંવર સદેવંત આપણા નગરમાં આવ્યો છે. રાજા કહે અહીંયાં તેને એકલો આવવાનું શું કામ છે? તેના શહેરના નગર શેઠની કુંવરી સાવળીંગા કરીને આપણા ગામમાં રૂપાશા શેઠ પરણીને લાવ્યા કહે છે પણ તે પરણી નથી કેમકે તે કુંવારી હતી તે વખતથી સદેવંતને વરી ચુકી હતી તેથી કપટથી એક દાસી સાથે પરણ્યો હતો તો પણ ત્યાર પછી સદેવંતને તેને મેળાપ થયો નહી તેથી તેને રૂપાશા અહીં લાવ્યા હતા પણ દાસમાં તે સદેવંત પાસે આવી છે ને આપણા મહેલમાં તેમને બેસાર્યા છે માટે મને તેમની સાથે પરણાવો છું પણ તેમની સાથે સદેવંતને વરી ચુકી છું પછી રાજાએ તે વાત કબુલ કરી પણ સાવળીંગા પરણી નથી તે વાતની ખાતરી કરવાને રૂપાશા શેઠને બોલાવી પુછ્યું ત્યારે તો કહે કે હું પરણ્યો છું સાવળીંગા કહે દાસીને ના પરણ્યો હોય તો દેવજી ગોરને બોલાવો ને પ્રજો તે બધું કેશી પછી રાજાએ શેઠને કહ્યું કે કેમ કરવું કે શેઠે વિચાર્યું કે જેનું દીક્રા મારા ઉપર બીલકુલ નથી તેમ છતાં ઘેર આવવાની નથી ને જમરજસ્તીથી તેડી જમજ તો આખર મોતની નીશાની છે જોને એક વાર તો કેફ ખવરાવીને ગઈ તે બીજે દહાડે માલુમ પડી માટે જવાદે વળી બીજી પરણાવીશું એમ

ધારી શેઠ કહે એની પુશીમાં આવ તેમ કરે તેમાં મારી કાઠ
અડચણ નથી એમ કહેવાથી રાજાએ જાણ્યું કે આ કુંવારીજ છે પછી
રાજાએ પોતાની કનકાવતી કુંવરીને તથા સાવળીંગા અનેને મોટા
ઓછવ કરીને પરણાવી પછી રાજાએ એક મહેલ તેમને રહેવા સારું
જીદો આપ્યો તેમાં એ બંને જાઓની સાથે સદેવંત ખુબ રંગભોગ
કરતાં કેટલાએક દીવસ થયા પછી સાવળીંગા કહે હે સ્વામી હવે
આપણે આપણા શહેરમાં જઈએ તો ઠીક એવું સાંભરી સદેવંતે
રાજા વીરમદેવી પાસે રાજા માગી કે હવે અમને અમારે દેશ વીઠાય
કરે પછી રાજાએ તેમને ઘોડા હાથી ગાડીઓ વગેરે આપવાને લોકો
દાન લેવાને સદેવંતની પાસે આજ્ઞા છે તે તરફ તરેહના સવધયા તથા
છપા અને નકતા બોલીને સદેવંતને પુશી કરે છે તે નીચે મુજબ
કુંડળીઆ—કહે દીન દરવેશ હુકમ ખીન પાંદ ન અલંદ,

કરચકાર કીરતાર, તુમ કાયા કરેલી બંદ.

બંદ બાજુ જીઠ છે, મત સમ્મી કર માન,

કહ અકબરખાંન જીલકી રહે બલાઇ

જે ગંગત કે, કદી ઉઠ ચલના ભાઇ;

બંદ બહોત યે પુલીએ ખુદા ખમેગા નહી,

જોર જીલમ ન કીજયે, મરત લોકકે માંહી,

મરત લોકકે માંહી. તુરનબા તુરત બતાવે;

જે નર કરે શુમાન. તેહી નર ખતા ખાવે;

કહે અન દરવેશ. સમજ લે ગાફલ ગંદ;

ખુદા ખમેગા નહી બહોત મત પુલીએ બંદા.

કલજીગ અધે રાજ્યમાં, આયો અંધારા ધોર

ચોર કરે કાટવાલકુ, ઉલટા દડે ચોર.

કાટો દડે ચોર, જોર કાટવાલ ન આસે

આખા જીવ જીવ, લાંચ લઈ અન્યા બોલે,
 કહે દીન દરવેશ, ધૂરમઠા રહે ન પડ્યો,
 ગરીબ ચાર્યો જાય, રાજ્ય કલજીગઠા આયો.
 પવનએકે શહેરમે, પાતરે કરી દુકાન
 તેલ જલાયા ગાંઠકા, કપ્પુ ન પામી માન,
 કપ્પુ ન પામી માન, પાતર દીલમે ખુબ રોધ.
 એ ગાંડુકે શહેરમાં, નીરત અપની ખોધ.
 કહે દીન દરવેશ, ભેખ બવાઈયાકા,

તું ના સમજી નાર, શહેર છે પવનયાકા.

દોહરો—પુરુષ સુખ કારણ સાયર નજો અગર ખમકે એત.

લટકત પશુ પહોંચત નહી, પલક પલક જીવ એત.

સ્ત્રી—રહો રહો રહો માતી થીપકે તું કયું ડરતા હીર;

જીસકે દરપત જો રખે જીસકે સાતસો મનકા તીર હાથીને કહે છે.

દધીશ્વર તેરે ગીર બશે, ત્રણ કહાવત શુર;

તીન લોક થાન કરે, તું કયમ ડરત ધુર.

જવાબ—દધીશ્વર તો સરપણ બાયા, દંત બાજ કીચો મુંડ,

ગજ ચાલ લે ગધ પદમણી શીરપર ડારત ધુર.

દુર પટકું મેરી આંખકું, કરમ કયે ઝો જાય;

ક્યા કરે વેરી નેણકું, મન પહેલા મીલ જાય.

નેણ તું દીશે પાપીઆ, થાય રૂદનકો વાસ;

જયી દેખત સગીશા, તે થું બોધત આજ.

નેણ પદારથ નેણ રસ, નેણે મીલત

અજાણ્યાકી પ્રીતડી, પહેલાં નેણ કરત.

નેણ મારે તો નેણ કરો, નીતો તારાં નેણ નીવાર,

મેં બરખ તું પારધી, મત ભોલ બાણ મત માર.

કવીત—રાજકી કાઢી રેખ, ઠાંતુએ બીરાળે મેખ;

કરમકા એસા લેખ દેવરકુ ધાધએ.

ચલતી ગજકી ચાલ મૃગાનેની ઝાલ માલ.

કેશર ગુલાલ ફુલ, પુજનકુ આધ હે.

ચંદ્રજળ પહેરે ચીર, નીલખતો દીશે નીર,

એસી તો રવરૂપ રૂપ રંભા એસી આધ હે.

કેતહે કનકશેન કોકીલાશે બોલે બોલ,

હમશે નહી બાલે તોબી રામકી દુવાધ હે.

કુપાત્રકી પ્રિત કસી, ખાત બીન ખેત જોસી

મહોખત માન કેશી વાંકુ ચીન્હ જળણી હે.

ભૂજ બીન મરદ કેશે શુદ્ધ બીન નાર જોશે

ફાજ બીન તોપ કેશે શુદ્ધ બીન દુસન જોશે

દોલત બીન દાન દહિ, વાલેકુ દત્ત કરી માનીએ

કેત હે ફકીરદીન મનુષકા તોલ એક બોલમાં પીછાણીએ,

ઈંદ્રવિજય-સવહયા-કેશ દીયે શીર શોખકે કારણ નેણ દીયે જુગ
દમખનકું.

દાન દીયે કુછ ખાત સુનાવત, લાક દીયા કુછ ખાસનકું,

હાથ દીયે કુછ દાન કે કારણ, પાઉ દીયે પંચ ચાલનકું.

કવી ગંગ કહે સુણ શાહ અકબર પેટ દીયા પત ખોવનકુ. ૧

ભુખ હુલીન કરે અકુલી નર ભુખ ધરો ધર બીખ મંગાવે,

નીચકી આકરી ભુખ કરાવે નીરમલ વંશકુ મેલ લગાવે.

ભુખ બમાવે વિદેશ વિપદમાં દીન દુખ સમ તુલ્ય કહાવે,

કવીગંગ કહે ભુખસમ નહી દુખ પાપણી ભુખ અમલ કરાવે. ૨

જોગીયા સીધી કલંદર તાપસ એહી ડાંગ રેખ મારે કછોટી

પિર મુદર મુસાફર જાંનમ શોખવુકિ મગ માટતી ગાટી.

જોગી જાપ જપે નિરંતર થાકી કિરત હે જગમે મોટી.

શોકો હે ઉસ દાસ નિરંતર રોટી બીના સખ આત હે ખોટી

હવે જે જગત તથા બાટ વગેરે જે લોકો દાન લેવા આવ્યા હતા તે લોકોએ ઉપર લખેલા દોહરાને છપ્પા વગેરે ગાઇ સાંભળાવી સદેવંતને ખુશી કર્યા તેથી સદેવંતે તેમને ખુબ રૂપીઆ વગેરે દાન આપ્યું પછી પોતાને ઘેર જવાને તેણે રથ ચાલનો કર્યો તેમાં બે સ્ત્રીઓ કનકાવતી ને સાવળીંગા તથા સદેવંત એ ત્રણે એક રથમાં બેઠેલાં અને બીજા સ્વારો હાથી તથા ઘોડા તથા ગાડીઓમાં બેસીને ત્રીજે દીવસે સદેવંત પોતાના આપના ગામની બાગેળે આવીને પોતાના આપને સરવે હકીકત સાથે ખબર કહાવી પછી થોડે ગુસ્સે થઇ વીચાર કર્યો કે મારે એકજ કુંવર છે માટે તેની મરણ પ્રમાણે ચાલવું એમ ધારી પોતે સદેવંતના સામા ગયાને પોતાને મહેલ તેડી લાવીને સદેવંતની માતાએ બે સ્ત્રીઓને તથા સદેવંતને હરખ બેર પોખી લીધાં.

ચોપાઇ—ધીં ધીં વાગ્યાં ઢોલ, શહેર પોતાને આવિયાં,

આવ્યા માંડવના માંધ, મોતાડે વધાવીયા,

આવ્યા ગરબાનાં કોય, દુખ સરવેનાં કાપીયાં.

સરવે રાણી શીર મોડ, સાવળીંગા પાટોધર થાપીયા.

થડ થડ થડકે કોય કવિશ્વર એમ કહી ગયાં.

દોહરો—અષ્ટ જન્મની વાત આ, વાંચો સ્નેહ સહીત.

પથ સુનિતિને વશ રહે, તે પુરો પડિત.

ઇતિશ્રી સદેવંત સાવળીંગાની વારતા.

સમાપ્ત.

તૈયાર હય.

તૈયાર હય.

હૃદયતુલ મુસ્લમીન યાને ઝર્રીયાતે દીન

દરેક મુસ્લમીન બાધઝોડે પઢેનીકી જર્રી હય. કી. ૦-૧૨-૦

ગજરામારની મહોટી વાર્તા. ૦-૮-૦

ગુજરાતી ગાયનમાળા ૦-૨-૦

ફોનોગ્રાફ ગાયનમાળા ૦-૪-૦

મહેડીલની મહારાણી ઉર્ફે બોલતી ફોનોગ્રાફ, ૦-૮-૦

સંતસમાજ ભજનાવળી (મહોટી) ૧-૦-૦

ભજન સાગર ૦-૮-૦

ભજન ભંડાર ૦-૮-૦

સદેવંત સાવળીંગા (આડ ભવની વાર્તા)... .. ૦-૮-૦

ગુલશનકાવલી વાર્તા મહોટી (સચીત્ર) ૦-૮-૦

મગધે હિન્દ (ભાગ ૧થી ૨૪) ૦-૮-૦

એ સીવાય બધી જાતના પુસ્તકો મળવાનું ઠેકાણું:-

કાગઝી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર.

ટાવરરોડ, અલાયાની વાડી સામે, સુરત.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર:-કાગઝી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ

ટાવર રોડ, અલાયાની વાડી સામે-સુરત.

શ્રી અનાવિલ અંબુ પ્રી. પ્રેસમાં ગ્રોવિન્ડજ ડાહ્યાભાઈ નાયકે છાપ્યું.

ખરાનપુરી ભાગળ-સુરત.

